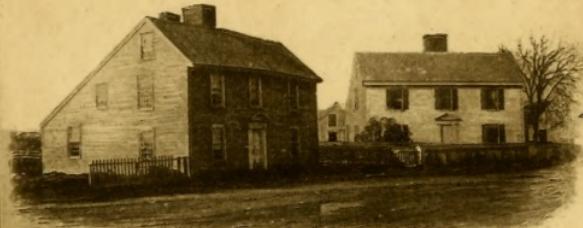

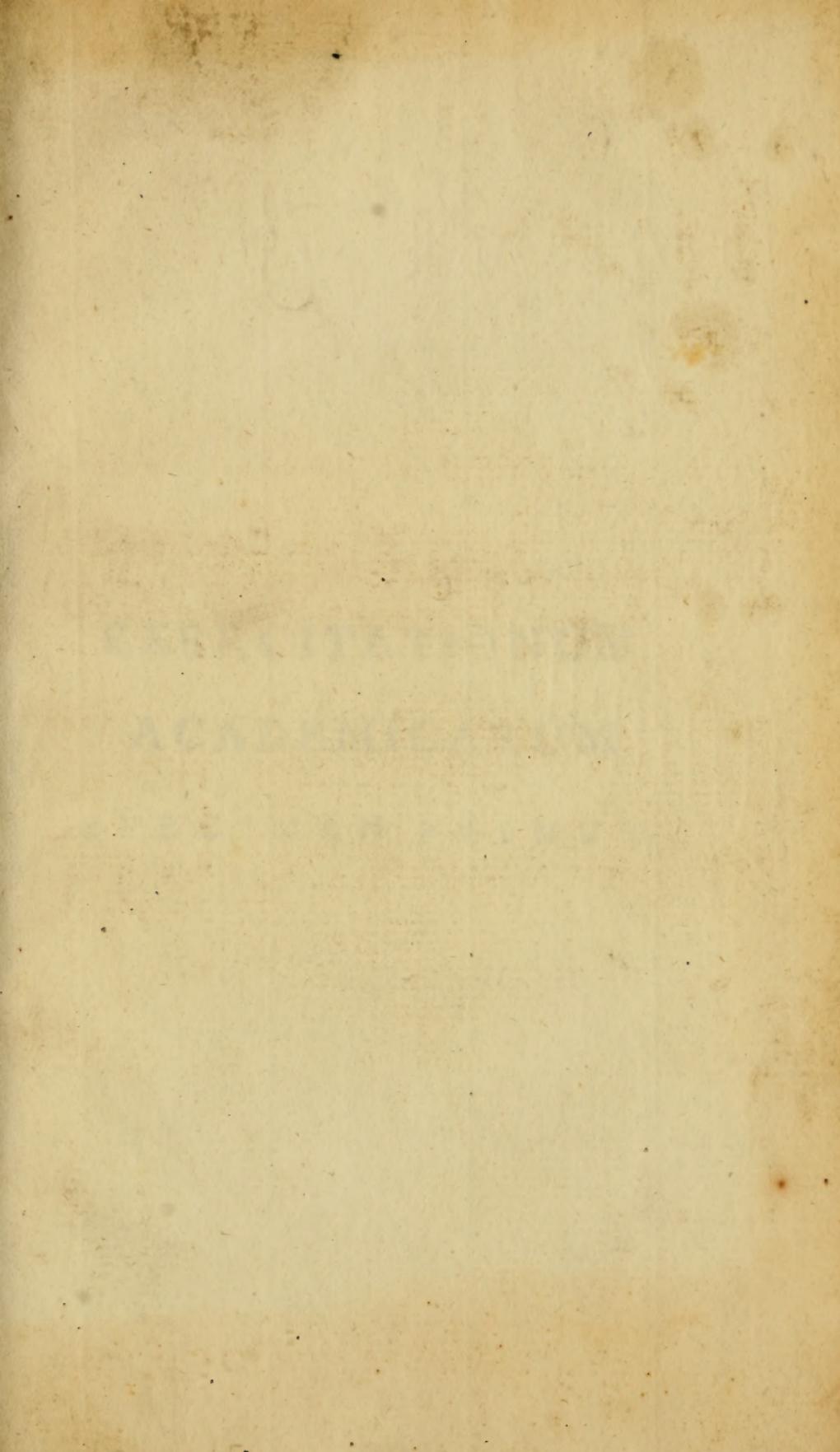
John Adams Library.

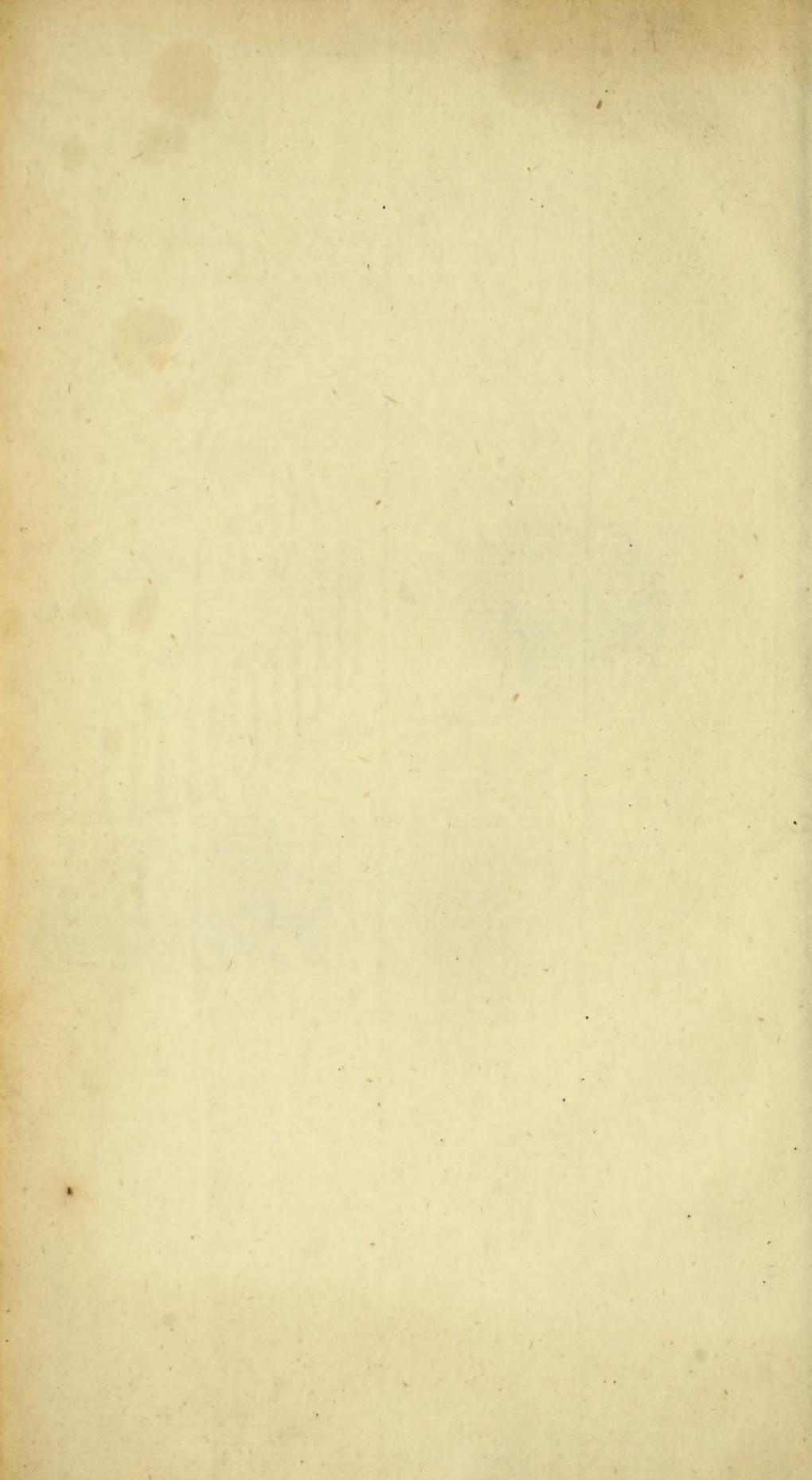

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF NO.
★
ADAMS
201.10

**EXERCITATIONUM
ACADEMICARUM
SPECIMEN PRIMUM.**

OBSERVATIONES IN EURIPIDIS MAXIME HIPPOLYTUM.

EXERCITATIONUM ACADEMICARUM SPECIMEN PRIMUM.

Q U O D,

F A V E N T E N U M I N E ,

P R A E S I D E

J O A N N E L U Z A C ,

*J. U. D. ET IN ACADEMIA BATAVA LINGUÆ
GRÆCÆ ET HIST. PATRIÆ PROFESSORE
ORDINARIO ,*

In Auditorio Litterario publice defendet

A B R A H A M B L U S S É ,

D O R D R A C O - B A T A V U S ,

Die 21. Januarii MDCCXCII. Horæ Decimæ.

LUGDUNI BATAVORUM ,

A P U D H E N R I C U M M O S T E R T ,

M D C C X C I I .

OBSERVATIONES
IN EURIDIS, sive HIPPOLYTUM
COLLECTIONIONE AGDREM CVM
SPECIMINI PIRIUM

640

ADAMS 201.10

САСУДЗИНО

СЛОВА КОМПЛЕКСНЫЕ ИЛИ АЛГЕБРАИЧНЫЕ
СОСТАВЛЕНЫ ПОД РУКАМИ МАСТЕРСКОГО
САСУДЗИНО

САСУДЗИНО ОБРАЩЕНИЕ АДАМСУ

САСУДЗИНО МАНАЯН

САСУДЗИНО САСУДЗИНО

АДАМСУ САСУДЗИНО САСУДЗИНО

САСУДЗИНО САСУДЗИНО
САСУДЗИНО САСУДЗИНО САСУДЗИНО
САСУДЗИНО САСУДЗИНО САСУДЗИНО

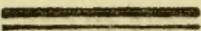
LECTORI S. DEFENDENS.

Cum Litterarum Graecarum studium ;
quod in Patriâ nostrâ intermortuum
pene videtur , a nonnullis tamen in
Academâ Batavâ juvenibus minime
negligatur , ut , quae inde crescere spes
posset , eam magis magisque foyeret at-
que excitaret , constituit Cl. Praeses
in Scriptores Graecos Latinosque Ob-
servationes identidem sic in lucem edere ,
ut Disputationi Academicæ pro more
inserviant , mox , si placuerit , in
unam Syllogen colligendæ : Et , re
mecum communicatâ , haud difficulter
impetravit , ut harum Exercitationum

A

Aca-

*Academicarum primus periculum face-
rem, non quod viribus meis aut inge-
nio confidam, sed quod benigno de me
judicio ac (si quae hac in caussâ verti-
tur) Commilitonum meaeque ipsius uti-
litati dëesse noluerim. Quicunque Hu-
manitatis nomen amant, ut inceptum
bene cedat, mecum libentes voye-
bunt. — Vale!*

OBSERVATIONES

IN EURIPIDIS MAXIME HIPPOLYTUM.

EXERCITATIONUM ACADEMICARUM
SPECIMEN PRIMUM.

CAPUT PRIMUM.

*Euripidis Hippolytus ter corrigitur,
semel Fragmentum ex Danaë. Iterum ter Euripidis Hippolytus vel tentatur vel emendatur. Ἀμύνασθαι, in libertatem vindicare. Ἀμύνασθαι βίον & ἀρετῶν βίον, locutiones fere synonymae. Epistolae Socraticae e MS. emendatae. Euripidis Fragmentum ex Amphiaraō correctum. Tentatus locus ex ejusdem Heraclidis. Ἀμύνη & ἀμίλλη ob similitudinem litterarum in MSS. cominutatae.*

Quemadmodum in latissimo artium ac disciplinarum orbe, quem ἐγκυρωπαιδείαν dixerunt Veteres, nulla est, quae cum vicinis non

4 EXERCITATIONES ACADEMICAË.

aliquam habeat cognationem & similitudinem, ita etiam iis Litteris, quae Humanitatis nomine appellantur, illud cum severioris generis cognitione commune est, ut nulla habeant pomoeria, utve, quae habere videantur, ea quaquaversum proferri possint, & post diligentem summorum Virorum operam semper aliquid supersit, quod sedula perficiat posteritas. *Habemus etenim hoc, quicquid est, certe amabile expertis, veteres nobilissimis Graecorum & Romanorum monumentis impressos errores corrigendi, & veritatem quamcumque tandem integrandi exercitium, pro honesto hujus vitae oblectamento, quo si quis scienter utatur, veluti coticula ad exacuendam mentem,* " nibil profecto peraget, „ quod infra dignitatem aut utilitatem cuiuscun- „ que doctrinae subsistere videatur". Hoc, scilicet, similive modo, sententiam absolvisset **VALCKENAERIUS**, in eleganti illâ *ad Röyerrum Epistolâ*, (pag. 7.) nisi suspensus abruptusque in medio cursu sermo salibus & lepori, quibus tota illa perfusa est, vim addere visus fuisset. Igitur ipsa illa veritatis indagatio, quae omnis sincerae cognitionis dulce irritamentum est, & lautissimum simul praemium, haud arctioribus terminis in Litteris nostris, quam in aliâ quavis disciplinâ, coeretur. Nec miretur adeo

adeo quisquam, si in iis etiam Scriptoribus, quos *Scaligeri* tractarunt aut *Casauboni*, quos *Gronovii*, *Bentleji*, *Hemsterhusii*, *Valckenaerii*, *Ruhnkenii*; quique idcirco pro emendatissimis laudari possint; semper supersint nonnulla, in quibus Juniores, si non messem desecare, spicas saltem legere queant. Exemplo sit **HIPPOLYTUS** ille **EURIPIDEUS**, quam si quis Tragoediam, a *Valckenaerio* expolitam atque exultam, Coam esse dicat Venerem ab Apelle omni ornatu instructam, nae is egregii operis dotes, ultra verum, exaggerasse a nemine, qui quidem idoneus arbiter fuerit, judicabitur! Et tamen, si post curas Viri, qualem in Litteris Graecis vix unum aut alterum nostra tulit aetas, paucissimos majorum prodidit felicius seculum; si igitur post curas Viri vere summi, **LUDOVICI-CASPARI VALCKENAERII**; si post operam *Musgrayii*, si post exactissimam peritissimi *Brunckii* industriam, esse adhuc, paucos quidem, satis tamen insignes, in pulcherrimo corpore naevos affirmemus, nihil certe profitebimus, cujus nos fidem hominibus eruditis facturos non speremus. Quâ si opinione haud fallamur, & huic specimini quaedam nova, neque infeliciter tentata, inesse videantur, cogitandum est, difficile minus esse per viam ab aliis stratain

6 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

scrupulos, ad quos quis offendat, de medio tollere, quam a principio viam munire. Sed dicta rebus ipsis comprobemus, observationibus nostris nonnullas etiam aliorum identidem imminentes.

A Clemish. Levis est menda, quam insidere putamus v. 37. talis tamen ut tollenda sit, eo magis quod id genus vitii tenuitate suâ alibi quoque Editorum effugit diligentiam.

Ἐπεὶ δὲ Θησεὺς Κενταύριαν λείπει χθόνα,
Μίασμα φεύγων αἴραλος Παλλανίδῶν,
Καὶ τήνδε σὺν δάμασῃ ναυσολεῖ χθόνα,
Ἐνιαυσίαν ἙΚΔΗΜΟΝ αἰκέσσας φυγὴν, κ.τ.λ.

Non insolitum quidem est Euripidi uni nomini substantivo plura addere attributa: sed credendum tamen est minime, in istam incidere potuisse ταῦλολογίαν, ut φυγὴν dixerit ἐξδημον, quasi vero ulla fuga fuisset ἐπιχώριος. Maxime autem istud exilium, quo homicidae vel puniebantur, vel culpam leviorem ἀπενιαυτίζοντες expiabant, tale erat, ut, ne propter causam quidem summae necessitatis, ante annum vertentem liceret pedem in patriâ reponere: quae Judicij ἐν Φρεατοῖ apud Athenienses fuit ratio, Antiquitatis Graecæ interpretibus adhuc parum perspecta, ali-

alibi forte latius explicanda. Ergo ipse Theseus ἐκδημός erat, non exilium, quod certe intra patriam locum habere haud poterat. Sic est v. 281.

"Ἐκδημός ὡν γὰρ τῆσδε τυγχάνει χθονός."

Corrigamus ergo:

"Ἐνιαυσίαν ἘΚ ΗΜΟΣ αἰνέσας φυγὴν.

Absentiā suā extra patriam & peregrinatione prae scriptum legis implens, quae civi sanguine polluto exiliū annui poenam irrogabat. Quippe αἰνεῖν φυγὴν ἐνιαυσίαν ἐκδημίᾳ est irrogatum exilium peregre proficiscendo implere. Vim istam verbi αἰνεῖν nuper pluribus exemplis demonstravit Cl. FREDERICUS JACOBS, *Animadv. in Eurip. Trag. Cap. x pag. 29.* In hac ipsā nostrā Tragoediā v. 1319 αἰνεῖν param propemodum vim habet. Denique Valckenaerius litorā ad oram Exemplaris, quo post editum Hippolytum superstes utebatur, eandem medicinam monuit adhibitam fuisse ab ELDIKIO v. 99. quam & ipse quoque fecerat v. 77. Posteriori loco lectum olim fuerat:

Μέλισσα λειμῶν' ἥρινὸν διέρχεται.

Emendavit Valckenaerius:

Μέλισσα λειμῶν' ἔαρινὴ διέρχεται.

Priori loco v. nimirum 99 legitur adhuc:

8 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Πᾶς δὲ σὺ ΣΕΜΝΗΝ δαιμον' εἰ προσενέπεις;

Corrigit ELDIKIUS, Vir, si quisquam alias, modo per valetudinem licuisset, his literis ornantis natus:

Πᾶς δὲ σὺ ΣΕΜΝΟΣ δαιμον' εἰ προσενέπεις; •

Quid tu, morosus nimium & severus, Venerem
Deam nullo cultu, nullis adis precibus? Quia
lenissimâ restitutione sententiae multum ponderis
accedere, nemo diffitebitur, & optime cum totâ
Fabulae oeconomiâ illam conspirare. —
Neque ab istâ emendandi viâ recedit suspicio,
qua unam litteram demendam censemus v. 268.

Γύναι γεραιά, βασιλίδος πιστὴ τροφὴ
Φαιδρας, ὁρῶμεν τῆςδε ΔΥΣΤΗΝΟΥΣ τύχας.

Centenis vicibus vocem θύσηνος adhibuit Euripi-
des, vel de personis, vel de rebus, θύσηνος λό-
γοι, θύσηνος ἔθησι, θύσηνος γάμος, nunquam τύ-
χας dixit θύσηνος· sed saepe in hoc ipso drama-
te Phaedra est η θύσηνος γυνή, vel simpliciter
η θύσηνος. Praeferimus igitur:

— — ὁρῶμεν τῆςδε ΔΥΣΤΗΝΟΥΣ τύχας.

Pari plane ratione in fragm. *Eurip.* ex Danaë
(*Stob. Grot. Tit. 16. pag. 91.*)

Ὦσις δόμοις μὲν ἕδειας πληρούμενος,
ταξιδὸς εἰς αἴραντα σῶμα θύσηνον πακῶ,

TEN-

Τοῦτον νομίζω καὶ θεῶν συλλόγην βρέτη,
Τοῖς φιλτάτοις τα πολέμιον πεφυκέναι.

Duos priores versus corrigebat *Valckenaerius*:

Οσις μόμοις μὲν ἥδειας πληρουμένοις,
Γασπὸς δ' ἀφειρῶν σῶμα μύσηνος πανοῖ,

z. t. λ.

Haec si leviora quis censeat, Critico tamen neutiquam sunt negligenda; sed ad manum sunt alia majoris momenti, mox in medium afferenda. Prius autem pusilla itidem mutatio propoñenda est v. 142.

Σὺ ΓΑΡ ἐνθεος, ὁ κούρα,
Εἴτ' εἰν Πανὸς, εἴθ' Ἐπάτας.

Praestaret, nisi fallimur, disjunctim legeret:

Σύγ' ἈΡ ἐνθεος, ὁ κούρα,

*Tu utique furore divinitus immisso ageris, o
puella!*

Unica quoque tantum littera mutanda videtur v. 297. et ex ipsius quidem *Valckenaerii* emendatione, quam orae libri adscriptam reliquit.

Εἴτε· τί σιγᾶς; ΟΥΚ ἐχρῆν σιγᾶν, τέκνον,
Ἄλλ' οὐ μὲνέγχειν, εἰ τι μὴ καλῶς λέγω,
z. t. λ.

Qui a sigmatismo non abhorruisse Euripidem,

10 EXERCITATIONES ACADEMICAE

et Comicorum jocis propterea exagitatum, non
verit, is facile Viro summo adsenserit, legenti:

Εἴεν τί σιγᾶς; ΟΥ' Σ' ἔχειν σιγᾶν, τέκνον,
Αλλ' ή μ' ἐλέγχειν.

Major difficultas est in loco, quem ut sanum nullâ conjecturâ tentavit Vir *ngilimátałos*, nec post illum *Musgravius*, nec denique *Brunckius*, criticâ in tractandis Poëtis facultate Valckenae-
rio suppar; sed vel ipsa fluctuantium interpre-
tum, tum veterum tum recentiorum, varia sen-
tentia incommodum aliquem scrupulum, a per-
spicuitate Euripidéâ alienum, huic ῥήσει inhae-
rentem demonstrat. Verba Tragici, uti nunc
leguntur, haec sunt v. 426.

Δουλοῖ γὰρ ἀνδρα, κάν θρασύσπλαγχνός τις ή,
Οταν ξυνειδῆ μητρὸς ή πατρὸς κακό.

Μόνον δὲ τοῦτο φάσ' ΑΜΙΛΛΑΣΘΑΙ βίω,
Γνώμην δικιάν πάγαθήν ὅτῳ παρῆ.

„ Interpretes recentiores, inquit *Valckenae-
rius*, mentem mihi videntur Euripidis expres-
sisse, quos inter eminens *Grotius* in *Stobaeo*
„ p. 364

„ *Unum sed ajunt esse par vitae bonum,*
„ *Cum rectus animus nil sibi conscit mali.*

„ Egregie quoque *R. P. Brumoy*. *On a rai-*
„ *son*.

„son de le dire: *L'honneur solide & fondé sur la vertu est plus précieux que la vie*”. Eundem locum tractavit Vir inter Gallos eleganti doctrinâ insignis & Academiae Litterarum Regiae Parisinae ab Actis, Cl. DUPUY, cuius extant *Remarques critiques sur le Texte & sur quelques Traductions de l'Hippolyte, Tragédie d'Euripide*, Tomo XLI. Monum. Acad. Reg. Inscr. Haec illius sunt verba. „*L'expression ἀμιλλᾶσθαι βίω est susceptible de différents sens, qui ont partagé les Scholiastes, quoiqu'aucun d'eux n'ait adopté positivement celui du P. Brumoy. L'un d'eux a bien rendu cette expression par ces mots, νικᾷ τὸ βίον, vincit, superat vitam; mais il a entendu, que la vertu ne périt pas avec la vie, qu'elle subsiste après elle, qu'elle est même immortelle. C'est le sens, que le P. Carmeli a suivi dans sa version:*

„ — — or questo sol dicon che rende
„ Questa vita immortal, qualora l'uomo
„ Ha la mente e i pensier giusti ed onesti.”

Nihil definit Cl. DUPUY: at vero, ut ἀμιλλᾶσθαι τῷ βίῳ sit cum vitae duratione contendere, aut ipsam vitam immortalem reddere, hanc quidem interpretandi viam nemo ingrediatur, nisi

12 EXERCITATIONES ACADEMICÆ

nisi qui aliam ex salebrâ evadendi rationem non inveniat. Idemque (quid enim dissimularemus?)— idem fere dicendum de explicatione Grotianâ & Brumoeanâ, quam probavit *Valckenaerius*. In hanc scilicet illa redit sententiam. *Unum id dicunt cum ipsâ vitâ comparandum esse, animum scilicet justum & bonum, si cui adsit, ita ut vita cum mente, quae mali sibi sit conscientia, pro vitâ haberi non possit.* Acuta, fatemur, ratio; sed, ut vera sit, veremur; nec putamus αὐταὶ ἀδαι vel ἐριζειν Βίω Aeschylo, Pindaro, Lycophroni, multo minus Euripidi, saltem extra chorū, semper perspicuo, nunquam affectatā breviloquentiā obscuro, significare potuisse ipsi vitae bono comparandum vel aequiparandum esse. Igitur vitium adesse suspicamur Joanne Stobaeo antiquius, non autem Horatio, qui, nisi omnino fallimur, hoc ipsum Euripidis effatum, sed sine mendâ tum scriptum, ob oculos habuit, cum ad Maecenatem diceret:

— — *Hic murus aeneus esto,
Nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ.*

Graece dicas.

Μόνον δὲ τοῦτο φάσ' ἈΜΥΝΑΣΘΑΙ βίω,
Τρώμην δίκαιαν καγαθὴν, ὅτῳ παρῆ.

Hoc

Hoc unum aiunt vitae esse praesidium & turamen, si cui adsit animus justus & aequi rectisque amans. ἀμύνασθαι πάτριδι, περὶ πάτρης, ὑπὲρ πάτριδος, patriam defendere & tueri, ex Homero aliisque sunt notissima: sed, uti & vindicare apud Latinos, ἀμύνασθαι praecipue pertinet ad vindicandam libertatem; atque ita, cum patris matrisve infamiam servile onus esse, gravemque liberis incumbere, dixisset Euripides, οὐλοῖ γὰς ἄρσε π. τ. λ. eleganter verbo οὐλοῦ opponit contrarium. ἀμύνασθαι, libertatem conscientiā recte factorum afferi, & ingenuam mentem se ipsam a tyrannide facile vindicare. Simili sententiā alibi Noster ait, honestos natales optimam esse liberis haereditatem, quā se ab injuriis fortunae vindicent; atque in illa ῥήσει pariter verbo ἀμύνασθαι utitur, Heraclid. v. 303.

Οὐκ ἔστι τοῦδε παισὶ καλλίον γέρας,
Η΅ παῖδες ἐθλοῦ κάρυαθοῦ πεφυκένται,
Ταμεῖν τ΄ απ΄ ἐφλῶν ὃς δὲ νικηθεὶς πόθῳ
Κακοῖς ἐκοινώνεται, οὐκ ἐπαινέσω,
Τέκνοις ὄνειδος οὔτεχ' ἀδονῆς λιπεῖν.
Τὸ δυσυχὲς γὰς οὐ θύγεται ἈΜΥΝΕΤΑΙ
Τῆς δυσγένειας μᾶλλον. —

Commune scilicet hoc dictum, de quo agimus, Tragico nostro, ut plura, videtur fuisse cum

Scho-

14 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Scholâ Socratîcâ: Nam , quae sub Socratico-
rum nomine feruntur, Epistolæ sub falsis qui-
dem personis confictæ , non tamen ab eorum
aut Philosophiâ alienæ aut aevo longe remotaæ
videntur. Haec vero Socrati tribuuntur Ep. I.
pag. 9. καλαπεσῶν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος [Βελλεροφόνης]
αιχρῶς καὶ ἐπονειδίσως τὸν λοιπὸν ἔζη βίον , σιὰ τοὺς
ζῷοβούτας ἐν τοῖς ἀσεσι ἐπὶ τὸν ἐρημίαν ἐπεξελιπυ-
θῶς , καὶ τὰς βάσεις ἀπολωλεκῶς , οὐχ ἀπερ ἡμεῖς
διόμεθα λέγειν , ἀλλὰ τὸν παρρησίαν , εφ' ἧς ὁρθοῦ-
ται ὁ ἱκάνου βίος : ubi legendum est τὰς Σάσεις ; —
εὐχ ἀσπερ , jubente tum constructione , tum Co-
dice MSto Helmstadiensi , cuius a Reiskio olim
instituta , a Valckenaerio descripta , penes nos
est Collatio. Jam autem , uti personato Socrati
ὁ ἱκάνου βίος ὁρθοῦται ἐπὶ παρρησίᾳς , sic γνώμην δι-
καια , comes παρρησίας aut illius potius βάσεις ,
apud Euripidem βίῳ ἀμύνεται . Idem enim est
ἀμύνεσθαι βίῳ & ὁρθοῦν βίον , ἀμύνεσθαι περὶ πό-
λεως & ὁρθοῦν πόλιν . Soph. Oed. Tyr. v. 39.

— ἀλλὰ προσθήη Θεοῦ
λέγη νομίζῃ θ' ἡμῖν ὁρθῶσαι βίον ,

de Oedipode dictum , qui , imperfectâ Sphinge ,
Thebanis vitam servarat , salutemque restitue-
rat. Elegantissimi Scolii , quod ab Atheniensibus
in honorem Palladis Arcitenentis cæterorumque
Deo-

Deorum solemnibus conviviis cantatum fuisse
putamus, quodque servavit *Athenaeus* Lib. xv.
pag. 694. initium est.

Παλλαῖς Τριπογένειαι, ἀναστα Αἴθιναι,
Ορθου τήνδε πόλιν τε καὶ πολίτας,
Ἄτις ἄλγεων τε καὶ σάσεων,
Καὶ Θανάτων ἀώρων,
Σύ τε καὶ παίδε.

De Socrate, cive optimo, & in pugnâ ad Delium egregie rem gerente, Laches, cui Praetori fidus adhaeserat, dum caeteri fugerent, in cognomine Dialogo apud *Platonem* Tomo II. Opp. p. 181. B. ὡς ἐγὼ καὶ ἄλλοι γε αὐτὸν ἔθεασαίμην οὐ μόνον τὸν παίρεα ἄλλα καὶ τὸν πατρίδα ὁρθοῦντα· ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ μετ' ἔμοι συνανεχώρει. καὶ γὰρ τοι λέγω, δέτι, εἰ ἄλλος ἔθελον τοιοῦτοι εἶναι, ὁρθὴ ἀντίμων ἡ πόλις ἦν, καὶ οὐκ ἀν ἐπεισε τὸ τοιοῦτον πῶμα. Ex quibus verbis translatae locutionis ratio facile appetet. *Euripidis Fragmentum* est ex Amphiaraō ap. *Stob.* (Gesn.) Tit. viii. pag. 97. 23.

Οὐδὲν ἥδὺς αἰών, οὐ κακὴ τὸ ἀνανθρίσα,
Οὔτ' οἶκον, οὔτε πόλιν ὁρθώσειν ἄν.

Sensus jambico constat, non mensura. *Grotius* igitur (*Stob.* pag. 52.) *Barnesium* pro more sequacem habens, voculam adjecit.

οὔτ'

16 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

Οὐτ' οἶκον, οὔτε πόλιν ἀν δρθώσειν εῖ.

At vero εῦ δρθοῦν οἶκον pleonasmus est nequam
quam Euripidéus, nec κακῶς δρθοῦν quisquam
dixerit. Joannes Piersonus resingebat.

Οὐτ' οἶκον, οὔτε βίοτον δρθώσειν ἀν,
auctorem, ut veri simile est, habens ipsum Tra-
gicum in Fragmento Erechthei apud Stob. Tit.
xxix.

Ο Δημός αἰωνὶ ή κακὴ τὸν εἰνανθρώπειαν

Οὐτ' οἶκον, οὔτε βίοτον οὐδὲν ὠφελεῖ.

Quid vetat, secundum Seclion quod modo lau-
dabamus, legisse?

Οὐτ' οἶκον, οὐ πολίτας δρθώσειν ἀν.

Quae ultima conjunctio, in fine versus & clau-
sulae Euripidi valde familiaris, commode in
mentem revocat, quod pene elapsum fuerat, in
loco Heraclidarum, quem supra exscripsimus,
dubium videri, anne praestet,

— — — οὐκ ἐπήνεστον ἀν.

Non laudaverim, qui voluptatis cauſā turpes
liberis relinquat natales. — Sed haec quidem
longius ab instituto deflectunt. Magis ad rem
pertinet animadvertisse, quod a nemine dum
observatum meminimus, Libanum nostram

ex

ex Hippolyto sententiam, nullâ tamen Tragiâ
mentione factâ, in animo habuisse, cum de na-
talibus ipse suis agens in Libello *de vita sua*
Tom. I. pag. 3. in f. (pag. 4. nuperae Ed.
Reisk.) *εἰ δὲ* (inquit) *καλὸν τὸ σὺν παρῆσθαι*
ζῆν, ποιεῖ δὲ ταῦτην οὐ τὰ αὐτῷ τινι θεβιωρέντα
μένον, ἀλλὰ καὶ τὰ πείνοις ἐξ ὧν ἔφοι. Nimirum
τὸ παρῆσθαι ποιεῖν, id est, quod Euripides aje-
bat, ἀμύνασθαι τῷ βίῳ. Denique, si ad confir-
mandum emendationem aliquid facit vel littera-
rum similitudo, vel ejusdem erroris alibi exem-
plum, vide quantillum ductibus majusculis distent
ΑΜΙΛΛΑΣΘΑΙ et **ΑΜΥΝΑΣΘΑΙ**, Ruhnkeniumque
adeas, V. Cl. ad *Timaei* Lex. Plat. v. *ἀμυνα*
(alt. Ed. pag. 26.) ubi ex Cod. Paris. confir-
mat conjecturam viri docti, apud *Alciphron*. Lib.
III. Ep. 45. legentis *τῆς ἀμίλλης προχωρούσης*;
pro eo quod erat, *τῆς ἀμύνης*.

CAPUT SECUNDUM.

Euripidis Hippolytus conjecturâ tentatus; bis emendatus. ὡς pro simul ac rarius quidem, sed Tragicis non uno loco restituendum. Euripidis notissimus e Bacchis locus correctus. Inter Bacchas Euripidis & Semelen Carcini frequens convenientia. Fragmentum Carcini emendatum. Euripides ex disciplinâ Socraticâ saepius explicandus. Correctum Euripidis Fragmentum ex Antiopâ. τὰ φίλα, voluptatis illecebrae, gaudia Veneris. Platonica sententia de animo in duas vel tres partes tributo. Ψυχὴ, pars animi rationis expers, & quae vel irâ vel cupidine regitur. Ψυχικοὶ & πνευματικοὶ pariter in N. F. opponuntur inter se. Πνεῦμα recentioribus Philosophis idem quod Platoni aliisque veteribus νοῦς vel γνῶμη. Εὖ Φρονεῖν,
re-

recte sapere. Ψυχὴ actus animi, quo desiderat, amat, irascitur. Ψυχὴ & τύχη inter se confusae voces. H. Stephani emendatio in Xenophonte confirmata. Oratio inter Demosthenéas emendata. Fragmentum Democriti apud Stobaeum a Grotio tentatum.

Hippolyti Euripidéi v. 672 est,

Τάλαντος, ἡ πανοτυχεῖς
Τυραινῶν πότμοι, τίνα νῦν ἡ
Τέχνην ἔχομεν, ἡ λόγοι
Σφαλεῖσθαι πάθαμα λύσειν λόγοι;

Quid λόγος est vel λόγοι, uti edidit Brunckius, quibus debeat solvi πάθαμα λόγου; quid porro πάθαμα λόγου; an aenigmatis nodus aliquis? sed de morbo Phaedrae, non de occulto & implico sermone agebatur. Quam ingrata porro vocis λόγος in tantillo spatio geminatae repetitio? Idcirco jure meritoque Cl. Brunckius suspicatur, aliud quid pro λόγου Poëtam scripsisse. Dum certi quid definiatur, legamus:

— — — τίνα νῦν ἡ
Τέχνην ἔχομεν, ἡ λόγοι
Σφαλεῖσθαι πάθαμα λύσειν ΝΟΣΟΥ;

Passim in hoc Dramate fatalis Phaedrae amor

20 EXERCITATIONES ACADEMICAE

νόσος vocatur v. 479. Φάνησετοί τι τῆςδε φάγα μακον νόσου. v. 730. τῆς νόσου δὲ τῆςδε μοι Κοινῷ μεταχῶν, ubi Phaedra non tam amorem suum quam famae vitaeque, in quod inciderat, periculum νόσον vocat. v. 698. Τῆς νόσου δὲ σοι Σητοῦσα φάγμαχ' εὗρον οὐχ ἀβαιλόμεν. Quod ibi εὑρεῖν φάγμακον νόσου, illud h. l. est καθαρια λύσει νόσου. Σφαλεῖσαι καθαρια λύσει νόσου, quum irritus nobis ceciderit conatus, ut te vinculo nodoque hujus morbi, quo illaqueata tenebris, liberaremus.

V. 685. male fedulâ Nutricis amicitiâ se jam periisse intelligens, Phaedra vehementi in illam, sed naturae optime convenienti, sermone invehitur, exprobratque, contra sua ipsius mandata temere egisse corruptricem vetulam.

*Οὐκ εἴπον, ΟΥ' σῆς προύνοισάμην φρενός,
Σιγᾶν, ἐφ' οἵσι νῦν ἐγώ κακύνομαι;*

jungenda esse οὐκ εἴπον & sequens σιγᾶν observavit Cl. Valckenaer. Anne igitur intermedia, οὐ σῆς προύνοισάμην φρενός; nonne tuum praesensi animum, velut posita sunt in parenthesi? Id putet, cui turbatus iste verborum ordo & abrupta oratio irâ commotam aestuantemque mulierem haud dedecere videatur: Neque tamen illud nobis persuaderi facile patiemur, qui sciamus

mus, Euripidi morem non esse in talibus artem collocare. Igitur lenis medela pro probabili h. l. haberi possit.

Οὐκ εἴπον, ὅτε εἴς προίνωνσάμην φένος,
Σιγῆς;

Nonne, simulac praeensi, quid tibi effet animi, simulac intellexi consilium, quod mente agitates, praecepi, ut sileres ea, quorum causa nunc infamia premor? Dixerat nempe v. 520. *Mή μοι τι Θησέως τῶνδε μυνύσης τόκω, & antea vetulam obtestata fuerat Phaedra, ναὶ μή γε, πρὸς θεῶν, — πέρα προβῆς τῶνδε.* Particulam istam ὡς pro statim ac, simul atque, Librarii aliquoties in Tragicis Graecis corruerunt & aboleverunt, quia scilicet rarer ejus in Scenâ Atticâ fuit usus, ut demonstravit Cl. Valcken. ad Phoen. v. 1437. Ibidem est v. 709. *ὅτε εἰς λόγους συνῆψε Πολυνείκει μολών.* Notissima Theocritæa: *ὅτε ἴδον, ὡς ἔμαίνων. ὅτε ἴδειν, ὡς ἔμαίνων, ut vidi, ut perii.* conf. cl. Lennepii Animadv. ad Coluth. L. II. c. 10. Doct. Hogeveen. Doctr. Part. Cap. xxiv. Sect. 2. §. 1.

Id vero, quod dicebamus, intempestivâ non nullorum libidine, conjunctionem ὡς, ubi valet ἔμα ναὶ, aliquoties periisse, altero exemplo in hac eâdem Hippolyti Tragoediâ probari posse

22 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

opinamur. V. 1392 divinum dilectae sibi Deae odorem sensu percipiens, infelicissimus juvenis ex ambrosio isto halitu, quem illa spirabat, Diana adesse intelligit, cum interim, oculis, alliso ad rupes capite, effusis, eam cernere non posset.

"Ω Θείον ὄδρινς πνεῦμα· καὶ γὰρ ἐν κακοῖς
"ΩΣ ἡθόμην σοῦ, κάκουφίσην δέμας.
"Εἰς ἐν τάποισι τοῖςδε γ' "Αρτεμις θεά.

Praestaret certe, ni fallimur,

"Ω Θείον ὄδρινς πνεῦμα· καὶ γὰρ ἐν κακοῖς
"ΩΣ ἡθόμην σοῦ, κάκουφίσην δέμας.

*6 divinus odoris halitus! diuinus profecto, nam,
hisce afflictus malis, simul te sensi, & languido corpore levatus sum. Minus antiqua lectio
nos offenderet, nisi participium ᾧ a praecedentibus avulsum, atque initio Senarii positum, a
Scenâ Atticâ, a rotunditate praesertim Euripidéa
abhorrere videretur. Illam tueatur forte quisquam Fragmento ex Tragoediâ Inûs (apud Sto-
baeum Gesn. p. 500. 29. Grot. p. 363.)*

— — καὶ γὰρ ἐν κακοῖσιν ᾧ,
"Ελευθέροισιν ἐπεπαιδευματι τρόποις.

Sed, qua olim adolescentes legebamus,

— — καὶ γὰρ ἐν κακοῖσιν ᾧ,

earm

eam conjecturam commendare visum fuit *Valckenae*rio Diatrib. Eurip. p. 175.

Est praeterea alias locus eodem vitio corruptus, quod, etsi virorum solertissimorum, *Brunckii* et *Musgrayii*, effugit diligentiam, tam manifestum tamen est, ut semel indicatum protinus expellendum omnes arbitraturi sint. Eximia *ρῆσις* est in *Bacchis* a v. 262 ad v. 323. quae, uti eadem cogitandi viâ plus semel insistere solet Euripides, eundemque opinionum, ut sic dicam, colorem variis in Dramatibus agnoscas, ita etiam plura similia habet cum iis, quae in Hippolyto tractantur. Quae v. 263 — 267. dicuntur in eos, quibus εὔτροχος γλῶσσα, ἀλλ' οὐκ ἔνεισι φρένες, quique ναοὺς πολίταις γίνονται, illa in odiosam Demagogorum nationem haud obscure collineata non possunt, quin in mentem revo- cent modesti Hippolyti sermonem ad Patrem v. 986 — 989. pariterque, quem in Hippolyto docuerat locum Philosophicum, ὅτι οὐ διδακτὸν ἡ ἀρετὴ, eundem edifferit in *Bacchis* a v. 310 — 314. Priori loco est v. 79 — 81.

"Οσοις διδακτὸν μηδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει
Τὸ σωφρονεῖν εἴληχεν εἰς τὰ πάντας·
Τούτοις δρέπεδαι, τοῖς ναοῖσι δ' οὐ θέμις.

14 EXERCITATIONES ACADEMICAE

In Bacchis est:

Οὐχ ὁ Διόνυσος ἀφεοντιν ἀναγκάσει
Γυναικας ἐς τὴν Κύπρον, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει
Τὸ σωφρονεῖν ἔνεσιν ἐς τὰ πάντα ἀεί.
Τοῦτο σπονδεῖν χρή. καὶ γὰρ ἐν ΒακχέυμασιΝ
ΟΥΣΙΩΣ, ἥγε σώφρων, οὐ διαφθαρίσεις.

Primo versu Brunckianam secuti sumus lectio-
nem, neque tamen referre putamus, si quis
malit Musgravianam, — μὴ φεοντιν ἀναγκάσει.
Pristina lectio metrum violabat, Atticismum
Grotiana, — Οὐχ ὁ Διονύσος μὴ σωφρονεῖν. Gro-
tius enim duos postremos tribus prioribus, quos
selegerat in Florilegio Stobaeus Tit. v, addi-
dit, (Stob. Grot. pag. 37.) Sed miramur ulti-
mum versum nemini fuisse suspectum: Tum enim
participium οὖσα in principio Senarii; tum ἥγε
σώφρων οὖσα, ususque verbi substantivi semper
languidus; tum denique tota loci constructio
impedita; ἥγε σώφρων pro toto modestarum mu-
lierum genere; — illa omnia habent, nescio
quid, quod non est Euripidéum. — Abstra-
hamus a voce Βακχιύμασι istud. N ἐφελκυσικὸν,
jungamusque cum initio Senarii sequentis; mu-
temus accentum articuli ἥγε; unam vel mute-
mus vel addamus litteram; & exibit haud pau-
lo melior sententia.

— — —

— — οὐδὲ γὰρ ἐν Βακχεύμασι
ΝΟῦς, ἡγέ (vel εἶτε) σώφρων, οὐ διαφθά-
ριστετάλι.

Nam & in mediis Bacchi sacris mens, dummodo recta & a naturā (ἐν τῇ φύσει) virtutis amans, non corrumpetur; sive, ut Senariū reddamus Senario,

— *Namque & in Bacchi orgiis
Mens, recta dum sit, labo non foedabitur.*

Ita locum correxeramus plures annos, antequam incideremus in *Suidam* v. Ἀρίστιππος, ubi elegantissimus Socraticorum, cum nimias agere delicias Platoni, muliebrem stolam Philosopho exprobranti, videretur, vindicasse se fertur dicto Euripidéo:

— — οὐδὲ γὰρ ἐν Βακχεύμασιν
Ο νοῦς, ο σώφρων, οὐ διαφθαρήσεται.

Fatemur apud *Diogenem Laërtium* Lib. II. Segm. 78. ubi idem Aristippi responsum referatur, versum Euripidéum legi, uti nunc exstat in editis; verum quis nescit a Librariis & Editoribus loca, quae laudaverant priores, reficta fuisse ad lectionem, quae eorum aetate Codices occupaverat? Neque tamen, quod dissimulare nostrum non est, aut *Casaubonus* ad *Laërtium*, aut *Kusterus* ad *Suidam*, aut *Mus-*

26 EXERCITATIONES ACADEMICAE

*gravius ad Bacchus, vulgata Euripidis verba ex Suidâ emendanda esse senserunt: Quo illorum silentio tantum abest, ut moveamur, ut potius illam confirmari putemus Fragmento *Carcini*, quod est apud *Harpocr.* v. Καρκίνος, mendâ tamen inquinatum etiam, quam hac eâdem operâ, quoniam abs re alienum non est, abstergemus. Sic jam circumfertur.*

ΟΥ' ΚΕΪΝΟΣ ἔξεινος, τὰς γὰρ ἐμφύτους
 Ὁρθῶς παγεῖσας φένας
 Οὐδεὶς ἐπαίρει καιρὸς ἔξαμαρτάνειν.

Blancardus haud ineptam dat interpretationem his verbis.

*Non ille perculit, nam cui mens insita
 Recte sciteque fuerit composita,
 Hunc nulla ciet ad peccandum occasio.*

Grotius (Exc. ex Trag. pag. 451.) secundum versum claudicare & a trimetro perfecto procul abesse animadvertisens, juvando versui & sensui, ut inquit, addidit vocem νυθείμασι, correxitque ἐμφύτοις.

Οὐ κεῖνος ἔξεινος τὰς γὰρ ἐμφύτους
 Ὁρθῶς παγεῖσας νουθετήμασι φένας
 Οὐδεὶς ἐπαίρει καιρὸς ἔξαμαρτάνειν.

Mutatus ille non erit, namque insitis

Ani-

*Animo institutis stabile fundatam indolem
Ad prava agenda nulla trahet occasio.*

At vero hac quidem interpolatione Vir immortalis, dum aliud ageret, Euripidis sententiam, quam illius imitator exprimebat Carcinus, e Scholâ Socraticâ petitam, funditus pessum dabat. Verosimile enim esse, Carcinum, sive hic Atheniensis fuerit, sive alter Agrigentinus, Euripidis dictum ob oculos habuisse, paulo post videbimus. Ex Socraticorum autem disciplinâ persuaserat sibi Anaxagorae discipulus, quod modo dicebamus, ὅτε οὐ διδαχὴν ἡ αρέτη, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τὴ σωφρονεῖν ἔνεστι, seu potius, ut in fine Dialogi dicitur, qui primus est inter Dialogos Aeschini Socratis tributos, γίγνεσθαι τοὺς αἰγαθοὺς ἐπιπνοίᾳ τινὶ ἐκ τῶν Θεῶν. Rationem addit Philosophus, quam, si quae umquam, haec certe, quam vivimus, aetas planissime comprobavit: καὶ γὰρ ὅταν βουλῆις Θεὸς εὖ πρᾶξαι πολιν, ἀνδρας αἰγαθοὺς ἐνεποίησεν· ὅταν δὲ μέλλῃ πακῶς πρᾶξεν πόλις, ἔξειτε τοὺς ἀνδρας τοὺς αἰγαθοὺς ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ὁ Θεός. — Sed de istâ quidem verissimâ sententiâ jam non agimus. Illud observasse ad rem nostram magis faciet, si vel φύσει vel ἐπιπνοίᾳ ἐκ τῶν Θεῶν viris bonis in Republicâ, aut in universum cuique menti ingenuae ac vere nobili fortique, virtus innascatur, nul-

28 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

nullum locum esse νουθετήμασι, quae satis ex arbitrio Grotius Carcino supposuit, cum praeterea νουθετήματα an ἔμφυτα esse possint, nobis quidem obscurum est. *Henr. Valesius*, Notis ad Harpocr. pag. 103, Senarium completere desperans, satis habuit interjecto μὲν dimetrum jambicum facere. Praeterea cum in vocibus — οὐ κεῖνος ἐξέσιστε vitium facile odoraretur, litterulam addidit initio:

ΝΟΥΣ οὐκένος ἐξέσιστε. τὰς γὰρ ἔμφύτους
Ὥρθως παγέσσας μὲν φρένας
Οὔδεις ἐπαίρει καιρὸς ἐξαμαρτίνειν.

Emendationi Valesianaæ acquievit *Jo. Taylor* Fragm. Lys. pag. 646. Valckenaerius, cujus penes nos est Harpocration Blancardi, adnotatiunculis quantivis pretii, ad oram libri adscriptis, dives, — vir summus, inquam, istud νοῦ probavit; verum pro aor. primo activae potestatis posuit praeteritum potestatis neutro-passivæ, νοῦ οὐκένος ἐξέσιστε: & certe Taylorus, cum vertit, mente ille exturbatus est, idem voluisse debuit. Praeterea, voce tantum transpositâ, secundum versum Valckenaerius effingebat in dimetrum catalecticum: Denique addebat ad Harpocrationem suum, videri sibi Carcinum in isto Fragmento de Oreste esse locutum ob ea,
quæ

quae habentur apud Suidam v. Καρνίου ποιήματα. — Quae Fragmenti fuerit sedes, paucis investigasse, ad confirmandam conjecturam nostram proderit. *Athenaeus Lib. XIII. pag. 559.* F. Καρνίνος δ' ὁ Τραχικὸς ἐν Σεμίλῃ, ἦς ἀρχὴ, ὡς νύκτες, φησι,

Ὥ Ζεῦ τὶ χρὴ γυναικάς ἔξεπεῖν κακόν;
Ἄρκοῦν γέ ἀν εἴη, πᾶν γυναικί εἴπης μόνον.

Quo in Fragmento, si sine nomine Tragici inveniretur, genuinum τοῦ μισογύνου nostri colorem nos agnoscere putaremus. Si Semeles auctor Atheniensis fuit Carcinus, idem ille quem Aristophanes saepius lusit, (*Nub. v. 1264. Pace v. 782. seqq. ubi Schol.*) quod arbitrabatur Bentlejus Resp. ad Boyleum p. 128. Ed. Lennep. aequalem aetate habuit Euripidem, talem tamen aequalem, a quo, ut inter Tragicos primario, ea interdum hausit, quibus hortos irrigaret suos. Neque tantum Euripidis exemplo mulieres salibus adspersisse, sed & in *Semele* illa identidem videtur protulisse, quae *Bacchus* suas dicentes fecerat Euripides, aut saltem plura in utroque Dramate communia fuerunt: Et quod in *Bacchis* Tiresias:

Οὐχ ὁ Διόνυσος αἴφρονεῖν ἀναγνάσει
Γυναικῶς; οἱ τὸν Κύπριν, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει

30 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Τὸ σωφρονεῖν ἔνεσιν ἐς τὰ πάντα αἱτί.

— — — καὶ γὰρ ἐν Βακχεύμασι

Νοῦς, ἦν γε σώφρων, οὐ διαφθαρίσεις.

Idem illud Carcinus sub personâ Tragicâ in Sé-
mèle.

ΟΥΚ ΟΙΝΟΣ ἐξέσπει, τὰς γὰρ ἐμφύτους
Ορθῶς παγείσας . . . . . φρένας
Οὐδεὶς ἐπαίρει καιρὸς ἐξαμαρτλάνειν.

*Non Bacchus illas mente dejicit suā;
Infixa nam queis recta mens est firmiter,
Ut prava patrent, nulla fert occasio.*

Qui olim eodem in Fragmento legendum con-
jecerat, οὐ νῆκος, Cl. Ruhnkenius hanc nostram
conjecturam repudiandam esse non putavit. Pau-
cis igitur eam confirmemus. — De Bacchan-
tibus, quae mediis in Orgiis, ἐν Βακχεύμασι, in-
dole modo sint castâ & incorruptâ, pudicitiam
suam tuebuntur, sermo fuisse videtur; atque
adeo, cum dimetrum nec catalectum nec inte-
grum inter trimetros medium lubens admitterem,
Euripidéam φῆσιν comparanti facile fuisset sup-
plere,

Ορθῶς παγείσας ὅργιαζουσῶν φρένας.

Sed illud est hariolari. Quod vero Euripides,
οἰχ

Oὐχ ὁ Διόνυσος αἴφονεν ἀναγκάσει τυναῖς, id
Carcinus: Οὐκ οἶνος ἔξεστεν. Non solet vinum
illas solidâ mente quatere; non eam vim habet
Bacchus, ut in sacris suis, tanquam furibun-
das, agat praecepites ad libidinem, dummodo
generoso semel incoctum sit pectus honesto. Scili-
cet, ut *Amphis* Comicus apud Athenaeum
Lib. II. pag. 44. A.

'Ενν̄ ἀρ̄ ω̄ς ἐστε καὶ οἶνος λόγος'

et ut Auctor Epigrammatiſ (Anth. Lat. Lib. I.
Ep. 17.) de Apolline & Baccho.

*Ambo de comis calorem & ambo radios
conserunt*

*Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras
pectoris.*

Idcirco, si quae foemina, dum sacrī operare-
tur, atque (uti factum est olim, nec hodie
sine exemplo) libidini Religionem, criminī
Numen prætexens, (*Eis Ζῆν' ἀναφέουσ' ἀμαρ-
τίαι λέχους*) voluptatibus indulgeret, nulla haec
Dei erat culpa, sed quod vaderet animus in
præceps sciens. Quam Euripidea Medea, Ovi-
diana exemplar, *Med.* v. 1078. quam Phae-
dra nostra v. 380.

32 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Τὰ χρήσιμα ἐπισάμενα, καὶ γιγνώσκομεν,
Οὐκ ἐκπονοῦμεν δέ.

quam Laius dñique in Chrysippo (vid. *Diatr. Eurip.* Cap. iii. pag. 21.)

Γνώμην ἔχοντα γένεται φύσις βιάζεται κ. τ. λ.
Οταν τις εἰδῇ τὸν αἰγαθόν, χρῆται δὲ μή.

illam, inquam, sententiam Tragicus sub Zetlii
aliusve personâ eleganter variavit in *Antiopâ*.
Locum adscribemus, uti legitur a *Stobaeo* serva-
tus Tit. xxx. (*Gesn.* pag. 210. *Grot.* pag.
134.)

Πολλοί δὲ Θεῖῶν τοῦτο παράγουσιν κακόν·
Γνώμη φρονοῦντες, οὐτ' θέλουσ' ὑπηρέειν
Ψυχῆς, τὰ πολλὰ πρὸς φίλων νικώμενοι.

Sic scriptum adhibuit *Valckenaerius* ad dictum
Hippolyti locum pag. 205. I. A. neque vi-
tium suspiciati sunt aut *Heathius* ad Fragm.
Eurip. p. 165. I. aut *Musgravius* in iisdem
Fragm. pag. 548. I. quorum hic interpretatur:
Multi mortalium hoc vitii habent, ut, quam-
vis mente sapient, nolint tamen obsequi animo
suo, ut plurimum ab amicis victi: Heathius;
Intellectu sapientes animae morem gerere mini-
me volunt, ab amicis plerumque coacti; quae
an intellectu facilia sint, aut, si sint, an etiām

vera, penes idoneos arbitros esto judicium:
Aliqua parte felicius *Grotius*:

*Commune multis hoc malum mortalibus,
Ut mente sapiant, obsequantur nec tamen
Animo, cupitis gaudiis obnoxio:*

ea parte melius Heathio & Musgravio Grotius;
quod *vīnāθai πεὶς φίλων* viderit esse *vinci* vel
superari a cupitis gaudiis, non autem *vinci* aut
cogi ab amicis. Scilicet τὰ εἰλα sunt voluptates
animo gratae; illecebrae, quae dulcedine sunt
mentem trahunt; gaudia praeserim *Veneris*.
Euripides in Fragmento *Cercyonis*, servato ab
Eustath. ad Hom. Il. φ. pag. 1902. 2. Ed.
Rom. (pag. 749. 7. Ed. Bas.) quodque tracta-
vit *Valcken*. Diatr. Eurip. pag. 12. C.

Πλίστας δὲ νηδὺν, οὐδὲ ὄναρ κατ' ἐυφρόνη
Φίλοις ἐμεῖξεν αὐτὸν.

illecebris & voluptate infusi κύριος θεοσπέρου.
At vero, quod neque Grotius animadvertis, nec illi quos memoravimus Euripidis interpretes, φυχὴ in isto ex Antiopā loco minime est
animi pars rationalis, eademque idcirco cum
γνώμῃ vel cum τῷ νόῳ, cui ut obediat pars
mollior ac rationis expers videre sapientis est;
sed contra φυχὴ τῇ γνώμῃ opponitur. *Esi enim*

animus in partes tributus duas, quarum altera rationis est particeps, altera expers. CICERONIS dictum est *Tusc. Quaest.* Lib. II. Cap. 20. ubi Platonicam latius explicat sententiam, quam indicaverat Lib. I. Cap. 20. *Eius docto^r Plato triplicem finxit animum, cuius principatum, id est, rationem in capite, sicut in arce, posuit.* Et duas partes ei parere voluit, iram & cupiditatem, quas locis suis, iram in pectore, cupiditatem subter praecordia locavit. Haec Platonis Philosophia de duplice animi parte, quarum priorem, τὸ λογικὸν μέρος, in cerebro, velut in arce fabricae humanae, sedem suam habere opinabatur; altera, τὸ ἀλογονόν μέρος, obnoxia sensibus corporis & hujus veluti vinculis implicata, in duas iterum portiones tribuebatur, τὸ θυμικὸν & τὸ ἐπιθυμητικὸν, — τὸ θυμικὸν in corde praecipue collocatum, quo anima irascitur & excandescit; — τὸ ἐπιθυμητικὸν seu eam partem, quae concupiscit & variis fertur desideriis, quamque in jecore vim suam potissimum exercere Veteres credebant; — haec, inquam, Platonis Philosophia, quam ille, ut plura alia, ex Pythagorae disciplinâ aut Aegyptiorum etiam placitis hausisse videtur, nos quidem nunc non detinebit: [alias forte de illâ agendi locus erit, cum nonnullas praeterea ex hoc eodem fonte derivatas vel emendationes vel conjecturas

ras proponemus. Praeter *Alcinoum* seu potius *Albinum* (vid. amicissimi nostri *Ruhnkenii* Diss. de Longino §. 7.) Introd. in Doctr. Plat. Cap. 23 & 24. *Maximum Tyrium*, *Hieroclem*, caeterosve, quos ad Ciceronem memorare non neglexit *Davisius*, eam sententiam ante Platонem exposuit *Timaeus Locrus* de Anima Mundi pag. 556. seq. Ed. Gal. quicum jungendi *Theages Stobaei* pag. 10. seq. *Metopus* ejusdem pag. 7. *Plutarch. Plat. Quaest. Tom. II.* pag. 1007. seq. ne *Cudworthum*, *Moshemium*, aliosve recentiores rei Philosophicae scriptores in medium proferamus. Quod hic autem praecipue volumus, discrimen est inter γνῶμην sive νοῦν & ψυχὴν. Fatemur, non tam accurate semper locutos Veteres, ne Philosophos quidem, ut non saepius ψυχὴ illis totus sit *animus*, tam μέρος λογικὸν καὶ νοερὸν quam τὸ ἀλογὸν καὶ ἀργὸν, & contra ὁ νοῦς praeter partem rationalem τὸ θυμικὸν & τὸ ἐπιθυμητικὸν etiam aliquando complectatur: sed tamen, cum de pugnā sermo est rationem inter, quae meliora probet, & affectum, qui deteriora suadet, Graeci illam dixerunt τὴν γνῶμην, τὸν νοῦν, τὴν φρόνησιν, denique τὸν λόγον, hunc autem (τὸ πάθος vel τὸ παθητικὸν scilicet) nomine ψυχῆς designarunt; pariterque juniores Graecorum

36 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Philosophi τὸ πνεῦμα & τὸν ψυχὴν distinxerunt, loquendi morem magis secuti, quem a Christianis acceperant, quam antiquum disciplinae Platonicae usum; nam Porphyrium aliosque, ex Scholâ Alexandrinâ post Ammonium Saccam profectos, multa barbarae suae, quam Pythagoréo-Platonicam dicebant, Philosophiae ex placitis novae puriorisque Religionis admiscuisse, non est quod moneamus. Τὸν ψυχὴν Paulus aliquique Scriptores sacri perpetuo opponunt τῷ πνεύματι, & ἀνθρώπον ψυχικὸν τῷ πνευματικῷ. Τὸ πνεῦμα pars illis est mentis nobilior, quae, a voluptatibus corporis sejuncta, Deum & coelestia cogitat; ψυχὴ pars animi vitiata, quae sensibus corporis obtemperat, & cum iis veluti connexa est vinculisque irae & cupidinis impedita. Loca, etsi cuique forte sunt in promtu, exstant i. Ep. ad Cor. ii. 14. i Theff. v. 23. Hebr. iv. 12. Ep. Jacobi iii. 15. Judae 19. ad quae praeter laudatos a Davisio ad Cic. Tusc. pag. 22. Grotius aliquique symbolam suam contulerunt. Igitur, his observatis, viam munivisse nos credimus ad emendationem nostram, qua in Fragmento Antiopes, unā tantum litterā mutatā, legimus:

Πολλοὶ δὲ Θνητῶν τοῦτο πάχουσιν κακὸν,

Tyro-

Γνώμη φρονοῦντες εὗ^τ, θέλουσ' ὑπηρέτειν
Ψυχῆ, τὰ πολλὰ πρὸς φίλων γιγάμενοι.

*Mortalium multi hoc pati solent malum,
Mens recta sentit, & tamen libidini
Vult obsequi, cedens voluptatis jugo.*

vel, ut Grotianam interpretationem servemus,
unâ conjunctione mutatâ:

*Commune multis hoc malum mortalibus,
Ut mente sapient, obsequantur sed tamen
Animo, cupitis gaudiis obnoxio.*

Εὗ φρονεῖν, seu recto seu inverso ordine vocum,
Euripidi in talibus solemine, et τῇ γνώμῃ fre-
quenter tributum. Hipp. v. 378.

Καὶ μοι δοκοῦσιν οὐ καὶ γνώμης φύσιν
Πράσσειν κάκιον. Εἴτε γὰρ τόγ' εὗ φρονεῖν
Πελλοῖσιν.

Quae mox ducunt ad ea, quae supra posuimus,
τὰ χρήστης ἐπισάμεδα n. τ. λ. Pariter v. 313.

Οὐδὲς; φρονεῖς μὲν εὗ φρονοῦσα δ' οὐ θέλεις
Παιδεῖς τὸ ὄντεσσι, καὶ σὰν ἐκπῶσαι βίον.

Platonicam ergo de duplii mentis parte opinio-
nem expressit in Antiope, τὸ εὗ φρονεῖν tribuens
τῇ γνώμῃ contra τὸ ὑπηρέτειν τοῖς φίλοις, id est,

38 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

ταῖς ἐπιθυμίαις, imputans τὴν φυχὴν. Neque est, quod aetas utriusque obstat conjecturae nostrae videatur. Multi ante Platonem eadem docuerunt; et de Timaeo, Pythagorésisque veteris Scholae Italicae, modo jam vidimus. Quin, si id ageret quisquam, plura in Tragico nostro inveniret, e Platone explicanda, non quod ille ab hoc ista didicerit, sed quod ab iisdem uterque. Insignis locus de immortalitate animi est in Helenâ v. 1023.

— — δ νοῦς

Τῶν πατέρων τῶν ζῆ μὲν οὐ, γνῶμην δ' ἔχει
· Αὐτῶν, εἰς αὐτῶν αἰδέρ· ἐμπεσών.

Quae nemo intelligat, nisi qui Anaxagoréa noverit placita, quae sua fecit et latius explicuit Plato, a Socrate edoctus; nam Euripidéa ista ne latum quidem unguem distant a Socraticis, quae tradit *Xenoph.* Memor. Lib. iv. Cap. 3. §. 14. quaeque nuper tractavit Cl. WYTTENBACH in Disput. de veterum Philos. sent. de vitâ & statu animalium post mortem, Scđt. 4. pag. 40. (Tom. iv Disput. Teyler. de Relig. Nat. & Revel.) Praeterea locupletem emendationis nostrae ex isto Philosophiae loco petitae sponsorem habemus *Alcinoum* vel *Albinum* Cap. 24. qui, Medeae et Laïi apud Euripidem dicta ex praceptoribus Platonicis explicans, causam ad fert

fert ἐπιθυμίαν λογισμῷ, id est, φυχὴν γνώμην μαχομένην. Denique, haesitet forte quisquam, an vox φυχὴ sensu isto Philosophico pro τῷ παθητικῷ in Tragico sit quaerenda: sed nulla ratio est dubitandi, cum ἡ φυχὴ propriā quadam virtute, (quam tamen huc usque satis animadversam non meminimus) apud quosvis etiam Scriptores Graecos sit *actus ille animi*, quo desiderat, amat, irascitur. Quod Latine dicemus genio indulgere (*animo obsequi* est apud Terent. Ad. I. I. 8.) Belgice zijn lust of lusten volgen, zijne liefhebberij voldoen, id plane est φυχὴν ὑπηρετεῖν. Nescimus, an ista significatio uspiam sit insignior quam in Hierone Théocriteo seu Id. xvi. 24. ubi rectum divitiarum usum commendaas, qualem ipse vel in Aegyptiacâ Ptolemaei vel in Siculâ Hieronis, vel postea in Augusti aulâ Horatius, fuerat expertus, Theocritus ait.

Δαιμόνιοι, τὶ δὲ κέρδος ὁ μύριος ἔνδοθι χρυσὸς
Κείμενος; οὐχ ἄδε πλούτου φρονέουσιν ὄντας.
Ἄλλα τὸ μὲν φυχῆ, τὸ δὲ καὶ τινὶ δοῦνας
ἀσιθῶν,
Πολλοὺς δ' εὖ ἔργα.

Is divitiarum rectus usus, ut & genio quis indulgere suo interdum audeat & vitae elegantiam

40 EXERCITATIONES ACADEMICAE

sequatur, tum viris doctis bene faciat. Xenophonti prae caeteris φυχὴ usurpatur de appetitu seu cupidine animi, qua impetu magis & stimulo naturae agatur, quam ratione & justo mentis moderamine. Ubi regiam auctoritatem legibus circumscriptam, quam Cambyses inter Persas habebat, Mandane confert cum potestate Astyagis inter Medos, cui arbitrium erat pro jure, μέτρον δὲ αὐτῷ (inquit) οὐχ ἡ φυχὴ, ἀλλ' ἡ νόος ἐσίν. Cyrop. I. pag. 8. Ed. Steph. recte sic locum emendante HENRICO STEPHANO, qui in Annotationibus interpretatur: *Non eo usque progreditur, quo libido impellit, sed tantum quo usque lex permittit.* “ Tribuit enim (Stephani sunt verba) τῇ φυχῇ Xenophon quodvis appetentiae genus earumque etiam rerum, cum quibus alioqui nihil communē illam habere, & quarum desiderio cor pus potius quam eam affici vulgo creditur;” quod in Schediasmate, ubi copiosius se de eâ re differuisse ait, probavit forte aliis locis Xenophontēis, ubi de appetitu edendi φυχὴ ponitur, τῷ δὲ ἡ φυχὴ σῖτον μὲν οὐ προσίστεται, & quae sunt hujus generis plura. Ante Stephanum in priore loco scriptum fuerat ἡ τύχη, solemini duarum vocum permutatione, quam & alibi nos observasse recordamur. Uno exemplo defungamur.

De-

Demosthenis vel inter *Demosthenetas* est Oratio contra Eubulidem. Causa agitur Euxii, quem peregrinitatis crimine accusaverat Eubulides, hoc potissimum arguento, quod mater ejus serva fuisset, nutricis functa officio domestico. Functam fatetur Euxius, sed liberam, pag. 712.

§. 63. *καὶ γὰρ εἰ ταπεινὸν ἡ τιτθὴ, τὴν αἰλίθειαν οὐ φεύγω. οὐ γὰρ, εἰ πέντες ἥμεν, ἵδικάναμεν, ἀλλ' εἰ μή πολῖται. οὐδὲ περὶ ΨΥΧῆς, οὐδὲ περὶ χρημάτων ἡμῖν ἐστιν ὁ παρὼν ἀγών, ἀλλ' ὑπὲρ γένους.* Manifesto legendum οὐδὲ περὶ τύχης, οὐδὲ περὶ χρημάτων, de fortunâ nobis aut an in re lautâ simus, nulla jam est controversia, sed de genere & an cives? χρήματα et τύχη sic plerumque disjunctive copulantur. Notissimum Hecubae *Euripidæ* dictum, Hec. v. 864.

— Οὐκ ἐστι θυητῶν ὅσις ἐστὶ ἐλεύθερος,
Η χρημάτων γὰρ δοῦλος ἐστιν, η τύχης.

Facilem emendationem *Taylori & Reiskii* diligentiam effugisse miramus. — *Democriti* Fragmentum est in *Stobæi* Serm. IV. (pag. 56. *Gesn.*) *ἀνοήμονες βυθοῦνται τοῖς τῆς ψυχῆς κέρδεσιν, οἱ δὲ τῶν τοιῶνδε δαίμονος τοῖς τῆς σοφίνς.* Ill. *GROTIUS* ad oram *Stobæi*, quem illius manu passim notatum servat *Bibliotheca Leiden-sis*, corrigebat τοῖς τῆς τύχης κέρδεσιν. Dubita-

42 EXERCITATIONES ACADEMICAE

mus an recte, quandoquidem τὰ οὐρανά τῆς φυ-
γῆς, commoda, quibus pravae cupidini satis-
fiat, opposuit forte Democritus τοῖς τῆς σοφίης
οὐρανοῖς, veris verae sapientiae quaestibus. —
Sed haec quidem ab Euripide nos longius ab-
duxerunt: In viam redeamus.

C A P U T T E R T I U M .

Euripidis Hippolytus bis tentatus. Συγ-
χωρεῖν, concedere, adsentiri. *Votum*
miserorum apud Euripidem, ut in
aves commutentur. *Heliades Solis*
filiae. Plinii *locus cum Euripide*
comparatus. οἴδμα *mare, aequor,*
pontus. οἴδμα ποταμοῦ *lympha flu-*
viatilis. Padus *idem qui fabulosus*
apud Veteres Eridanus. Hippolytus
iterum correctus: Bis tentatus ex
conjecturā Eldikii; idem emendatus.
Πάλαι & πάλιν, ἀκρη & ἀκτὴ *inter se*
commutatae in Mſ. voces.

Inter loca, ubi difficultatem sensit neque ta-
men expedivit ὁ πάνω, v. 703. notandus est.
Cul-

Culpam exprobranti Phaedrae Nutrix vulgatam
regerit excusationem, animo se egisse benevolo
et amico, neque ab eventu notanda facta. Irrita
ritata magis Thesei conjux respondet.

*Ηγάρ δίκαια ταῦτα, παῖδες οὐδέποτε μοι,
Τρεώσασαν ἡμᾶς εἴτε ΣΥΓΧΩΡΕῖΝ λόγοις;*

*Justumne censes, Εἰ μιhi factum satis,
Quam vulnerasti, post eidem te obloqui?*

Barnesius ista συγχωρεῖν λόγοις interpretatur *con-gredi verbis*; neque ab eo diversi abierunt, qui Hippolytum Euripidéum veste Gallicâ et Etruscâ induerunt Reverendi Brumoeus et Carmelius: His autem triumviris multo major est Valckenae*rii* nostri auctoritas, cuius interpretatio haec est: *Ut, cum tantum mihi vulnus inflixeris, mecum verbis concertares.* “*Συγχωρεῖν λόγοις*” (addit idem Vir Cl.) hic idem paene videtur “*quod alias dicebatur ὁμόσε χωρεῖν τοῖς λόγοις.*” Vellemus isto modo hîc scriptum esset:

Τρεώσασαν ἡμᾶς εἴθ' ὁμόσε χωρεῖν λόγοις;

Auctoritate nos facile tueremur Orestis v. 922.
ubi est:

Ἄλλος δ' αὐτοῖς —

— χωρεῖν ὁμόσε τοῖς λόγοις Θέλων.

verum, cum nimium ista lectio recedat ab eâ,
quam

44 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

quam omnes habere Codices videntur, ejusmodi vis a nostrâ quidem indole abhorret, Criticam non amantium, quae urit et secat: Neque tamen non possumus, quin ad sensum praebeamus Erudito DUPUY, quando is (*Monum. Acad. Reg. Par.*) p. 452. inquit, “persuaderi sibi” non posse *συγχωρεῖν λέγοις* significare *congregandi verbis*, cum sensus naturalis verborum contrariam plane praebeat sententiam, significatio nem nempe *τοῦ ὄμονοεῖν, συμφωνεῖν*.” exemplique valde appositum adfert ex ipso Hipp. v. 299.

— τοῖσιν εὖ λεχθεῖσι *συγχωρεῖν λέγοις*.

Igitur Cl. Dupuy, repudiata interpretatione *certandi, congregandi*, aliam quaerit & se invenisse putat, Phaedrae verba accipiens quasi diceret, *anne hoc satis mihi esse putas ad excusationem tuam, quod, postquam me re ipsā et ope tuā pessum dederis, jam culpam verbis confiteare, quasi amore erga me tuo et affectu peccasses*. Sed nondum culpam confessa erat Nutrix; dixerat tantum, facta sua ab eventu non esse notanda; et, cum Phaedra hoc verborum certamine magis exardesceret, tum demum ait v. 704. οὐκ ἐσωφρόνευ τὴν. Nos itaque lectio nem adhuc vitio laborare credimus; de remedio

du-

dubitamus, quo, dum certior emendatio succurrat, corrigimus.

Τρωάσαν ήμᾶς οὐγε συγχωρεῖν λόγοις;

Quod, postquam me laeseris, ne nunc quidem verbis mihi cedas, nec culpam ingenue confitearis. Ast, uti modo dicebamus, pro indubitatâ istam correctionem haud habemus.

Ad locum accedimus, in quo felicius res nobis cessisse Critices amatoribus forte videbitur. Locus est in Antistrophicis v. 739.

Ηλιβάτοις ὑπὸ κευθμῶσι γενοίμαν,

*Ινα με πτεροῦσαν ὅρνιν

Θεὸς ἐν πλαναῖς

Ἄγέλησιν θεῖη.

*Ἀρθεῖν δ' ἐπὶ πόντιον

Κῦμα τὰς Ἀδριανᾶς

*Ἀκτᾶς, Ήριδανοῦ Φ' ὕδωρ.

Εἴνθα γε πορφύρεον σαλαῖσουσ'

Εἰς οἴδμα πΑΤΡΟ΢ τριτάλαινας

Κόρας, Φαέθοντος οἴκτω, δακρύων

Τὰς ἀλεκτροφαεῖς αὐγάς.

Familiaris haec Tragico nostro, in choris praefertim, oratio, ut miseri in aves mutari cuperent, atque sic ex miseriis humanis velut evolare.

46 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

re. A furentibus Troadibus occoecatus Polymestor Hecubæ v. 1106.

Ποῖ τράπωμαι; ποῖ πορευθῶ,
Λιθέρ' ἀμπλάμενος οὐράνιον
Τύπτετες εἰς μέλαθρον,
Ωρίων ἢ Σείριος
Ἐρθα πυρὸς φλογέας
Αφίνσιν ὄσων αὔγας;

In Hippolyto iterum v. 1293. Diana, Theseo impium facinus exprobrans, illum rogat, “quid ni, pudore suffusus, Tartara subeat, aut in avem mutatus exeat honestorum virorum cietate?”

Ἡ πτηνὸς ἄνω μεταβὰς βίοτον κ. τ. λ.

Similiter Troezenia mulier, testis calamitatum, quibus Minoia proles Theseique familia, ob Veneris iram, premebatur, id optat, a quo saepe voto nimis prope absunt boni quique,

— cum res hominum tantā caligine volvi
Adspiciant, laetosque diu florere nocentes,
Vexarique pios:

In avem commutata Mare Adriaticum volatu adire cupit, et supra Eridani elevari lympham, in quam infelices Heliades, Phaethontis fratri� intē-

teritum deflentes, electriparas lacrymas distillant suas, —

— σαλάσουσ'

Εἰς οἴδμα ΠΑΤΡΟΣ τριτάλαιναι
Κόραι.

Sed quaerimus, quorum illud πατρὸς sit referendum? Anne κόραι πατρὸς τριτάλαιναι; sic Ratallerus: *Patris infausti filiae*, nisi quod ille τριτάλανος legisse videatur. At vero, an ita ταυτολόγος noster, ut filiae patre suo natae fuissent dicantur? Ergone sine patre gigni poterant? Aliter Scholiastes: Is, εἰς οἴδμα πατρὸς jungens, πατέρα δὲ αὐτῶν (τῶν Ηλιάδων) τὸν Ήριδανὸν φοιτή, παρόσον τρέφονται αὐτοῦ τῷ υἱοτελεῖ αἴγειροι οὖσαι, quae non nisi recentissimi alicujus Graeculi, ex nugacium Grammaticorum natione, esse potuit explicatio, dicamus, an sententiae depravatio. Rectius aliud Scholion: Ηλίου γὰς βούλεται ὁ μῆδος αὐτὰς εἶναι. Notissimae Heliades, earumque fletus & lacrymae,

— *quae caesae pectora palmis
Non auditurum miseras Phaethonta querelas
Nocte dieque vocant, adsternunturque se-
pulchro.*

Fabulam, quam pro more luxurians decantavit
Ovi-

Ovidius, tetigerunt Apollonius Rhodius, Virgilius, Valerius Flaccus, Claudianus, alii, hic repetere nihil est necesse, neque quae de Electro, de Æstyis succinum legentibus, de Venetis, de Eridano, seu ex veterum errore, seu ex recentiorum verioribus conjecturis, dici possent, ambitione congerere : Post JOANNEM MATTHIAM GESNERUM, V. Cl. hac operâ facile supersedetur : sed adscribendus est locus PLINI HIST. NAT. LIB. XXXVII. CAP. 2. " In succinis caussam ne deliciae quidem adhuc excogitaverunt. Occasio est vanitas Graecorum diligentiae. Legentes modo aequa petiantur, me de ortu eorum, cum hoc quoque intersit vitae, scire posteros quicquid illi prodidere mirandum. Phaethontis fulmine ieci sorores fletu mutatas in arbores populos, lacrymis electrum omnibus annis fundere juxta Eridanum amnem, quem Padum vocamus; et Electrum appellatum, quoniam Sol vocatus sit Elector, plurimi Poëæ dixerunt, primique, ut arbitror, Aeschylus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus: Quod esse falsum, Italiae testimonio patet. Diligentiores eorum, Elecridas insulas in Mari Adriatico esse dixerunt, ad quas dilabetur Padus. Qua appellatione nullas umquam

quam ibi fuisse, certum est: nec vero ullas
 ibi appositas esse, in quas quicquam cursu
 Padi devehi possit. Nam quod Aeschylus in
 Iberiâ, hoc est in Hispaniâ, *Eridanum* esse
 dixit, eundemque appellari *Rhodanum*, *Eu-*
ripides rursus & Apollonius in *Adriatico*
littore confluere Rhodanum & Padum, fa-
 ciliorem veniam facit ignorati succini in tan-
 tâ orbis ignorantia. Quae postrema prae-
 fertim Plinii verba mendo forte non carent: sin-
 cera autem sunt ista, quae de Euripide ait et
 Apollonio, *Rhodanum* sive *Eridanum Padum-*
 que in *Adriatico littore confluere* scribentibus.
Locus Apollonii Rhodii exstat Argonaut. Lib.
 iv. v. 627. ubi tamen, Rhodanum Eridanum-
 que diversos faciens, sub priore nomine Padum
 intellexisse videtur, eaque profert, quibus (nisi
 etiam corrupta sint) multo veriora forte discere
 potuisset ex Callimachi, Praeceptoris sui, Li-
 bris περὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ποταμῶν, et περὶ τῶν
 ἐν τῇ οἰκουμένῃ ποταμῶν. Haec quippe Apol-
 lonius.

Ἐκ δὲ τόθεν 'Ποδαροῦ βαθὺν πόνον εἰσανέβισαν,
 οἵ τις Ηριδανὸν μετανίστηται. ἀμμυγα δ' ὕδωρ
 Ἐν ξυροχῇ βέβησε κυκώμενον. —

Ubinam autem de isto Padi Eridanique in Mari
 D Adria-

50 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

Adriatico concursu mentio est in Euripidéis? Nusquam quidem in Tragoediis, quae super sunt, nusquam in Fragmentis. Id animadver tens PETRUS VICTORIUS *Var. Leet.* Lib. xxv. Cap. 4. veretur, ne Euripides illud in aliquâ Fabulâ ex iis, quae perierunt, posuerit: at vero persuassimum nobis est, nullum alium locum Euripidéum, nisi hunc ex *Hippolyto coronato*, quem tractamus, Plinio fuisse obversatum; nomen quidem *Padi*, vix cognitum Librariis Graecis Grammaticisque, quibus fabulosus Eridanus notior erat, fuisse oblitteratum; sed Plinii adhuc aetate in Codice, quo utebatur, manum Tragici integrum fuisse, qui scripsiterit:

'Αργείν δ' ἐπὶ πόντον
Κῦμα τᾶς Ἀδριανᾶς
Ἀκτᾶς, Ήριστανοῦ Θ' ὕδησ·
Ἐνθάδε πορφύρεον σαλαμῖον
Εἰς οἴδμα πάδοι τριτάλαινας
Κόραι. —

Sic nomen additur τοῦ οἴδματος, nam observari velimus, apud Tragicos, Euripidem praeferimus, οἴδμα nunquam simpliciter dici de fluvio, tantum de mari, Iphig. Taur. v. 407. Helena v. 1282. et alibi in eadem Tragoediâ, vel οἴδμα πόντου, πόντον, ἄλιον, Σαλαμῖον, λίμνας, et quae

quae forte plura sunt hujus generis. Atqui non in littore maris, sed in ripâ Eridani, Padive, Heliades in alnos mutatae Phaëthona lamentabantur. Jam autem, si per *oīdμα unda fluvia-*
zilis (uti oportet) hic sit intelligenda, fluminis nomen addi omnino est necesse. Ita est e.
 gr. Hel. v. 374. Σκαμάνδρου Φεύγιον οīδμα, ib.
 v. 1482. ποταμοῦ παρ' οīδμα. *Padi* nomen
 Latinis non solum cognitum fuit, sed et Graecis; eoque fluvium istum describens usus fuit
Polybius Lib. II. Cap. 16. Πάδες ποταμὸς,
 ὅπερ δὲ τῶν ποιτῶν Ἡριδανὸς Θρυλλούμενος. —
 Et re verâ Padus Eridanusque a recentioribus
 pro eodem flumine habebantur, quia scilicet
 Poeticus ille Eridanus, Mari Adriatico vicinus,
 praeter Padum nullus apparebat, Graecorum
 errore (etiamsi suâ aetate meliora jam edoctus
 fuerit *Herodotus*, in hac certe re nimium incre-
 dulus, Lib. III. Cap. 115.) ex plagis Boreali-
 bus et littore, quod mare nunc Balticum ad-
 luit, cum ipsis Venedis in ultimam Italiam
 translatus. Et recte adeo, ut pleraque omnia,
 Geographorum veterum princeps *Strabo* Lib.
 v. pag. 329. τὰ δὲ πολλὰ τῶν μυθεομένων ἡ
 κατεψευσμένων ἀλλοι ἐχον δεῖ· οἷον τὰ περὶ τὸν
 Φαέθοντα, καὶ τὰς Ἡλιάδας τὰς ἀπαιγαρουμένας,
 περὶ τὸν Ἡριδανὸν, τὸν μηδαμοῦ γῆς ὄντα, πλησίον

δὲ τοῦ Πάδου λεγόμενον, καὶ τὰς Ἡλεκτρίδας νήσους τὰς πρὸ τοῦ Πάδου, καὶ Μελεαγρίδας ἐν αὐταῖς οὐδὲ γὰρ τούτων οὐδέν ἔστι ἐν τοῖς τόποις. Ergo veteres Graeci Eridanum Pado vicinum habuerunt, eamque sententiam hoc quoque loco ab Euripide expressam putavit Plinius, et si, secundum lectionem, quam restituendam credimus, non minus vere dici forte possit, Euripidem idem flumen duplici nomine, variandi caussā, designasse. Modestam saltem crism nostram nemo diffitebitur, neque quicquam novimus, quod objici possit, nisi hocce, quartam scilicet syllabam emendati versus, prouti in Strophe secundā, longam esse, Latinosque Poetas *Padi* primam fecisse brevem. Nominis ejusdem apud Poetam Graecum incognitum quidem nobis est exemplum; sed neverunt Prosodiae periti, vocales ancipites apud Graecos saepius tum breves esse tum longas, quod exemplo vocum *καλὸς*, *ἄνηρ*, *ἄρος*, aliarumque patet; neque adeo quantitas vocalis ancipitis in nomine proprio, quae Latinis placuit, pro constanti apud Graecos est habenda. Unum est, de quo dubitabat Cl. noster *Ruhnkenius*, magnopere veritus, ne Plinias Phaethonta respexerit, deperditam Euripidis Tragoediam, quod, et si negari non potest, quatenus ratione tuendum sit illud *πατρὸς*, pleonasticum saltem, non videmus.

Quas, postremo loco, fecimus conjecturas, paulo forte uberius confirmavimus: quae restant, eas paucis proponemus. Chorus, cuius sunt partes id dicere, *quod proposito conducat & haereat apte*, atque adeo velut viam aprire factis mox secuturis, cum Theseus defunctae uxoris fatum lamentaretur, animo jam praesagit, quod paulo post erat eventurum, fatalem nempe Hippolyto iram paternam. Itaque, postquam cum Theseo mortuam Phaedram flevisset mulier Trozenia,

"Ελιπες, έλιπες, ω φίλα γυναικῶν κ. τ. λ.
threnum his verbis absolvit, v. 855.

Τὸ δ' ἐπὶ τῷδε πῆμα φέισω πάλαι.

Et re verâ vix ista dixerat foemina, quin Theseus, cuius illa jam oculos in mendaces tabellas conversos videbat, exclamat *ἴα, οὐα, rogetque τι δὴ ποθ' ἥδε δέλτος*; Non ergo Chorus *horrebat* jam *ante*, sed *horret denuo*, novum malum supra prius cumulandum praevidens.

Τὸ δ' ἐπὶ τῷδε πῆμα φέισω πάλιν.

Post aliquot versus, Hippolytus, Patrem conveniens, funus Novercae miratur, v. 907.

— — *σὴν δάκρυσθ' ὅρῶ, πάτερ,*

54 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Νεκρόν. μεγίσου Θαύματος τόδ' αἴξιον.

^ο Ήν ἀρτίως ἔλειπον, ΕΙΣ ΦΑΟΣ τόδε
Οὐπω χρόνον παλαιὸν εἰσεδέρκετο.

Impedita est duorum posteriorum versuum sententia & constructio; meritoque *Brunckius* & *Musgravius* Codicum lectionem praetulerunt.

^ο Ήν ἀρτίως ἔλειπον, η̄ φάος τόδε
Οὐπω χρόνον παλαιὸν εἰσεδέρκετο.

Cum autem in *Christo patiente* sit *ως φάος*, & antiqua sit lectio *εἰς φάος*, veram putamus ab *ELDIKIO* olim cum *Valckenaerio* communicatam conjecturam, qua per *crasin Atticam* legebat,

^ο Ήν ἀρτίως ἔλειπον, ^ο Η Σ φάος τόδε
Οὐπω χρόνον παλαιὸν εἰσεδέρκετο.

Aliud ejusdem tentamen exstat, quod ad oram exemplaris sui elegantiae nomine commendabat judex, si quis aliis, severus, sed candidus, — ipse *Valckenaerius*. — Cum nullis argumentis innocentiam suam Patri persuaderi posse *Hippolytus* videret, sic tandem, dolori, quem huc usque represserat, cedens ingemiscit v. 1070.

ΑἼ, αῖ· πρὸς ἡπαρ, δακρύων τ' ἐγῆσις τόδε,
Εἰ δὴ οὐκός γέ φαινομένα, ΔΟΚΩ ΤΕ' σοι.

Ri-

Risit olim Aristophanes Aeschyléa.

"Ηνω γαρ εἰς γῆν τήνδε καὶ πατέρχομαι.

" Fuit Euripidis ingenium ab istiusmodi parallelismis alienius , in quibus ferendis Sophocles luxuriavit." Verba sunt *Valckenaerii* nostri ad Phoen. v. 1371. ubi pleonasmum similem , ex conjecturâ *Arnaldi* , confirmatâ a Codice , in Oreste v. 141. facile tolli posse monstrat. Sed nihil vir paecularus de nostro versu ; & tamen jure optimo ad h. Hipp. l. contra Reiskium sentit φαινεθαι & δοκεῖν non esse opposita , sed ισοδυναμοῦνται ; neque φαινεθαι idem valere ac αλίσπεθαι idoneis exemplis probabitur. Quid ergo ? vitiose hic saltem πλεονάγει Euripides ? Non putamus ; & prope abest , quin omnino veram credamus (uti in talibus mirâ saepe est felicitate) ELDIKII correctionem :

Aī, αī. πρὸς ἡπαρ, δεκρύων τ' ἐγένετο τόδε,
Εἰ δὴ κανός γ' ἐφαιρόμεν, οὐκ ΩΝ ΓΕ', σοι.

*Heu ! tangit hepar lacrymasque hoc est
prope,*

Ut improbus videar tibi, cum non siem.

Quod si Tragicus noster non soleat, tam frequenter saltem quam alii, ισοδυναμοῦνται ex pa-

rallelo ponere, ab alio tamen vitio — (si vi-
tium dicendum est magis quam antiquae sim-
plicitatis nota: novimus enim, Veteres a repe-
tendis iisdem vocibus multo minus abhorruisse
quam delicatuli abstinuerunt Recentiores) —
ab alio igitur more non alienus est noster,
ut frequens sit in iisdem iterandis; *ejus-
que* (ut *Valcken.* ait ad *Phoen.* v. 648.) *est
consuetudo, locis etiam vicinis, eadem repetere
vocabula.* Vid. quoque *Tib. Hemsterhusium*,
virum omnium consensu maximum, ad *Callima-
chi Hymn. in Dianam* v. 69. Quae tamen Eu-
ripidis consuetudo non impedit, quo minus ad-
sentiamur *Jeremiae Marklando* ad *Eurip. Suppl.*
v. 245. scribenti, “ quamquam Euripides &
” caeteri Tragici saepe ita faciunt, se tamen
” non dubitare, quin in multis locis meliora
” exemplaria hanc *ταυτολογίαν* sint sublatura.”
Exemplo sit *Hipp.* v. 1208. ubi elegans est
descriptio Monstri, undâ aequoreâ emergentis,
seque currui objicientis, narrante famulo, qui
juvenem infelicem erat comitatus.

— — — *Eis d' ἀλιρρόθους*
'Ακτὰς ἀποβλέψαντες, ιερὸν εἴδομεν
Κῦμ' οὐρανῷ συρίζον· ὥσε ἀφηρέθη
Σκείρωνος ΑΚΤΑΣ ὅμιλα τούμπν εἰσορᾶν.

Bis vox ακτὰς brevi spatio v. 1206. & 1208.
re-

repetitur: recurrit eadem illa v. 1212. Prae-
cesserat ἄντη v. 1199. Ferremus ingratum,
nostris quidem auribus, ejusdem vocis recur-
sum, nisi loci sententia id prorsus vetaret. Sen-
sit latens vitium Valckenaerius, nec tamen vi-
dit. “Σκείρωνος autem (inquit) sive Σκείρω-
νίδες πέτραι hic paulo dicuntur insolentius
” Σκείρωνος ἄνται.” *Insolentius* sane, sed Li-
brariorum vitio, qui ἈΚΡΑΣ confuderunt cum
ἈΚΤΑΣ. Scripsit Tragicus:

— ὥσε ἀφηρέθη

Σκείρωνος ἈΚΡΑΣ ὅμιλα τούμον εἰσορᾶν.

Ubi, quae *Scironia saxa* dicit *Mela* Lib. II.
Cap. 3. saevo quondam *Scironis hospitio etiam*
munc infamia, Graeciae Periegetes exactissimus
Pausanias describit Libro I. in f. pag. 108.
addit ille, ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ, Διός ἐσιν
Ἀφεσίου καλουμένου ναός. Noster in Troadibus
v. 90. similiter voces ἄκταις & ἄκραις eodem
loco conjungit. Minervae gratificatus Neptu-
nus se Aegéum pelagus turbaturum promittit:

ἈΚΤΑΙ δὲ Μυκήνου, Δίλιοι τε χοιράδες,
Σηῦρός τε, Λῆμνος Φ', αἱ Καφήρειοι τ' ἈΚΡΑΙ
Πολλῶν Θανόντων σώματ' ἔχουσιν νεκρῶν.

Aetnam suam Cyclops Euripidéus v. 317. a-

58 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

zρας vocat ἑραλίας. Illae voces alibi quoque fuere permixtae; sed in re manifestā uberiorem confirmationem nemo facile desiderabit.

T H E-

THESES AD NEXAE.

I.

Lingua Graeca ex nullo alio sermone orta est: & si pauca excipiamus, ad rem militarem, nauticam aut vestiarium, maxime spectantia, quae a Phoeniciis, Persis, forte etiam a Thracibus, Scythis, aliisque populis traducta sunt, operam ludunt, qui Graeca verba & voces ex Dialectis Orientalibus, e Lingua Persicâ, vel etiam Celticâ aut antiquâ Germanicâ, repetere conantur.

II.

Lingua Graeca Philosophâ est: Philosopham autem dicimus, quae sive in derivationibus a simplicissimâ radice, sive in adsignandis, conjungendis, propagandis significationibus, seu propriis, seu translatis, certam semper analogiam sequitur, ipsi rerum naturae convenientissimam.

III.

Theologus indoctus puriori Religioni plus obest quam prodest. Indoctum autem dicimus, non

THESES AD NEXAE.

*non tantum, qui verae Philosophiae rudis
& in Historiad (quae dicitur) Ecclesiasticā
hospes est, sed & qui Linguas, quibus
Scriptores sacri usi sunt, per se ipse non
intelligit, alienam fidem, non suum sequi
judicium, solitus.*

I V.

*Ridemus jure ac merito, quae renascentibus
litteris, aetate tamen Lutheri, Erasmi,
Melanchthonis, Camerarii, summorum Vi-
rorum, scripta fuerunt in Prolegomenis V.
T. Editionis Complutensis: "Translationem,
" quae dicitur Hieronymi, (sive Vulgata,) in
" istâ Editione collocatam fuisse medium inter
" textum Hebraicum & Interpretationem
" Graecam, quae dicitur Septuaginta - Viro-
" rum, uti Christus cruci adfixus fuit inter
" duos hinc & inde latrones." Qui hodie Lit-
teras Orientales, Graecas & Latinas, ex
juyenum manibus excutere conantur, illi
id agunt, ut, velut circulum conficientes,
in eandem barbariem barbariaeque comi-
tem, caecam superstitionem, recidamus.*

THESES AD NEXAE.

V.

*Verissima putamus & nostra facimus, quae,
ante hos septem admodum annos, summus
VALCKENAERIUS scripsit, in Corollario
ad Orationem de Criticâ Emendatrice in N.
T. a Litteratoribus non adhibendâ, quaeque
brevioribus verbis ante Valckenaerium ex-
pressit Ecclesiae Anglicanae lumen quondam,
Archiepiscopus SECKERUS: “ Scriptores
” Novi Testamenti, etiam si elegantiarum
” Graecarum fuissent peritissimi, sapienter
” tamen fuisse acturos, isto sermone scriben-
” tes, qui vulgaris quidem sed in usu
” quotidiano erat eorum, ad quos scribe-
” bant, atque ab iis facilius intelligeba-
” tur.”*

V I.

*Esi igitur stilus Librorum N. T. non possit
dici ad normam puri sermonis Graeci ex-
clus, est tamen in illis Libris, in Pauli
praesertim Epistolis, in Orationibus ejusdem
Lucanéis, in Epistolâ incerti ad Hebraeos,
tantum sententiarum pondus, tam proprius
apiusque metaphorarum usus, tanta oratio-
nis*

THÈSES ADNEXAE.

nis gravitas & rerum, magis etiam quam dictionis, cum simplicitate conjuncta sublimitas, ut qui stilum N. T. vituperant, tanquam Religione ab ipso Deo traditâ indignum, vel ἀπαιδευσιαν ipsi suam prodant, vel bonam fidem ejurasse videantur.

V I I.

Reperitur adeo hac quoque in re argumentum, quo probemus illud, quod de Philosophia olim dictum fuit a BACONE: — Philosophiam obiter libatam a Deo abducere, penitus haustam ad eundem reducere, — illud, inquam, in eruditione seu cognitione Litterarum haud minus esse certum: hujusque dæli verissimi, uti in Philosophia Newtonus, in Litteris exempla fuerunt Erasmus, Melanchthon, Grotius, consummatâ haud minus eruditione, quam ingenuâ & amabili pietate, insignes.

V I I I.

Nimium forte, vero tamen proximum est, quod WERENFELSIUS ait: (Opusc. T. II. p. 191.) "plus ex solidi τῶν ἐβδομήκοντα lectio-
" ne

THESES AD NEXAE.

” ne N. T. lucis inferri posse, quam ex omnium omnino Graecorum, quotquot vel soluta vel ligata oratione scripserunt, lectione”.

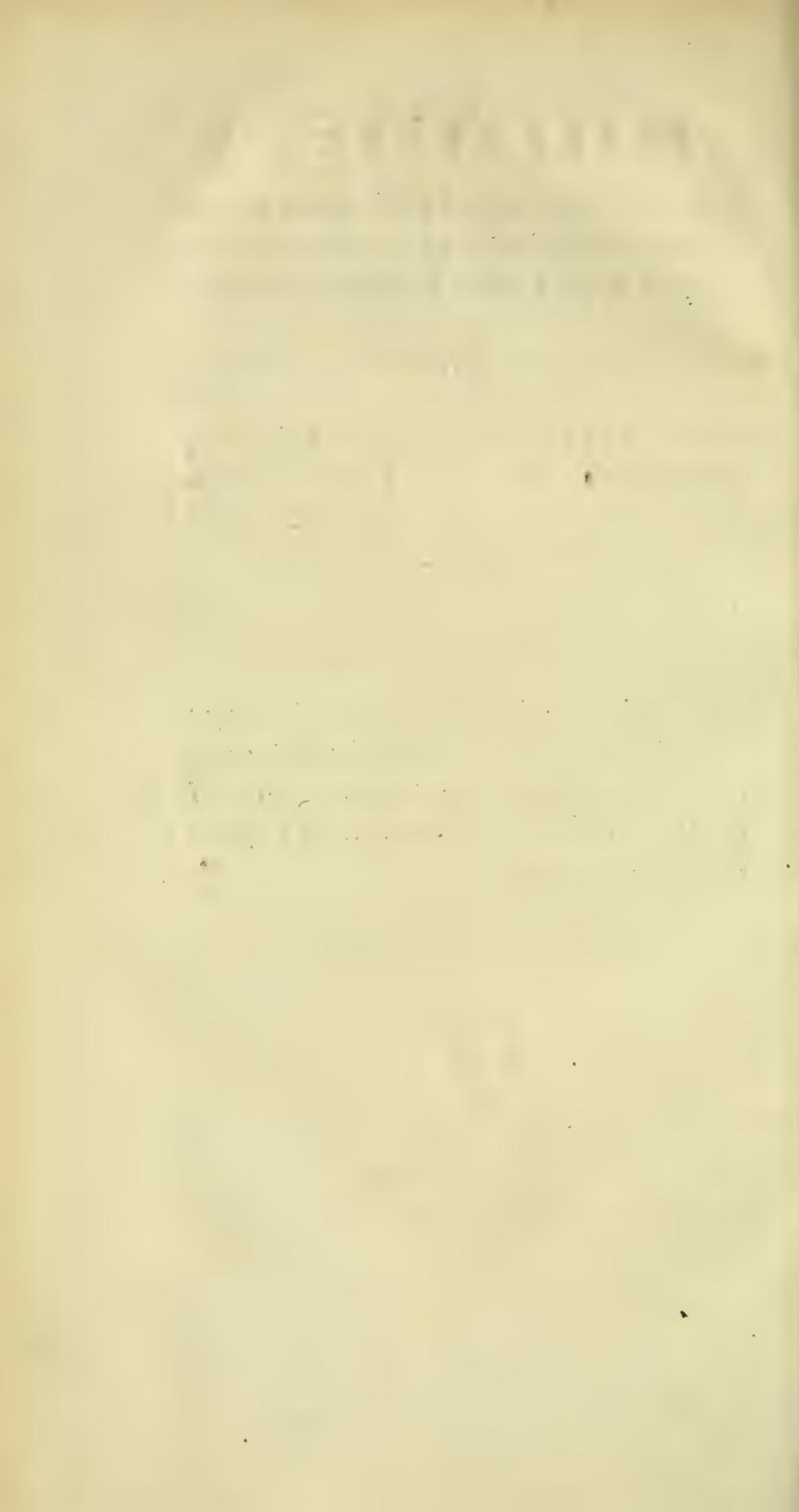
I X.

MARCUS TULLIUS CICERO vir bonus fuit,
civis optimus. De CAJO JULIO CAESA-
RE aut de CAESARE AUGUSTO idem
dici posse, non putamus.

X.

Forma administranda R. P., quā usū fuerunt
antiqui Batavi, liberae Civitati propior fuit
quam Monarchiae; a qua veteres Germani
& Galli non minus abhorruerunt, quam
Graeci & Romani.

EXERCITATIONUM
ACADEMICARUM
SPECIMEN SECUNDUM.

OBSERVATIONES IN LOCA VETERUM, PRAECIPUE QUAE SUNT DE VINDICTA DIVINA.

EXERCITATIONUM ACADEMICARUM
SPECIMEN SECUNDUM.

Q U O D ,

F A V E N T E N U M I N E ,

P R A E S I D E

J O A N N E L U Z A C ,

J. U. D. ET IN ACADEMIA BATAVA LINGUÆ
GRÆCÆ ET HIST. PATRIÆ PROFESSORE
ORDINARIO ,

In Auditorio Litterario publice defendet

J A N U S T E N B R I N K ,

AMSTELODAMO - BATAVUS .

Die 16 Junii MDCCXCII. Horâ Undecimâ.

LUGDUNI BATAVORUM ,

A PUD H E N R I C U M M O S T E R T ,

M D C C X C I I .

OBSERVATIONES

IN LOCA VETERUM, PRAECIPUE
QUAE SUNT DE VINDICTA DIVINA.

EXERCITATIONUM ACADEMICARUM
SPECIMEN SECUNDUM.

CAPUT QUARTUM.

*Philosophia, clemente alexan-
drino judice, donum Graecis divi-
nitus datum; & studium disciplina-
rum humaniorum optima ad veram
pietatem via. Antiquorum sapien-
tum scripta Ethicam omnibus prope-
modum numeris absolutam complexa.
Locus Plauti ex Rudente, de Vindictâ
divinâ & praemiis post hanc vitam,
correctus. Dogma istud pars Reli-
gionis antiquissimae. Διὸς διφθέραι,
Jovis tabulae pugillares. Dii, Ge-
nii, Δαιμones observatores & inspecto-
res malorum bonorumque humano-*

E rum:

66 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

rum. Timaei Pythagoréi de iis sententia. Locus ejusdem correctus. Homerus Ionicus Poëta Pythagoréis dictus: Idem fons praecipuus Religionis popularis apud Graecos. Perityones Pythagoréae Fragmentum de officio pietatis erga parentes. Haud una in illo emendatio proposita. Triplex in Foro Attico Δίκη πανώσεως. Pietas aduersus parentes ab Atheniensibus eximie culta, & legibus vindicata. Impietatis ex Solonis lege poena. Lex in eos lata ac capitibus supplicium constitutum, qui, impietatis in parentes damnati, foro tamē & sacris non abstinerent. Lysiae locus explicatus; alter etiam Demosthenis contra Timocratem.

Ita naturā comparatum est ingenium humānum, ut, quoniam eodem semper loco consistere nequit, contraria saepius sectetur, modum autem raro servet, qui medium est vitiorum & utrinque reductum. Id cum aliis in rebus, tum in

di-

diverso studiorum genere excolendo, potissimum
apparet. Quae hodie a plerisque appetuntur,
paucos post annos fordebunt. Majorum nostro-
rum aetate in summâ veneratione erant veteres
Scriptores Christiani, Graeci, Latinique; nec
quisquam facile erectioris animi Theologus di-
sciplinam suam sine horum lectione perfici pu-
tabat. Nunc recentiora in manibus sunt
omnium atque oculis; antiqua ignorantur.
Qui verum unice amamus, Litterarum huma-
niorum cultores, & in eo inveniendo summam
voluptatem ponimus, haud inviti patimur
negligi ac contemta jacete illa *Patrum* (ut
dicuntur) *Ecclesiae* scripta, quae vel imbecil-
litatis humanae in serendis litibus alendisque
raxis nihil profuturis, vel aevi in deterius ruen-
tis, manifesta nimis indicia produnt: Sed inter
praecipuos Eruditionis fontes jure ac merito
censemus illos Scriptores, qui, a *Justino* usque
*Martyre ad Cyri*um *Theodoretumque Cyren-*
sem, contra praejudicatas Gentilium opiniones
aut calumnias meliorem, quam ipsi docebant,
Religionem tutati sunt, ejusque praestantiam
demonstrarunt; quos inter si *Clementem Alexandrinum* omnium principem & juniorum exem-
plar dixerimus, nemo est, qui a nobis sit
dissensurus. Uti autem ipse exemplo suo lucu-

Jenter docuit, quantum commodi & ornamen-
 ti divinae Religionis Antistiti in adserendâ &
 commendandâ illâ adferat universae Antiquitatis
 cognitio; sic in hoc genere nihil verius aut ma-
 gis ingenue scriptum est, quam quae legun-
 tur in illius *Stromatum* Lib. I. Cap. 9. haec
 praesertim verba, ex quibus patet, eandem
 semper fuisse hominum inertium lucemve fu-
 gientium inter illos, qui sublimioris disciplinae
 magistros se haberi velint, cantilenam. *Ἐνιοις*
δὲ, inquit, *εὐφεῖς οἰόμενοι ἔναις, ἀξιῶσι μάτε*
Φιλοσοφίας ἀπλεθαι μάτε σιαλεκτικῆς, ἀλλὰ μάτε
τὴν φυσικὴν θεωρίαν ἐκμαθάνειν, μόνην δὲ τῷ
ψιλὸν τὴν πίσιν ἀπαιτεῖσι. — Longe alia
 sentiens Clemens non putabat, quod pii illi
 scilicet! Graecularum nugarum contemtores,
Διάβολον, quem vocabant, *Philosophiae ipsius-*
que artis ratiocinandi fuisse inventorem. Il-
 le contra (*ibid. Cap. 2.*) *sapientiae studium*,
 quo Graecorum fama per omnia saecula cele-
 brabitur, *veritatis*, ait, *expressam imaginem*,
& donum Graecis divinitus datum, ἀληθεῖας
ἔστιν εἰκόνα ἐνεγκύη, Σείαν δωρεὰν Ἑλληνοί
μένουν. Qua in demonstratione dum versatur,
 (*ib. Cap. 4.*) probatque, diligenter impensam
 Litteris Graecis operam *utilem esse ad pietate-*
mē velut exercitium quoddam, quod animos

prae-

praeparet ad fructus Religionis percipiendos
(χρησιμ πρὸς θεοτέλειαν γίνεται, προπαιδεία
τις ἔσται,) hoc maxime utitur argumento Cle-
mens, (Cap. 6.) tres esse velut partes, quibus
primâ Christianismi aetate celebrata γνῶσις, seu
vera sinceraque cognitio, perficiatur, ἐν φύσις,
καὶ μαθήσεως, καὶ εἰσκίσεως συνεσθῶσα; harum
autem medium μάθησιν, “studium esse discipli-
“narum humanarum, quae a Deo non minus
“sunt prosectae, quam scientia rerum divinarum,
“ita ut non tantum eruditio multum conferat
“ad virtutem, sed & ut Philosophia, quae ex
“omnibus placitis praestantissima elit, ad ve-
“ram pietatem viam muniat.” Neque id ra-
tionibus magis probavit Vir optimus, quam
ipsis rerum documentis: Nam, etiamsi idem
ille, qui praepostere saepius Scriptoribus Sacris
ad quaevis probanda usus est, minime certe igno-
raverit illud, ad contemnendas artes ἐγκυρλία-
tōtēs decantatum, Φάσινοις ἔναις σοφοῖ, ἐμω-
ράνθησαν, tam assidue tamen in legendis, excer-
pendis, laudandis Philosophorum Poëtarum-
que scriptis versatus est, ut Clemens Alexandrinus cum Plutarcho & Joanne Stobaeo ad
cognoscendam hanc Antiquitatis partem plus
quam reliqui omnes, quotquot supersunt,
Scriptores Graeci Latinique conferre videatur.

70 EXERCITATIONES ACADEMICAE

Igitur, si ex animi sententiâ dixit Clemens (Cap. 7.) *liberales Graecorum disciplinas, non minus quam ipsorum Philosophiam, divinitus ad genus humanum pervenisse*, καταφαιρετας προπαιδεία ή Ἑλληνική, σὺν καὶ αὐτῇ φιλοσοφίᾳ, Θεόθεν ἡπειρ εἰς αὐθεώπυς; — si id igitur ex vetero scripsit Vir sanequam pius & doctus, nemo harum Litterarum amans facile negabit, erigi sibi animum & recreari mentem, quotiescumque illa consideret, quae de pietate erga Numen, de officio precum, de divinâ Providentiâ, de praemiis virtutis & ineluctabili sceleurum poenâ, de constantiâ, de fortitudine, de tranquillitate animi, de temperantiâ, de amore in Patriam, & quae plura hujus generis sunt, docuerunt Veteres; quae omnia si quis apte jungat, atque ex suis principiis ducta in unum velut corpus, officiorumque seriem, componat, dubitabit profecto, an vere ante hos triginta - quinque annos scriptum sit, ex veterorum Philosophorum Libris sistema Ethices, omnibus numeris absolutum, tradi haud posse.

Verum, missâ hac disceptatione, quae a proposito nostro jam quidem aliena est, doleamus potius, eadem illa antiquorum, sive Sapientum sive Poëtarum, scripta, quibus tot egregia vitae morumque praecepta continentur, nostrâ etiam

etiam aetate, post diligentem eruditorum Viro-
rum curam, vitiis tam frequentibus esse obsita
& deformata, ut non parum inde decori eorum
& splendori decedat. Vel unum, exempli instar,
seligamus locum Philosophicum, qui est *de di-
vinâ in sceleratos Vindictâ*, non ut omnia coa-
cervemus, quae de amplissimo argumento ex
monumentis Antiquitatis repeti possent, sed ut
ea tantum loca attingamus, quae medicâ Criti-
ces manu indigere videantur, atque ut sic levi
specimine appareat, quantum in hoc quoque
genere Junioribus supersit peragendum.

*Initium praebat, aut potius telae nostrae
velut stamen quoddam, pulcherrimus PLAUTI
locus, qui principium est Comoediae Rudentis.
Arcturus stella Prologum agit his verbis.*

*Qui gentes omnes, mariaque & terras movet,
Ejus sum civis civitate Coelitum.*

*Ita sum, ut videtis, splendens stella, candida,
Signum, quod semper tempore exoritur suo,
Hic atque in coelo. Nomen Arcturo est mihi.
Noctu sum in coelo clarus, atque inter Deos,
Inter mortales ambulo interdius.*

Et alia signa de coelo ad terram accidentunt.

*Qui est Imperator divum atque hominum Jupiter,
Is nos per gentes alium alia disparat,*

72 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

*Hominum qui facta, mores, pietatem & fidem,
Noscamus, ut quemque adjuvet opulentia;
Qui falsas lites falsis testimonii
Petunt, quique in jure abjurant pecuniam:
Erum referimus nomina exscripta ad Joyem.
Quotidie ille scit, quis hic quaerat malum;
Qui hic litem adipisci postulant perjurio;
Mali res falsas qui impetrant apud judicem.
Iterum ille eam rem judicatam judicat;
Majore multâ multat, quam litem auferunt.
Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.
Atque hoc scelesti in animum inducunt suum,
Joyem se placare posse donis, hostiis;
Et operam & sumtum perduunt: id eo fit, quia
Nihil ei accepium est a perjuris supplicii.
Facilius, si qui pius est, a Dis supplicans,
Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.
Idcirco moneo vos ego haec, qui estis boni,
Quique aetatem agitis cum pietate & cum fide,
Retinete porro, POST FACTUM ut laetemini.*

Illam, cuius gratiâ locum adscripsimus,
emendationem, utâ in postremo versu deletâ
literulâ, quivis vel leviter monitus, etiam ta-
centibus nobis, inveniet; verum tantisper eam
omittamus, dum universum locum ex Menan-
dro, aliove novae Comoediae scriptore Graeco,
for-

sorte ex antiquiore aut ipso etiam Epicharmo, in scenâ Philosopho, translatum, paullo attentius consideremus, & cum similibus Graecorum dictis, sed temporis quicque injuriâ vitiatis, comparemus. Ex Epicharmo autem, vel qui i nitando Epicharmum expressit, juniore aliquo Comico translatum existimamus, quod ista, quam Plautus tradit de vindice Deo, *malorum bonorumque nostrorum observatore & custode, (Senecæ sunt verba Ep. 41.)* — quod ista, inquam, persuasio inter dogmata fuit Pythagoréorum, aut, ut verius dicamus, inter praecepta Religionis illius *vetustissimæ*, quae ex Aegypto, tanquam ex fonte aliquo communis doctrinae sacrae, ad reliquos omnes populos, ad Philosophos præsertim discendi caussâ illuc advenas, atque adeo ad ipsum Pythagoram, est propagata. Magnus VALCKENAERIUS, qui *Jovis tabulas*, locumque Plautinum, jam memoraverat ad Herodotum pag. 400. iterum & multo latius de hisdem *Διὸς διόπειραις* agens *Diatr. Eurip. Cap. XVIII* pag. 184. “ Atticam quoque plebem, ” inquit, utilis ista continebat superstitione, qua “ credebant inter homines, oculis humanis non “ spectabiles, versari rerum laudabilium inspe- “ ctores, scelerumque spectatrices & vindices, “ qui quacve bonorum malorumque nomina

" referrent ad suum Imperatorem Jovem, suis
" quaeque tabulis inscribenda ". — *Supersticio* ista fuerit, an *persuasio*, haud sine aliquâ veri specie, a vetustissimis mortalibus per millenos annos ad feros posteros delata, nos quidem desinire non sustinemus, probe concii, in infinitâ rerum creatarum serie, a perfectissimis mentibus ad rudem usque & eam, quae informis videatur, materiem, istam nos latere partem, quae animum humanum a mente divinâ sejungit; nec multum referre putamus, quo nomine illi, ultra mortalem conditionem positi, seu *Spiritus*, seu *Genii*, seu Ἀγγελος, seu Δαίμονες dicantur. *Supersticio* tamen ista *utilis* videbatur Valckenaerio, & ante bis mil- lenos, ducentosque, & quod excurrit, annos, visa fuerat Pythagoréorum primario *TIMAEO* in fine Libelli de *animâ Mundi*. Ei δὲ καὶ τις, ait, σκλαρὸς καὶ ἀπειθῆς, τύτω δὲ ἐπέδην κόλασις, ἀτ' ἐπ τῶν νόμων, καὶ αὖτε ἐπ τῶν λόγων, σύντο- να ἐπάγοισα δείματά τε ἐπάρεντα καὶ τὰ παθ' ἄδεια, ὅτι (ὅθι vere corrigebat Valckenaerius in margine libri, qui penes nos est) κολάσιες αἰπεραιτήλοις ἀπόκενται δυσδαιμονι τερτέροις· καὶ ταῦλλα ὅσα ἐπανέω τὸν Ἰωνικὸν ποιητὴν ἐπ πολαιᾶς ποιεῦντα τὰς ἐναγέας· ὡς γὰρ τὰ σώματα νοσῶδεσκ πόνα ὑγιάζομες, εἴκα μὴ ἔπη τοῖς ὑγιεινοτάτοις·

ὅτῳ τὰς φυχὰς αἰνεῖσθαις φεύδεσι λόγοις, εἴπει
μὴ ἀγηταὶ αἰλαθέσι. Quibus praemissis, suum
istum λόγον explicans, Timaeus Nemesin me-
morat σὺν δαίμοσι παλαινναῖοις χθονίοις τε, τοῖς
ἐπόπταις τῶν ἀνθρωπίνων, οἷς ὁ πάντων ἄγεμών
Θεὸς ἐπέτρεψε σιούησιν κόσμον, συμπεπληρωμένων
ἐκ Θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων. Nimis, quod in
transitu observare liceat, παλαιᾶς illius Φύμης,
qua vetustissimae Religionis apud Graecos pars
popularis nitebatur, Homerus potissimum con-
servator & velut custos fuit, quem idcirco pri-
scæ hujus Theologiae auctorem laudare non eru-
buerunt primi Graecorum Philosophi, atque
inter Philosophos severissimi veteres Pythago-
réi. Sic e. gr. ut illic a Timaeo, ita διὸν Ιωνικὸς
ποιητὴς, Jovem dicens πατέρας ἀνδρῶν τε Θεῶν
τε, ad partes etiam vocatur a DIOTOCENE Py-
thagorico in egregiis reliquiis Libri *de Regno*,
quas Stobaeus conservavit Flor. Tit. XLVI. pag.
332. Quod si tum *Nenūia*, ad quam Timaeus
respicit, quaeque prae reliquis Homeri libris
in hoc genere Theologico fuit celebrata, tum
alia divini Vatis loca ejusmodi sunt, ut vere
dixerit *Homericae Vitae Auctor* (pag. 337.
Ed. Gal.) “ quaecunque de *Providentiā* &
” *Fato* disputatione Graecorum Philosophi, eo-
rum omnium prima stamina dedisse Home-
” rum ”;

76 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

"rum"; (*εἴτων δὲ πάντον τὰς ἀφορμὰς ὅμηρος παρέχει*,) Homerus quoque antiquissimus fuit auctor illius opinionis, mundum a Deo regi, qui vindex sit aequi & boni, cujusque sub praesidio alii inferioris ordinis *administri & transactores* rebus provideant humanis, — *καὶ προσελεύοντας οἱ θεοὶ, ἔχαρχονται τῷ θεῶν τε καὶ αὐθεώπων πατρέσι*, ut verbis ejusdem Scriptoris utamur (pag. 339.).

Igitur, quam ab *Ionico Poëta*, forte ab Ionicis Philosophis, aut magis a communibus omnium praeceptoribus, Aegyptiis sacerdotibus, accepit persuasionem Schola Philosophorum Italica, illa in pluribus eorum Fragmentis reperitur, ex quibus unum tantum adscribemus, Critices auxilio summopere indigentem. *Perictyonēs* illud est, mulieris Philosophae, seu cujuscunque demum vel foeminae vel viri Pythagorici. Ut enim libentissime adsentimur Criticorum principi, *Richardo Bentlejo*, quando personatos Episolarum Graecanicarum Scriptores, Fabulas Acscopéas, & quae sunt plura hujus generis, falsi arguit, ita cupiditate quadam abreptus videtur, cum eandem dicam scribit plerisque Pythagoréorum, nostrae etiam *Perictyonēs*, Fragmentis (mulierem in virum male conversam dolcemus a Clarissimo Bentleji

Interprete Latino, sed quem acutissimi morbi
vis jam tum fregerat, *Resp. ad Boyl.* pag. 214.)
Quidquid sit hujus rei, & an vere fuerit ali-
qua Perictyone Pythagorica, quam quaestio-
nem ulterius exquirere nunc quidem non fert
occasio, dignum erat insigne Fragmentum
(etiamsi Pythagora forte recentius) Libri *de
Mulieris Harmonia*, ut medicinam ei facere
tentaret Cl. FREDERICUS JACOBS in *Epi-
stola Critica ad Nicolaum Schow*, qua ingenii
in restituendis Pythagoricorum laciniis, a Joa-
ne Stobaeo servatis, plus semel demonstravit
felicitatem. Videamus tamen, an de hoc qui-
dem, forte & altero loco, caussa sit, cur a
viro eruditissimo eatenus dissentiamus, ut aliam
medendi viam commendandam esse putemus,
Fragmentum exstat Serm. LXXVII. p. 457. &
de officio pietatis erga parentes agit his verbis:
Ἐτε λέξαι δεῖ πακίν γονέας, Ἐτε ἐρέξαι. πειθεῖται
δὲ μηδοῖσι τε παὶ μεγάλοισι γονεῦσιν, ἐν πάσῃ
δὲ φυχῆς παὶ σῶματῷ τύχῃ, παὶ τῶν ἐξωθεν,
παὶ ἐν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ παὶ ὑγιεῖη παὶ πλάτῳ
παὶ αἴσθησιν παὶ δόξῃ παὶ αἴδοξη, παὶ ιδιώτησι
παὶ ἀρχεσιν ὄμηρεσιν δεῖ παὶ φεύγειν μηδέποτε.
πειθεῖται δὲ μονονυχὶ πανίκη πεπνυμένα γὰρ ταῦ-
τα παὶ οργήγυα τοῖσιν εὔτεβέσιν. εἰ δέ τις γονέας
ὙΠΕΡΦΡΟΝΕΟΙΕΝ, ΙΔΕΗ ΚΑΚΩΝ ταῦτα
παὶ

78 EXERCITATIONES ACADEMICAE

καὶ ζῶγη καὶ θαυμά ἀμαρτία παρὰ Θεοῖς: γράφεται, ὑπὸ τε αὐθεώπων μισέται, καὶ ὑπὸ γῆς μετατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐν τυτέῳ τῷ χῶρῳ δι' αἰωνὸν καὶ κοῖται ἀπτομένη ὑπὸ δίκης καὶ τῶν ἔνερθεν Θεῶν, οἱ τέτων ἐπίσκοποι ἐτάχησαν τῶν πρηγμάτων· Θεῖν γὰρ καὶ καλὴ δῆθις γενέων, καὶ οὐ τυτέων ἈΦΙΣ καὶ Θεραπείη, ὄκοσι εὖδή οὐλίς, εὖδή πάντων ἀσεβῶν, τὰ ἔρανον ἐναψάμενον ἀμφιχορεύει, καὶ εἴ τι ἄλλο δοκεῖ τις χρῆμα μεῖζον εἶναι ΚΑΙ Θεωρίν· Ε'ΟΝΤΩΝ. δοκέω δὲ μὴ Θεὺς ΦΡΟΝΕῖΕΙΝ, ὄκοτε τῦτο δρέωσι γιγνόμενον. καὶ ζωτας ἐν καὶ ἀποιχομένης σέβειν χρὴ, καὶ μηδέποτε αὐτιλεχαίνειν· ἀλλ' οὐ καὶ αὐγοῦσι οὐτῷ οὐ αἰπάτῃ παρηγορεῖν καὶ διδάσκειν· ἐχθρεύειν δὲ μηδαμῆ· μείζων γὰρ ἀμαρτία καὶ ἀδικία ἀνθεώπων οὐδὲν γένοιτο, οὐ εἰς πατέρας ἀσεβεῖν.

Egregium esse locum, nemo inficias iverit, sive a Dorica Perictyone, quacunque demum Dialecto, haec primum scripta sint, sive eundem similemve auctorem habeant illi, cui Hippocratis & Democriti Epistolas, pari propemodum colore insignes, debemus: Satis est si de nonnullis, quae sub Pythagoréorum nomine supersunt, reliquiis verum sit, quod de Epistolis Socratis pridem dicebamus, sub falsis quideam personis confictas, non tamen ab eorum aut Philosophiâ alienas, aut aevo longe remotas

videri. Neque quemquam effugit pars Fragmenti illa, cuius caussâ praecipue de eo agimus, *οἱ οἰνιρύμ ἐνεργθεὶς θεοὶ, ἐπίσκοποι πρεματῶν ἀνθεωπίνων ταχέντες.* Sed caetera quam obscura sunt? quam foede corrupta? *Ioannes tamen Christophorus Wolfius*, pro more, ut sanissima transcripsit inter *Fragmenta Muliierum Graecarum* pag. 190. Leve est, quod initio Fragmenti addenda sit propositio *ἴν*, *parentibus obtemperare oportet in rebus minimis & in rebus maximis, πειθεῖται δὲ ἐν μικροῖς τε καὶ μεγάλοις.* Porro antithesis, quae est in sequentibus, *pacis & belli, opum & egestatis, gloriae & infamiae, suspicionem movet, propter similitudinem proximae vocis πλάτω excidisse alteram, legendumque: ἐν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ καὶ ὑγιείᾳ καὶ νόσῳ καὶ πλάτῳ κ. τ. λ.* Verum quid sibi volunt sequentia? *εἰ δέ τις γονέας ὑπερφερέοιεν, idēn πακῶν ταύτη κ. τ. λ.* Gesnerus perspicue vertit: *Contemptus autem parentum peccati genus ejusmodi est, quod in vivis simul atque defunctis divinitus damnatur;* perspicue, inquam, haud fideliter. Ipsa quidem *ἀμαρτία* dici poterat *γεράφειται παρὰ θεοῖς, deferri nempē a Diis, ἐπόπλαις vel ἐπισκόποις, ad summum Jovem, ejusque mox inscribi pugillariibus,* ut impias Erysichthonis adversus Cere-

rem

80 EXERCITATIONES ACADEMICAE

rem minas Nemesis *Callimachæz*, Hymn. in Cer. v. 57.

Ἐπειν δέ πάτης Νέμεσίς δὲ πανῶν ἐγένετο φωνάν.

Ast quid est; γεάθεν vel γεάθεθαι ἀμαρτίαν
ἰδέη πανῶν; — *Impietas in parentes species*
quidem mali est; sed quam ineptum est, atrox
scelus ut *speciem* tantum aliquam peccati nota-
ri ἐν ταῖς τοῦ Διὸς διόθεραις; Praeterea dicen-
dum fuerat *ἰδέη πάτης*, non *πανῶν*. Summo ita-
que jure Doct. Jacobs d. l. pag. 278. *suspi-
catur ulcus aliquod latere*, quod sanari posse
putat legendō: εἰ δέ τις γονέας ὑπερθερόντοι, ἢ
λέγοι πανῶν. Jam ante Jacobsum Cl. Gis. B.
KOENIUS, a quo Fragmenta Pythagoréorum
salutem exspectabant, nisi mors immatura etiam
hunc optimum disciplinae Valckenaerianae alum-
num abripuissest; — *Koenius ad Greg. de
Dial.* pag. 187. correxerat: εἰ δέ τις γονέας
ὑπερθερόντοιν ἢ λέγη πανῶν, ut idem quoque ad-
dendam praepositionem ἐν in superioribus viderat.
Atque adeo emendationi, in quam duo prae-
stantes diverso tempore Viri inciderunt, ac-
quiescendum videretur, nisi difficultas esset in
sequentibus ταύτῃ ἡ ζώσῃ ἡ θαυμάσῃ ἀμαρτία
γεάθεθαι. Scribendum saltem fuerat ταύτης ἡ
ζώσης ἡ θαυμάσης (*ψυχῆς*) ἀμαρτία γεάθεθαι.

At

At vero *viventis agentisque animae peccatum* a Diis notatur, tabulisque inscribitur, non *morientis*: Mortua plectitur ob delicta apud superos commissa. Igitur γεράφειον hoc loco magis *accusandi*, in iūs vocandi, quam simpliciter *notandi* aut *inscribendi* significatione, accipientes existimabamus, emendationem ex Jure Attico petendam; ex illo nempe Jure, quod vel ipsis Graeciae Magnae Civitatibus, Atheniensium magnam partem Colonis, haud incognitum erat, si ab antiquo aliquo Pythagoreo scriptum esse Fragmentum credamus, multo autem magis notum recentiori alicui ejus Auctori; si talem vel Atticum vel cuiuscunque demum Scholae Philosophum aut Sophistam sub Periclyones nomine latere nobis persuadeamus. Fallimur forte; ac sane conjecturae nostrae plus tribueremus, si eam probassenuis illi, cui nostra & placere & probari in magnâ laudis parte ponimus. Interini, dum iste nobis scrupulus eximatur, *morientis animae crimen*, ob facta ante commissa, notari non posse, expromemus illam, eademque occasione de pietate Legum Atticarum nonnulla addemus, quae ab hoc forte loco remota non videbuntur.

Inter varia actionum genera, quae in Foro Attico cognitae erant, haud infimo loco fuit

accusatio, quae dabatur adversus filios impios
in parentes; adversus maritos erga uxores, quae
bona paterna possidebant, injurios; denique
adversus tutores pupillis suis iniquos. Haec
actio, quam *malaे tractationis* dixerunt Romani,
etiamsi cuivis eam intendere volenti libera
esset, species tamen tantum erat accusationis
privatae, atque adeo inter δίκης ἴδιωτικὰς nume-
ratur a *Polluce Lib. viii. Segm. 31.* nequid-
quam obnitente *Salmasio de Modo usur.* pag. 130.
quippe qui *actionem popularem* male confundit
cum *accusatione publicā* (quod discriminē non
minus in *Jure Attico* locum habuit, quam in
Foro Romano;) dicebaturque haec actio δίκη
κακώσεως. **HARPOCRATION**, κακώσεως δίκης
ὄνομά ἐστι ταῖς τε ἐπικλήροις κατὰ τῶν γεγαμη-
κότων, καὶ κατὰ τῶν παιδῶν τοῖς γονεῦσι, καὶ κατὰ
τῶν ἐπιτρόπων τοῖς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν. Διμοσθέ-
νης κατὰ *Timoniq[ue]stis*, κ. τ. λ. ἦν δὲ καὶ ἄλλη ὕδα-
τος. — **Auctor Λέξεων Ρητορικῶν**, quem ex
Codice Sangermanensi descriptum beneficio ami-
cissimi *Ruhnkenii* debemus; **Κακώσεως** καὶ κατὰ
τίνος ἰδίσοτος; **Δίκης** ὄνομα ἐστι. κατὰ τῶν ἀνδρῶν
ταῖς ἐπικλήροις γυναιξὶ διδομένη. καὶ κατὰ τῶν ἐπι-
τρόπων τοῖς ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν ἐπεξιεσι. καὶ κατὰ τῶν
γονέων. καὶ οὐ τοιαύτη δίκη ὅτας ὑπεφέρετο, γονέων
κακώσεως, ὀρφανῶν κακώσεως, οὐδὲν διφανῆ κακώ-

τεως. Harpocrationem non tantum, sed & *Suidam* v. *πανώσεως* comparanti, facile est multum locum supplere, η πατά τῶν παιδῶν τοῖς γονεῦσι. De triplici hac *πανώσεως* actione, quae Leges Atticas tractantibus nobis considerandae forent, una tantum ad rem praesentem facit, quae dabatur τοῖς γονεῦσι πατά τῶν παιδῶν. Scilicet Graeci quidem in universum omnes reverentiā erga aetatem senilem fuerunt laudissimi: (De Spartanis res vulgo nota est:) Sed Athenienses praesertim ex instituto Solonis, ad quem tria ista *πανώσεως* δίνη quoque referenda est, pietate adversus parentes prae cunctis aliis gentibus praestiterunt, ita ut impietas erga patrem matremve eodem haberetur loco iisdemque vindicaretur legibus, ac si quis turpiter militiam detrectasset, aut clypeum in pugnâ abjecisset, aut aliâ quavis de caussâ meruisse infamiae notam: Nemini in concione dicere fas erat, ne mo cum populo agere poterat, qui in genitores suos injurius fuisset vel ingratus, quia (ut auctor est *AESCHINES contra Timarchum* pag. 4 & 5.) “qui in illos impius fuerit, quos ” *Deorum instar honorare oportet, is in ho-* ” *mines alienos tota nque civitatem non mi-* ” *nus iniquus fore videatur*”. Atque inter *σομικρίας* capita præcipuum erat, εἰ τὰς γονίας

τὸν πόιεῖ. Eadem de futuris Thesmoothetis non solum (quod videri posset ex POLLUCE Lib. viii. Segm. 85.) sed de Archontibus in universum, cum magistratum peterent, habebatur in solemini ἔγειρασθαι quaestio seu ἀνάγκης; & qui pietatis erga parentes officium neglexerant, indigni censabantur, quibus Reip. committetur administratio. Eximia haec populi Atheniensis scita, quae de Solonis legibus agenti pro meritis forent explicanda & illustranda, levius quam oportuerat, attigit MEURSIUS in *Solone* Cap. 22. Sed de iis quidem hic agendi non est locus. Id solum observamus, ex eâdem Solonis atque Atheniensium sollicitudine pro parentibus aetate proiectis, pro uxoribus cum dote in manu mariti positis, pupillisque, causam ducendam esse, quare qui actionem illam popularem insituissebat, si lite caderet, nullâ pecuniâ mulctaretur, etiamsi ne quintam quidem suffragiorum partem, imo nullum suffragium tulisset, quod in aliis accusationibus fecus erat: (Conf. PETIT. ad *Leg. Att.* Lib. vi. Tit. 1. pag. 445. ed. pr.) eademque ratio est, cur δίκαιον καπνώσεως oranti nulla dicendi mensura, nulla clepsydra erat posita. Ήν δὲ ἀνευ νόσος, inquit Harpocration. (Vid. PETIT. Lib. ii. Tit. 4. pag. 163 & 164.). Idecirco, cum haec pos-

popularis actio frequenter ab Oratoribus Atticis memoretur, plura hic cumulari possent, quae silentio transimus. Insignis & de Lege Naturae, & de instituto Civili, & de accusatione κακώσεως, est locus DEMOSTH. *Phil.* iv. pag. 82. §. 58. Conf. LYCURGUM contra Leocratem in fine pag. 169. i. praeſertim locum prioris, quem designat *Harpocration*, contra Timocr. pag. 453, §. §. 96. 97. Verum non omittenda est, quae κακώσεως damnaō statuta erat poena, infamiae scilicet, quam Romani dixissent *maximam*, saltem *medium*, *capitis deminutionem*, ut impius scilicet sacris arceretur omnibus & foro, nullisque uteretur vel Civitatis vel Societatis etiam Civilis juribus, tanquam qui furti convictus esset, aut detrectatae militiae, aut turpis e proelio fugae. Lex exstat apud DEMOSTH. contra Timocratem, pag. 461. §. 165. οὐδὲ τις ἀπαχθῆ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκὼς, η ἀσχετίας, προειρημένων αὐτῷ τῶν νόμων εἰργεσθαι, (sic legendum videtur) εἰσιών ὅπῃ μὴ χρὴ, θυσάντων αὐτὸν οἱ ἔνδεικα, οὐδὲ εἰσαγόντων αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλισίαν· πατηγορεῖτω δὲ ὁ Βουλόμενος οἷς ἔξεστιν· οὖν δὲ ἀλῷ, τιμάτω η Ἑλισία, οὐ, τι χρὶ παθεῖν αὐτὸν, η ἀποτίσαι: οὖν δὲ ἀργυρίου τιμηθῆ, δεδέσθω τέως, ἕως ᾧ ἐκτίσῃ. — Itaque, si qui propter impletatem adversus parentes infamiā no-

tatus esset, templo tamen ingredererur, aut sacrorum uteretur communionem, aut in concionem Populi Attici veniret, novo isto crimine accusatus, ab Heliaſtis ad quamvis poenam, etiam capitalem, uti videtur, damnari poterat: Atque inde explicandus locus LYSIAE Orat. contra Agoratum pag. 268, (ed. Tayl.) ὅσις οὐκ τὸν τε γένων πατέρα τὸν αὐτὸν ἔτυπλε, καὶ οὐδὲν παρέιχε τῶν ἐπιτηδείων, τὸν τε ποιτὸν πατέρα εἰρίκετο, ἀλλὰ οὐ πάρχεντα ἐκείνῳ αἰγαθά, πῶς γὰρ διὰ τότο καὶ διὰ τὸν τῆς πανώσεως νόμον αἴσιος ἴσις Θανάτῳ ζημιωθῆναι; Etenim, nisi nova cauſſa accederet, ipsum πανώσεως γονέων delictum, capitinis deminutione, non mortis naturalis poenâ, mulctabatur.

His praemissis, videant jam harum litterarum periti, an sine omni veri specie locum *Pericyones* restituere velimus hunc in modum. Εἰδέ τις, γονέας ΥΠΕΡΦΡΟΝΕΟΙ ΑΝ, ΔΙΚΗ ΚΑΚΩΣΙΟΣ ταύτην καὶ ζάσην καὶ θανούσην ἀμαρτίας (in Dative) παρὰ θεοῖσι γεφύσει. — Si quis vero parentes unquam spreverit, malae tractationis crimen illi, hoc peccanti, & vivo & mortuo, apud Deos intenditur. Metaphora ex Foro Attico, uti dicebamus, desunita esset; nec quemquam offendat, quod sic ἀμαρτία αὐτῇ τῇ ἀμαρτάνοντες, scelus pro scelerio, per tropum

pum ponatur. Voces autem ΙΔ'ΕΗ & ΔΙ'ΚΗ unā tantum literulâ differunt; & formae Ionicæ vox κακώσις decurtari potuit ab eo, qui Jus Atheniensium plane ignoraret. Nihil denique ad confirmandam emendationem nostram magis facit, quam eadem DEMOSTHENIS contra Timocratem Oratio. Timocrates nimirum Legem proposuerat, quam Libanius merito dicit μάλα φιλάθρωπον, ut quicunque ad pecuniam publicam solvendamve multam damnatus esset, datis praedibus, carceris situm ac squalorem evaderet, quā Lege humanissimā nunc etiam Angli utuntur. Illam pro Diodoro Accusatore exagitans, Demosthenes odium Timocrati & invidiam quavis ratione conflare nititur, inter alia argumenta & isto, quasi per hanc Legem omnes, qui tantum non ad mortem essent damnati, datis praedibus, carcere se possent liberare, etiam illi qui ex Lege Solonis κλοπῆς vel κακώσεως crimen essent convicti. “ Tamen (inquit) Legislatorem capite plecti oportet, ut qui apud Inferos impietatis sunt damnati tam amicā illis Lege, ab ipso per Orcinam quandam rogationem ferendā, gaudēant, nos vero inter vivos piis ac justis Legibus antiquis uti in posterum sinat.” Κατὰ τὸ γένος αὐτὸν ἀξίου αὐτὸν εἶναι θαράτῳ ζη-

μιῶσαι, ἵνα ἐν ᾧδε τοῖς ἀσεβέσι θῆ τῶτον τὸν
γόμον, ἡμᾶς δὲ τὰς ζῶντας τοῖςδε τοῖς ἄστοις
καὶ σικαῖοις εἴς τολοιπὸν χρῆθαι, pag. 461.

§. 163. Simili modo *Periclypone*, καὶ ὑπὸ γῆν
μετὰ τῶν ἀσεβῶν ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ δι' αἰώνος νε-
κοῖσιν ἀπομένην ὑπὸ σίκης καὶ τῶν ἔνερθεν θεῶν.
Ista, fatemur, scabri sunt quodammodo ac mi-
nus rotunda, cum, ut vere observat Cl. Ja-
cobs, verbum desideretur, unde pendeat ὑπὸ
γῆν. Vis quidem non foret, si legeremus; καὶ
ὑπὸ γῆν μετὰ τῶν ἀσεβῶν ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ
δι' αἰώνος νεκοῖς συνάπτεται ὑπὸ σίκης καὶ τῶν ἔνερθεν
θεῶν: *Et sub terram impia erga parentes ani-
ma in loco isto (tenebricoso nempe & Phlege-
thonteo, per euphemismum designato) per omne
aevum cum malis haud dissolvendo veluti vin-
culo copulatur a Vindiellā Divinā, Diisque
inferis.* Satius tamen forte fuerit ναοῖς συνε-
πιομένη servare, & μισέεται ex praecedentibus
repetere.

CAPUT QUINTUM.

Perictyones Stobaeanae *Fragmentum*
bis correctum. Θεωρία, cultus & ob-
servantia Numinis, vel rei alicujus
excellentioris. Ἐχειν τι, finem ali-
quem aut effectum necessario con-
junctum habere. *Locus* Thucydidis
expositus. Proverbium μετὰ πολλῶν,
non tibi hoc soli. Ἀμφιχορεύειν non
tantum stellae, sed & ipsum coe-
lum Veteribus visum. Conjectura in
Ovidio proposita. *Fragmentum Eu-*
ripidis apud Probum Grammaticum
restitutum. Φάσις pro aethere apud
Euripidem. Δίβας, δίνος, δινεῖδας, pro-
prie dicta de motibus corporum coe-
lestium. *Hymnus Orphicus emenda-*
tus. Perictyones *Fragmentum ulti-*
mo loco correctum, & Latina inter-
pretatione donatum.

In emendando Perictyones Fragmento pergi-
mus. Leve vitium est, quod sequitur, δεῖν

90 EXERCITATIONES ACADEMICAES

γάρ η̄ παλὴ ὄψις γονέων, η̄ ή τετέων ἈΨΙΣ η̄
 Θεραπείη, ὅποι τὸ δέ ηλίς κ. τ. λ. Legendum,
 η̄ ή τετέων ὌΨΙΣ η̄ Θεραπείη, ὅποι τὸ δέ ηλίς.
 Auctor comparationem instituit inter admiratio-
 nem illam, metumque propemodum religio-
 sum, quo corpora spectamus coelestia, solem
 & astra, quibus coelum micat & in gyrum
 verti videatur, reverentiamque & amoris affe-
 ctum, quo parentes veneramur; ac contempla-
 tionem genitorum nostrorum divinum quid ma-
 gis & pulchrius habere adfirmat. Hoc est,
 quod sequitur, ὅποι τὸ δέ ηλίς, τὸ δέ πάντων
 οὐρῶν, τὰ ὄφαντα ἐναψάμενα ἀμφιχορεύει, (haec
 postrema, poëtica plane, finem Hexametri ali-
 cujus continere videntur) η̄ εἴ τι ἄλλο δοκεῖ
 τις χρῆμα μεῖζον εἶναι τὸν θεωρίην ΕΧΟΝ-
 ΤΩΝ. Sic mutato η̄ in τῶν (utrumque siglā
 olim scribebatur) & additâ unâ litterâ χ, sana-
 tus & perspicuus, nisi fallimur, locus est,
 quem ut corruptum Gesnerus jam notaverat,
 & in quo se torserant olim Librarii; nam Co-
 dex Parisinus primus, ut ex collatione patet
 Grotiarâ in margine Stobaei Leidensis, habet
 ιόντων η̄ θεωρίῶν. Cl. Jacobs tentabat: η̄ εἴ τι
 ἄλλο δοκεῖ τις χρῆμα μεῖζον εἶναι η̄ θειώτερον
 τῶν εἶναι. Sed significatio exquisitior, quam
 vox θεωρίην habet hoc loço, Librarios turbavit.

Θεωροί, inquit HARPOCRATION, λέγονται —
 οἱ εἰς θεὸς πεμπόμενοι, καὶ ὅλως τὰς τὰ θεῖα φυ-
 λαστούσιας, ἢ τῶν θεῶν φροντίζοντας, ἔτως ἀνί-
 μων: Nec minus θεωρία erat cura rei divi-
 nae, cultus & observantia personae vel rei,
 quae Numen aliquod habere, aut conditione
 reliquorum mortalium excellentior esse videre-
 tur. Λέγεται δὲ θεωρία, ait Th. Mag. pag.
 446. ἡ η περὶ τὸν θεὸν χρήση, ἡ δινεκτὸς αὐτῆς
 φυντασία. — Quis est tam vecors, inquit CI-
 CERO de Harusp. Resp. Cap. 9. (nam sup-
 positum Ciceroni foetum esse, Marklando non-
 dum credimus) — quis est tam vecors, qui
 cum suspexerit in coelum, Deos esse non sen-
 tiat? Itaque θεωρεῖσθαι coelum dicuntur &
 astra, id est, suspici sacro quodam cum horrore
 & reverentia; & θεωρία est observatio rerum
 ac corporum coelestium religiosa, cultusque τοῖς
 σεμνοῖς πᾶσιν exhibitus. MENANDER in Hy-
 popolimaeo ap. Stobaeum Tit. cxxii. (pag. 497.
 Ed. Grot.) loco classico, quem novissimus ten-
 tavit TOUPIUS Ep. Crit. ad Ep. Gloc.
 pag. 40.

— — τετον εύτυχέστερον λέγω,
 οἵτις θεωρίσας ἀλύπως, Παρμένων,

Τὰ σεμνὰ ταῦτ' ἀπίλθεν, ὅθεν ἥλθεν, ταχὺ,
Τὸν ἥλιον τὸν κοινὸν, "ΑΣΤΡΟΝ", ὑδωρ, νέφον,
Πῦρ. —

⁷Αἰσχης est ex emendatione Bentlejanâ pro eo, quod olim erat, αἰσέψα. Valckenaerius ad oram Menandri, qui penes nos est, ex editione Clerici, malebat αἴθέρ', υδωρ, νέφον. Utrumque placere potest. ⁷Οὐν καὶ Θεωρίν junxit THUCYD. Lib. vi. Cap. 24. pag. 394. Ed. Duk. quod ideo & nostro loco conveniens videri posset, pro ἄψις vel ὄψις καὶ θεραπείν, nisi hoc postremum synonymum plane esset τῆς θεωρίας. Θεωρός, inquit Thomas Magister, — πρὸς τὸ θύειν καὶ θεραπεῖσαι τὸν θεόν. — Porro probatione vix indiget usus verbi ἔχειν apud Graecos, quo ἔχειν τι dicuntur ea, quae qualitatem aliquam vel finem aut effectum necessario conjunctum habent; φθόνον ἔχειν, invidiam necessario parere; ἔχειν μεταβολὰς, mutationibus esse obnoxium; αἰτίαν ἔχειν, criminacioni locum dare, vel, ut Latini etiam dixerunt, crimen habere. SOPHOCLE. Electra v. 527.

— Ἐχώ δ' ἴλεγον μὲν γένεται ἔχω.

Egidem nulius ego injuriae auctor sum.

EURIPIDES in Hercule.

Τὸ μὲν σφαγῆναι δεινὸν, εὐλείαν δὲ ἔχει.

Τὸ μὴ θανεῖν δὲ δειλὸν, οἰδον δὲ ἔντο.

Ita enim legendum, uti est apud PLUT. Tomo II. pag. 447. non uti est in STOBAEO Grotiano, Tit. VII. pag. 47. τὸ μὴ θανεῖν δὲ δειλὸν. Est hic usus verbi ἔχει THUCYDIDI frequens, apud quem ἔχει αἰγαλάντησιν est indignationi caussam dare; ἔχει κατάρεμψιν, reprehensioni ansam praebere, Lib. II. Cap. 41. uti optime pluribusque exemplis phrasin ibi interpretatur Dukerus, quod & post eum egit D'Orbillius ad Charit. pag. 468. Sed miramur Virum eruditionis rarae ac judicii exquisiti hacsisse in alio THUCYDIDIS loco, Lib. nempe VII. Cap. 74. ubi ισομοιρία τῶν κακῶν dicitur ἔχεσσα τινας ὄμως τὸ μετὰ πολλῶν κεφισιν. Neque istud τὸ μετὰ πολλῶν ellipticum est, ut voluit Scholiastes; neque τὸ ibi accipi debet pro διὰ τὸ, ut putabat Dukerus; sed per appositionem jungendum est cum sequenti κεφισιν. Aequalis malorum societas levamentum cæteroquin aliquod habens, id nempe quod vulgo dicitur, cum pluribus. Proverbialiter dicta articulo praepositivo, substantivorum instar, designantur. τὸ μετὰ πολλῶν i. e. quod proverbio dicitur: Solas

lamen miseris socios habuisse malorum; vel: Non tibi hoc soli. Herodotum μετὰ πολλέων δὲ, Lib. vi. Cap. 68. quod Thucydides forte respexit, notare non neglexit ad Euripidę (*Hipp.* v. 439.) — τί τῷ θαῦμα; σὺ πολλοῖς βροτῶν, sumimus *Valckenaerius*. Ut ille e Graecis, sic plura etiam e Latinis dedit Cl. noster *Ruhnkenius* ad *Vellejana*, Lib. ii. Cap. 91. Quippe ita se mores habent, ut publicā quisque ruina malit occidere, quam sua proteri, & idem passurus minus conspici. — Usitata haec, quae Ciceroni dicitur, consolatio videbatur etiam Thucydidi levamen aliquod adserre miseriarum sociis, ἐχειν τινα φίσιν. — Pariterque τὰ θεωρίν ἐχοντα Perictyonae nostrae dicuntur, quae cum admiratione & veneratione spectantur, seu quae observantia singulari & cultu velut divino digna sunt, — sempiterni nimirum illi ignes (verba sunt CICER. in *Somnio Scip.* Cap. 3.) quae sidera & stellas vocamus, quae globosae & rotundae, divinis animatae mentibus, circulos suos orbesque conficiunt celeritate mirabili. Ista enim Veterum fuit opinio, ipsas stellas coelum tanquam choro circumdare, non contra coelum stellas, uti animadvertisit Cl. Jacobs, apposite adferens Fragmentum *Euripidis* in *Pirithoo*.

— — apt.

— — ἀκριτος δ' ἀσχων
Οχλος ἐνδελεχῶς ἀμφιχορεύd.

Quae quidem metaphora etiam si frequentior sit, haud minus tamen recte in Fragmento, quod tractamus, ερανὸς dicitur αμφιχορεύειν: Et facile se ex verbis Perictyones expediet Vir doctissimus, si meminerit, ipsum quoque *coelum, stellis fulgentibus aptum*, in gyrum moveri antiquis fuisse visum. OVID. Met. L. II.

v. 70.

*Adde, quod adsiduā rapitur vertigine coelum,
Sideraque ALTA trahit, celerique volumine
torquet.*

in quo loco

*Sideraque APTA trahit, celerique volumine
torquet,*

legendum censeremus, si aliud in Ovidio exemplum ad manus esset, ubi *aptus* significet *conjunctionem, connexum, appensum*; quae significatio vocis *aptus* primitiva antiquioribus, ENNIO, Lucretio, dein Ciceroni & Virgilio, frequentata est. — Idcirco, cum *Regnator universi coelum aequa ac terras numine suo torquere* videretur, in eodem *Pirithoi Euripidei loco*

as-

αιθέριος ῥύμας memoratur; & in Hymno *Orphico* III. v. 4. ερανὸς celebratur

Oīηε θεῶν μακάρων ῥόμβες δίνεσιν ὀδεύων,
 uti, elegantes istas reliquias Euripidéas tractans, animadvertisit *Valckenaerius* noster *Diatr. Eurip.* Cap. v. pag. 39. Idem vero iste versus Orphicus nobis profuit in constituendo altero Fragmento EURIPIDEO, quod veluti ex illius *Cadmo* (caeteris vix cognito Dramate) excitat PROBUS ad *Virg. Ecl.* vi. v. 31. his verbis.
 “ Ήδ' Αἰδωνεὺς (in Fragmento *Empedocleo*,
 “ de quo agit) *Ditem patrem* Glossa signifi-
 “ cat: Sed accipere debemus *Aëra*, quem *Eu-*
 “ *ripides in Cadmo χάος* adpellavit, sic: οὐ-
 “ ρανὸς ὑπὲρ ὑμᾶς ΚΑΙΝΩΣ φυτῶν ἔδος δαι-
 “ μόνον, τὸ δὲ ἐν μέσῳ τῆς ερανὸς τε καὶ χθονὸς, οἱ
 “ μὲν ὄνομάζεσθαι ΧΑΟΣ. Quia quibusdam vi-
 “ detur *aëra* &c.” *Josephus Scaliger*, illa
 tractans *Conj. in Varr.* p. 81. facile senserat;
 istud παιώνις φυτῶν nihili esse; legeratque ερανὸς
 ὑπὲρ ὑμᾶς πενὸς, φώτων ἔδος δαιμόνον. Scalige-
 ro, in Graecis quidem, haud minor *VALCKENAERIUS* *Diatr. Eurip.* Cap. II. pag. 12.
meliora, ait, *necdum tamen sincere scripta*,
prout olim prodierant; *praeflare ausim*, si sic
legantur:

— Οὐρανὸς δ' ἡμᾶς ὑπερ
Καὶ γῆ, βροτῶν ποιόν τε δαιμόνων δὲ εἴδος·
Τὸ δὲ ἐν μέσῳ τοῦ τε ψπανῆ τε καὶ χθονίς
Χάos μὲν ὄνοματζεῖται.

Sic plane evanesceret ista coeli circum suos populos conversi mentio, cuius causa hunc maxime locum tangimus. Verum conjecturae suaē Valckenaerium merito dissidisse censuit MUSGRAVIUS *Fragm. Eurip.* pag. 556. locum, corruptum, uti erat, transscribens, quod fecerat & ante illum HEATHIUS *Not. ad Trag. Graecos* pag. 171. — Nos quidem spatium illud, quod medium est inter coelum & terram, ab Euripide unquam dictum fuisse Xaos, ne centum quidem Varronibus, nedum Probris aut Fulgentiis, aliisve ejus gregis hominibus, crederemus: Testisque nobis contra vel solus foret Aristophanes, qui, dum Anaxagoraea Euripidis ridet, (qualia Tragicus protulerat in *Menalippe*, *Fragm. Musgr.* xxii. in *Oedipo*, *Fragm. Musgr.* xvii, & alibi saepius) ita philosophatur in *Aribus* v. 694. ut doceat Xaos fuisse ante Coelum & Terram & Aethera.

Xaos ἦν καὶ πῦξ; ἐπεῖός τε μέλαν πεῖστον; οὐ
ταῖρταρος εὑρὺς,
τῇ δέ, σειράς, εἰδούς ψπανὸς ἦν;

98 EXERCITATIONES ACADEMICÆ

Sed *Aira* eodem tempore quo *Chaos*, quin & ipsum *Chaos* fuisse, in Veterum Cosmologiâ inauditum est; quare de novâ hac sententiâ, Euripidi tributâ, nullam vel falsi vel vitii suspicionem Viris summis obortam esse, miramur. Videamus an, quae in hoc genere saepius dominatur, fortuna nobis magis riserit: Et lenissimâ quidem mutatione (Critice ignem & ferrum odit) rem peragi posse putamus; hoc nempe modo.

— — Οὐραῖος δ' ἡμᾶς ὑπερ
ΔΙΝΑΙΣΙ φοιτῶν ἐσι ταιριόνων ἔδος·
Τὸ δ' ἐν μέσῳ τοῦ τρίπολοῦ τε καὶ χθονὸς
ΦΑ'ΟΣ μεν ὀνομάζεται.

Legitimos & Euripide non indignos esse senarios aequi, auguramur, arbitri judicabunt; & ridiculum istud *Tartareumque Chaos*, unâ asperâ alterius loco positâ, in *lumen* i. e. in *aetherâ* fuisse conversum. Nimirum tria *Chaos* enixum fuerat, ut Aristophanæa iterum adhibeamus, γῆν, ἥν αἴρεται, ἥν εὑρεται. Horum ἕντες, vel, quod idem est, αἰθήρ, medius erat *coelum* inter & *terræ*; & de *aëre* vel *aethere* ibi agebat Probus, laudatis paulo ante Euripidéis (vid. *Diatr. Eur.* pag. 47.)

Opus

*Ορᾶς τὸν ὑψὸν τὸν δ' ἀπειρον αἰθέρα,
Καὶ γὰρ πέριξ ἔχοντος ὑγραῖς ἐν αὐγκάλαις.

Aether Euripidi saepius celebratur, ιερός, σεμνός, λαμπρός, & quae sunt plura hujus generis. Rarius λαμπρὸν istud θιάσημα, quod inter coelestium sedem, & inter mortalium terram matrem, interest, dictum illi fuerat φάος; atque adeo hoc notatu dignum Probo visum est. In *Phoenissis* est v. 816.

— φέρεν αἰθέρος εἰς ἀβύσσον φῶς

Atque haec quidem, occasione locutionis metaphoricae, qua Periclyone utitur, in transitu dicta sunt. Intelligimus profecto, nos longius a proposito aberrare; &, pro amphorā si non urceum exire, dum tamen dicere instituimus de locis Veterum, ubi *Vindictae divinae* est mentio, de aliis nos deferri ad alia, ac sic tandem in aliena prorsus delabi. At vero haec *Criticas Observationes* scribentibus five voluptas est, seu consuetudo, ac mōs inveteratus, cuius mutandi aut potius corrigendi nulla est necessitas. Nos certe opportunitatem unius alteriusve emendationis expromendae, etsi ad aliud argumentum pertinentis, non quidem studiose quaerendam, sed, quando se commode offert, haud

100 EXERCITATIONES ACADEMICÆ

negligendam existimamus. Igitur alteram, quam in Fragmento Cadmi fecimus; correctionem paulo latius confirmemus, eademque operâ seu **ORPHEO**, seu **ONOMACRITO**, seu quisquis fuerit, *Orphicorum Hymnorum* auctori medicinam faciamus. Legendum diximus:

— — οὐρανός θ' ἡμέας ὑπερ
Δίναιοι φοιτῶν. —

ut in Hymno Orphico III. v. 4. est ωραῖς

— — φόμβῳ δίναιοιν ὁδεύων.

Scilicet δῖος, δίη, & inde derivata, Philosophis Graecis de motu coeli corporumque celestium tam propria fuerunt, ut, siue cætera, Aristophanis non evaserint vel dicitatatem, vel scurriles jocos. Δῖος; scribit SUIDAS in istâ voce, ἡ περιδίνησις ἡ αἰθέρια, ἡ συσροφὴ. Ἀριστοφάνης Νερέλεις. Ἄλλ' αἰθέριος δίος. — Locus est in Nubibus v. 379. ubi imberentem Socratem vexans, quasi is de Physicâ Anaxagoræa differere, nubemque pro Junone amplecti esset solitus, dicentem cum facit:

“Εγιν’ ἀλλ’ αἰθέριος δῖος.

(αἰθέριος γένος Euripidi est.) Respondet Strepsiades:

— Δῖος; τεττὶ μὲν ἐλελίθει,
‘Οζεῖς γένει, ἀλλ’ αὐτὸν τὸ Δῖος νῦν βασιλεύων;
Thom.

Thom. Mag. in v. Διηρ., ἡ κύκλῳ σχοφὴ, αἱ
Ἐγγὺ τὸ κύκλῳ σχεφόμενον σῶμα διηρ.. οἵον ὁ ὑρά-
νος. *Empedoclea e Plutarcho* feruntur (*Poe-
sis Philos.* pag. 24.)

— — ὁ δὲ αἰθέρος ἐμβαλεῖ δίναις.
Ἄλλος δὲ ἐξ ἄλλων δέχεται· συγένεσις ἢ πάντες,

Ubi MAXIMO TYRIO Diff. xxii. inf. (p. 271.
ed. Davisi) mens hominis Philosophi dicitur
ευθέψας ἥλιος, συμπεριφερομένα σελήνη, συνθεδε-
μένη τῷ τῶν ἄλλων ὀξεών χόρῳ, *Marklandus*,
legens ευθεδινημένην, verbum διηνέσθαι pro-
prie de stellis dici demonstravit. Exemplis,
quae adserit, alia possent addi; sed in *Orpheo*,
seu *Onomacrito* subsistamus. Hymno vi. est v. 4.

Ἄσέρες ὑράνιοι, Νυκτὸς φίλα τέκνα μελαινης,
Εγκυλίοις δίναις περιθράνιοι κυκλέοντες.

Hymno VII. v. 7. Sol dicitur.

Ρόμεις ἀπειρεσίς δινεύμασιν σῆμον ἐλαύνων.

Idem Fragm. vii. Gesn. petito ex *Macrobia*
Sat. Lib. i. v. 18.

Περῶτος δὲ ἐς φαῖτον ἥλιος, Διώνυσος δὲ ἐπει-
κλήθη,
Οὐνεια διεῖται κατ' ἀπειρονα μακρὸν Οὔλυμπον.

Ergo quid vetat idem verbum δινεῖν alio loco

restituere? Hymno xxv. Tellus celebratur;
& v. 9. est:

Ομβρεοχαρής, περὶ ἣν νόσμῳ πολυδαίδαλος ἀστρῶι
Εἰλεῖται φύσει ἀεράω καὶ ρεύμασι ΔΕΙΝΟῖς.

*Euripidis Fragmentum est e Pirithoo (Fragm.
Musgr. III.)*

Ἄναμας τε χρόνῳ περὶ γ' ἀεράω
Ρεύματι πλήρης φοιτᾷ.

Corpora coelestia ρεύματι feruntur ἀεράω: sed an
ἀεινῶ; Mallemus equidem;

Εἰλεῖται φύσει, ἀεράω καὶ ρεύματι ΔΙΝΕῖ.

Forma passiva, fatemur, hac in re frequentior
est: *Dion. Perieg.* v. 595.

Ἡς ὑπερ ἐρανίζοντι αειρίμενῳ σφράσσεσσι
Διεῖται πατὰ κύκλῳ ἐν αἰθέρι παγκίνος αἴθων.

Verum haud minus notum est, verba οὐεῖν &
δινεῖν potestate, quae neutro-passiva dicitur,
quoque frequentari. Exempla de choréis, qua-
les & astris tribuuntur, vel ex solo peti pos-
sunt *Homero*, Il. Σ. v. 494. *Apoll. Rhod. Lib.* I.
v. 216. aliisque. — Haec scripta erant, cum
moniti vidimus, *Joanni Matthiae Gesnero* ean-
dem propeniodum conjecturam natam esse, in
potulis scribenti, *quid si δίνει?* nempe:

Εἰλεῖται φύσει αἰνάφη καὶ πεύμασι σίνης,

quae certe lectio minime absurdā est: Eligant harum litterarū arbitri. Nos interim a περιδί-
νησι nostrā ad locum, unde circumacti fuimus,
id est, ad Fragmentum Perictyones redeamus.

Post ea, quae emendavimus, ἡ Θεωρίη ἔστων, sequitur: Δοκέω δὲ μὴ θεὸς ΦΟΡΕῖΝ, ὅπότε τῦτο ὄρέωσι γιγνόμενον. Vide, ut Auctor contrarium dicat ejus, quod intenderat? Igitur, qui Deos adesse adfirmarat ἐπισκόπες τῶν αὐθεω-
πίνων, jam e Pythagorae Scholâ actutum trans-
fuga in hortos Epicuri, Deos mortalia non
curare arbitratur, nec parricidarum scelera re-
spicere! — Sed Librariorum culpa est, uti pro
acumine suo vidit Cl. Jacobs pag. 279. De vi-
tio convenit inter nos; de remedio non item.
Legit ille, δοκέω δὲ μὴ θεὸς παταρούνειν:
Ego, quomodo Conradum Gesnerum iam le-
gisse illius interpretatio ostendit, δοκέω δὲ μὴ θεὸς ΦΟΡΕῖΝ, ὅπότε τῦτο ὄρέωσι γιγνόμενον.
Verbum φορέειν, quod ut Ionicum in Lexicon
suum retulit Aemilius Portus, in scenā etiam
Atticā primitivi φέρειν saepe usum habuit. Vid.
Valcken. ad Hipp. v. 316. — Atque ita to-
tum Fragmentum, quod foedissime habitum fue-
rat, nos sapienti reddidisse confidimus; adeoque,

additâ (secundum emendationem nostram) illius interpretatione Latinâ, hinc discedemus.

“ Parentes nec verbis nec factis laedere oportet; sed illis & in parvis & in magnis mos gerendus est. Quin & cum illis habitandum est; neque unquam sunt fugiendi, quacunque deum utantur fortunâ, sive animi, sive corporis, sive rerum externarum, in pace & in bello, in prosperâ valetudine & in adversâ, seu in re lautâ versentur, seu angustâ, seu laude & gloriâ conspicui sint, seu viles & obscuri, seu Reipublicae admoti, seu privatam vitam agant. Parensum illis est & obsequendum, tantum non insanientibus. Ita enim pios facere & justum est & decorum. Si quis vero parentes contemnat suos, actio malae tractationis huic delicto & inter vivos & post mortem intenditur apud Deos (εἰ δέ τις γνώριας ὑπεροπτεῖς ἀν, δικη καιώσι @ ταύτη η ζωήν καὶ θάνατον ἀμαρτίᾳ παρὰ θεῖσι γεφύρεται.) Hominibus ipsis odio est; & sub terram cum impiis isto in loco, per aevum, malorum vinculis implicitus tenetur a Vindictâ divinâ, Diisque inferis, qui horam constituti sunt inspectores facinorum. Divinus quippe & honestus est parentum conspectus. Imo illorum contemplatio & cultus talis est, qualis ne

ne contemplatio quidem est vel Solis, vel
 omnia n reliqua oru n Astrorum, quoru n ac-
 censâ face celeri volumine torquetur coelum,
 aut si qua alia res major esse videatur eis
 ipsis, quae sacrâ quadam cum reverentiâ ob-
 servantur (*εἰ τι ἄλλο δοκέει τις χρῆμα μεῖζον
εἴναι τῷ θεωρίνῳ ἔχόντων.*) Evidem existim
 Deos minime toleraturos esse impietatem in
 parentes (*δοκέω δὲ μὴ θεὸς φοβέσθαι,*) si quid
 tale fieri videant. Igitur & viventium pa-
 rentum personam, & defunctorum memo-
 riam, piâ mente venerari decet, neque uni-
 quam garrire contra; sed, si quid peccent,
 vel infirmitate suâ, vel dolo alieno in erro-
 rem acti, amice eos hortari & monere, nun-
 quam vero similitatem cum iis exercere. In-
 signius enim peccatum aut gravior injuria ab
 hominibus committi nequit, quam si in pa-
 rentes impie se gerant".

CAPUT SEXTUM.

Numina in mundo volitantia, inspec-
tores rerum humanarum, & Legati
Divinitatis; sententia primum ab
Hesiodo versibus consignata. Loca
nonnulla Veterum de pugillaribus Jo-
vis. Statii locus expositus. Δίκη, Fa-
tum, θοι a tabulis. Ethica Ho-
merica & Hesiodea de Providentiâ
divinâ, injustitiae vindice. Fragmentum
incerti Tragici apud Joannem
Stobaeum emendatum. πέλος non
tantum vertex axis coelestis, sed &
apud Veteres ipsum coelum. Δίκης
έμπα, ὡραῖα, θοις, θοις oculus nun-
quam dormit. Conjectura in Theo-
criti Piscatoribus proposita. πέρος,
ratio victus quaerendi. Fabula Pla-
tonica de clandestino τῆς Πενίας & τοῦ
Πέρου concubitu. Fragmentum ex An-
tiope Euripidis corredum. Ἐπιπίπεδη
de malis subito & ex improviso in-
grat-

gruentibus. Plutarchus leviter emendatus. Moschi επιλαθόντων correcsus. Άδης, Orcus, malorum vindex, & scelerorum raptor.

Praecedenti Capite id nos fecisse animadvertisimus, quod apud Plutarchum (Tom. II. pag. 418.) Empedocles dicebat:

— πορυφαῖς ἑτέραις ἑτέραις πολιάπλειν
Μύθων, μήτε λέγειν ἀτραπὸν μίαν, —

Jam quidem τοῖς πρώτοις τὸ προσῆκον ἐπιθάσομεν τέλος. — Multa, si quis hoc ageret, ad locum Plautinum praeterea dici possent de istâ parte Δαιμονολογias Veterum, secundum quam inspectores rerum humanarum, & quasi legati primae Divinitatis, circa terram praesentes versari existimabantur:

ΟἼσσοι δ' ἀμφὶ γαῖαν πωτώμενοι αἰὲν ἔστι,
uti est in Oraculo Apollinis Delphici, quod ex Porphyria habet EUSEBIUS Praep. Euang. Lib. iv. pag. 145. Verum non ea est instituti nostri ratio, quibus satis est in gratiam juventutis Academicae demonstrasse, quam egregie Veteres ab antiquissimâ inde aetate versati sint in ornando loco Ethices Philosophicae, qui est de divina

108 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

in sceleratos Vindicta. Cognitum enim est, Hesiodam esse hanc, quam Plautus tradit, sententiam, infinitum existere numerum eorum, quae Manilius vocat (Lib. II. v. 18.)

— *Immenso volitantia Numina mundo.*

Opp. & D. v. 123.

Tοι μὲν Δαιμόνες εἰσι, κ. τ. λ.

& v. 252.

Τρὶς γὰς μύριοι εἰσὶν ἐπί χθονὶ πληυροτείχη, κ. τ. λ.

Quam sententiam, ne recentiores memoremus, plenius exposuit DAN. HEINSIUS *Introd. ad Hesiodi Opp. & Dies Cap. 7.* Atque ex illâ explicandum quoque putamus STATIUM *Sylv.* Lib. v. Carm. I. v. 37.

*Macte animi : Notat ista Deus, qui fletis
habenas*

Orbis, & humanos propior Jove digerit actus.

Nam, etiam si adsentiamur Barthio, Domitianum intelligi, cui Abascantii luctum placitum esse, tanquam pietatis documentum, affirmat Statius, nihil tamen impedit, quo minus in ambiguo is luserit, pro more Poëtarum istius quin & superioris aevi, Virgilii, Horatii, Ovidii, Manili, Cæsares suos inter Deos ἐπιγόνους referentium, qui

qui *Capitolia Forumque Divi ab excelsâ aede prospectarent*. Certe, quin isti *aëtus humani, a propiore Deo digerendi*, referri debeant ad celeberrimas $\Delta\text{ιο}\varsigma \delta\acute{\epsilon}\lambda\tau\varsigma \pi\tau\upsilon\chi\alpha\varsigma$, nulli dubitamus. Ad easdem respexit alter Imperatoris sui vel laudator vel adulator **PACATUS** in *Paneg. Cap. 18.* qui Theodosium Augustum etiam a memoria laudans, qua in promissis persolvendis nullius spem atque exspectationem fallebat, *utrum te tamen, inquit, ipse admones? an, ut illi majestatis tuae participi Deo feruntur adfistere Fata cum tabulis, sic tibi aliqua vis divina subservit, quae, quod dixeris, scribat & suggerat?* Nihil ita primoribus labris polliceris, quin promisso fidem subdas, & verba re sancias. Scilicet Graecis $\Delta\text{ι\kappa}$, Latinis *Fatum*, vocabatur Numen, quod summo Jovi a tabulis erat aut pugillaribus. **HESYCHIUS v.** Σκυτάλαι, πένεντες, ait, ἐφ' οἷς οἱ Δίης γέραφε τὰ τῶν αὐθεώπων ἀμαρτήματα. — Utrumque & Pacati & Hesychii locum, ipsi Valckenaerio, de Jovis *διόθερου* agenti, non animadversos, debemus indicio illius, quem Viro summo aequalem semper junget Posteritas, — **Cl. Davidis Ruhnkenii.** At vero, ut hinc discedamus, nihil in universum habet locus Plautinus, quod non ex Homero Hesiodeque, genuina fonte Philosophiae Poëticae, sit petitum.

Qui,

110 EXERCITATIONES ACADEMICAES

*Qui falsas lites falsis testimoniiis
 Petunt, quique in jure abjurant pecuniam;
 Eorum referimus nomina exscripta ad Jovem:
 Quotidie ille scit, quis hic quaerat malum,
 Qui hic litem adipisci postulant perjurio,
 Mali res falsas qui impetrant apud Judicem.
 Iterum ille eam rem judicatam judicat;
 Majore multâ multat, quam litem auferunt.
 Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.*

Quis in his omnibus colorem non agnoscat Graecum, Homericum & Hesiodicum? Il. II. v. 386.

Ζεὺς, ὅτε δὴ ἦν ἀνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπάνη, ὃι βίῃ εἰν αἰγορῷ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
 Επ δὲ δίκαινη ἐλάστωσι θεῶν ὅπιν οὐκ αἰλέγοντες.

Opp. E³ Dierum v. 248.

Ω βασιλεῖς ὑμεῖς δὲ καταφράζεσθε καὶ αὐτοὶ
 Τὸν δὲ Δίκαιον ἐγγὺς γὰρ ἐν αἰδεῖ ποιοιν ἔσντες
 Αθάνατοι λεύσσατεν, ὅσοι σκολιῆσι δίκηστε
 Αλλήλους τρίχεστε, θεῶν ὅπιν οὐκ αἰλέγοντες.

Et mox de Fato seu Δίκῃ, quae Patri affideat,
 mortalium facta notans, v. 256.

Η δέ τε παρθένοις δὲ Δίκη, Δίκης ἐπηγεγαῖα,
 Κυδρή τ' αἰδοῖς τε Θεοῖς οἱ Ὀλυμπον ἔχεστιν.
 Καὶ δέ ἐπότ' ἐν τις μην βλαπτῇ σκολιᾶς ὄροτάξων,

Aue

Αυτίκα πάρε διπατρὶ καθεζομένη Κρενιώνι,
Τηρύει ἀνθρώπων ἄδικον νόσον ὅφρ' ἀποτίσῃ
Δῆμῳ ἀταθαλίας βασιλίωρ, οἱ λυγχὰ νοεῦντες
Ἄλλῃ παρηλίνσει σίκας, σκολιῶς ἐνέποντες.

Cujus utriusque vestigia preiens CALLIMACHUS
Hymno in Jovem v. 82. loco notissimo, ad
quem nonnulla de Diis ἐποψίοις seu inspectioribus
collegit etiam Ezechiel Spanhemius:

— — — ίζεο δὲ αὐτὸς

Ακρης ἐν πτολεσσοιν, ἐπόψις οἵ τε δίκηστ
Λαὸν ὑπὸ σκολιῆς, οἵ τε ἔμπαλιν ιθύνσιν.

— Verum haec sunt vulgata; &, cum plura similia coacervari possent, ea tantum, uti ante dicebamus, hic a nobis tangenda sunt loca, quae medicâ Critices arte indigere videantur. Non unus ejusmodi est apud STOBAEUM in Titulo, quem inscripsit περὶ Δίκης παρὰ Θεοῦ τε ταγμένης ἐποπτεύειν τὰ ἐπὶ γῆς γινόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τιμωρὸν οὖσαν τῶν ἀμαρτανόντων, seu *Ecl. Phys.* Tit vii. Primum ponamus locum Incerti (*Stob. Grot.* pag. 119.)

— — — οὐχ εὔδει Δίκης

Οφθαλμός· ἐγγὺς δὲ ἐσι ΚΑΙ ΠΑΡΩΝ ΠΟΝΩ.

— — — *Oculus Jovis*

Non dormit, operi sed prope & praesens adest.

Se-

132 EXERCITATIONES ACADEMICÆ

Secundum hanc interpretationem suam Grotius etiam Graeca resinxit: In MS. fuisse monet καὶ περὶ ἀντιπάτων — Codex etiam Leidenis καὶ περὶ ἀντιπάτων — Virum omnium longe maximum *pessime hunc locum contaminasse* (qui mollibus verbis raro uti solet) JOANNES TOUPIUS pronunciat, *Emend. in Suidam Parte III. pag. 334.* legens:

— οὐχὶ δὲ ἐστι καὶ περὶ ἀντιπάτων,

Et tamen ipse a scopo aberrasse videtur. Nimirum, servatā caeteroquin Codicis Parisiensis lectio, si postremum tantum litterae Ν ductum extriveris, exibit vera, ni fallimur, lectio:

— οὐχ εὔθετοι Δικές

Ορθαλμός. οὐχὶ δὲ ἐστι ΚΑΙ' ΠΕΡ ἀντιπάτων.

Alexis Comicus, rotundam patinam coelo festive comparans, apud Athen. Lib. II. p. 60. A.

— — αλλὰ παρετέθη.

Τι περιφάνιας ὅζουσα τῶν αἰγῶν λοπᾶς,

Τὸ τε πέλε τε πάντος ἡμίσφαιρον.

ad quēm I. Casaub. Animadv. ad Athen. Lib. II. Cap. 19. pag. 123. *Polum appellat, non quod Astrologi, sed ipsum coelum.* Id est, quod ante dixerat Schol. Aristoph. ad Aves v. 179. ex quo sua hausit Suidas v. Πόλεις, ubi πέλον interpretatur εργασία. Pariter Scholiafestes: πέλοι γαῖε

οἱ παλαιοὶ, οὐχ, ὡς οἱ νεώτεροι, σημεῖον τι καὶ πέρας
ἀξονῶν, ἀλλὰ τὸ περιέχον ἄπαν. Εὐριπίδης Πει-
ρίθω. Καὶ τὸν Ἀλάντιον φρεγῶν πόλον. Integrum
Fragmentum Euripidéum ex Clemente Alexan-
drino, (ubi versus Anapaesticus est legitimus,

Τὸν Ἀλάντειον τηρεῦσι πόλον,))

inter Fragmenta e Pirithoo retulit Musgravius
Num. III. Et certe πόλος pro οὐρανῷ Euripidi
frequentatum est. In eximio Cantico, quod ex
Chrysippo Tragoediâ superstes, more suo, id
est, uberrime & supra captum vulgarem, tracta-
vit ὁ πάντα Diatr. Eurip. Cap. III. pag. 19, &
Cap. v. pag. 35.

— — τὰ δ' αἴπ' αἰθερίς
Ελασόντα γονῆς εἰς ψράντιον
Πόλον ἥλθε πάλιν.

Idem Tragicus in Epigrammate apud ATHENAEUM Lib. II. pag. 61. B.

Ω̄ τὸν ἀγύρωντον πόλον αἰθέρος ἥλιε τέμνων,
Ἄρ' εἶδες τοιόν δ' ὅμηρας πρόσθε πάθος.

Phrasin itaque Euripidéam ridendam sibi pro
more sumxit ARISTOPHANES d. in Avibus loco,

Οὐτὶς δὲ πόλεῖται τόπο τοῦ διέρχεται
Ἀπάντα, διὸ τόπο γέ καλεῖται νῦν πόλος.

Quibus perpensis, vix dubitamus, quin Fragmentum, in quo emendando versamur, revera sit Euripidéum, sic vertendum:

— *Non dormit Jovis
Oculus, sed est prope, aetheris licet domo.*

Eādem sententiā, qua quae ex Tragoediā habet PLUT. *adv. Colorem* Tom. II. Opp. pag. 1124. Τ. χλευάζωσι δὲ τεῦτα καὶ γελῶσιν.

*Εστιν Δίκης ὁ φθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ' ὄραι.

Kai

Πέλας γαὶς ἐσώς ὁ Θεὸς ἐγγύθεν βλέπει.

Kai, Οὐ μὲν θεὸς (ῳσπερ δὴ ὁ παλαιὸς λόγος) αἰχήν τε καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν ἔχων τὸ παντὸς, εὐθεῖα περαίνει κατὰ φύσιν περιπορεύμενος· τῷ δὲ ἔπειται Δίκη τῶν ἀπολειπομένων τιμωρεῖ τὸ θεῖον νόμος. Quorum priorum Fragmentorum Poëticorum alteri probabile valde est *Valckenaerium* Diatr. Eurip. pag. 33. restituisse Tragici manum.

*Επάξ γαὶς ἐσώς ὁ Θεὸς ἐγγύθεν βλέπει.

Conf. *Dan. Wytenbachii V. Cl. Anim. in Plut. de S. N. V.* pag. 19. Euripides, non in Penelope quidem, etiamsi id nomen habet STOBAEUS *Ecl. Phys. Tit. xi.* (Grot. pag. 143.) sed alio quovis Dramate:

Oὐκ

Οὐκ ἔστι πράτιστον τι μοχθηρὸν λαθεῖν.
Οἶξε βλέπει γὰς ὁ χρόνος, ὃς τὰ πάντα ὄρη.

THEOPHILUS ad Autolycum Lib. II. Cap. 37. pag. 377. (ed. Bened.) ubi plura collegit de Ultione Veterum Poëtarum dicta (nonnulla forte in sequentibus tractanda) hos quoque habet senarios, Aeschyllo haud indignos.

Οὐ τῆς Δίκαιος ὁ φθαλμὸς ὡς δι' ήσύχου
Λεύσσων προσώπει πάντα ὅμοιοις ταῖς βλέπει.

Ita enim recte postremum versum emendatum esse a Theodoro Cantero, Var. Lect. Lib. I. Cap. 4. testis est Stobaeus, eosdem sub Incerti nomine adferens Ecl. Phys. Tit. VII. (Grot. pag. 111.) Analecta Brunckii Tom. III. Epigr. 476.

Καὶ μὲν κατακεύπλης, ὡς σδεὸς αὐτῷ τὸ οἰκτήριον,
Οὐμα Δίκαιος πάντα τὰ γινόμενα.

Nemo igitur negabit, quin idem ille Δίκαιος seu Δίὸς ὁ φθαλμὸς nullo prematur sopore, sed omnia prope videat & notet, quamvis longe absesse in coelo videatur, nai περ ὅν πόλω, ellipsi notissimā, ut Ζεὺς αἰθέρην ναίων, Λυκίνης πίονι δύμην, &c. quam exemplis sibi confirmari quis Graece vel mediocriter doctus velit? Aliam potius conjecturam, in mutandâ pariter voce πόνος, pro-

116 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

ponamus, quae ab argumento quidem nostro, non tamen a ratione, quam sequi instituimus, aliena censeatur.

Inter *Idyllia* THEOCRITAE, quae necdum ab omni parte integra praestare potuit acutissimorum Criticorum, Toupii, Brunckii, & Valckenaeerii, in sanandis Bucolicorum vulneribus dexteritas, numerandum certe est Idyllicum xxi. Αλιεῖς. Vel solus v. 15; Οὐδεὶς δέ τοις χύτεραι ἔχει, καὶ πόνησι, Medicum etiam nunc exspectat, aut medicinam potius, qualis in exercendâ Criticâ emendatrice quaerentibus fese subtrahit, non cogitantibus sponte se offert. Nos quidem canis cum olla junctus diu multumque toruit: Sed nec versus, qui hunc praecedit, licet nemini, quod sciamus, suspectus, sanus videtur. Enumerantur instrumenta piscatoria:

Οφειλαί, πύρτοι τέ, ἢ ἐπιχοίρων λαβύρινθοι,
Αἰρίνθοι, πώας τε, γέρων τὸν ἐπιχείρισμαστι λέμεσος,
Νέρθεντας πεφαλᾶς φορμὸς βραχὺς, εἴμαλα, πῖλοι.

Tum additur:

Οὗτος τοῖς ἀλιεῦσιν ὁ πάς ΠΟΝΟΣ, εἶτος ὁ πλάντας.

At vero illa ipsa non erant *labor*, sed *laboris instrumenta*. Qui ad sequentia, εἶτος ὁ πλάντος, — πάντα περισσά, — πενία σφιγγῶνται —

attendat, is, auguramur, nobis assentietur, com-
modius multo legi:

Οὗτος τοῖς ἀλιεῦσιν ὁ πᾶς ΠÓΡΟΣ, δῆτος ὁ πλήρως.

Haec piscatoribus omnis victus comparandi ra-
tio, hic quaestus, hae divitiae; caetera, tan-
quam luxus & deliciae, superflua ab illis ha-
bentur. Πόρος ἀφορία in genere est, ut *Hes-
ychius* interpretatur, maxime tamen modis quād-
stum faciendi, victus comparandi ratio, lucrum
vel emolumentum quod ex re quacunque obve-
nit, redditus, etiam redditus publici, uti notat
Ez. Spanh. ad *Aristoph.* *Ranas* v. 1513. Ignis
ad omnes artes utilissimus, & sine quo nulla
mortalibus vita foret, a *Prometheo* *Aeschyleo*
v. III. dicitur μέγας πόρος. Sed, quod animad-
verti velimus, πόρος vel πόρος aliquid habet,
quod piscatoribus proprium est. In *Aristoph.*
Equit. v. 313. Chorus ad Cleonem, Demago-
gorum istud exemplar odiosissimum:

Οὐσὶς ημῶν τὰς Ἀθήνας ἐκκεκαθηκας βοῶν
Καππὸ τῶν πετρῶν ἀνάθετ τὰς πέρας Θυννοσκοπῶν,

ubi in ambigua vocis πόρος significatione, quem-
admodum siuepius alibi, ludit Comicus. Απὸ
μεταφορᾶς δὲ τῶν ἀλιέων, inquit Scholiares,
τότο εἶπε, τῶν ἀγρευόντων τὰς Θύννες. — Quin

118 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

absurda forte haud videbitur suspicio , Theo-
critum in istis :

Οὗτος τοῖς ἀλιεῦσιν ὁ πᾶς Πόρος —

& mox :

— ἀγραν Πενίας φάν εταιραν,

respexisse ad fabulam de furtivis Πενίας cum ebrio
Πόρῳ amoribus ; quam fabulam , viris literatis
Pcērisque , ut putamus , non incognitam ante ,
magis etiam celebravit , & ad hominum notitiam
propagavit , elegantissima *Platonis* narratio in
Convivio (Tom. III. Opp. pag. 203. v. c.)
Plotinus , ubi eam ex suā philosophandi ratione
μυσηριώδει & horridâ explicat , *Ennead.* Lib.
VI. pag. 299. A. τὸν πόρον interpretatur τὸν εὐπο-
ρίαν καὶ τὸν πλεῖτον τῶν καλῶν . Igitur , ex istâ τῷ
Πόρῳ & τῇς Πενίᾳ consuetudine , par illud bene
compositum , unde ὁ Ερως *prognatus* est , Buco-
licus noster sejungere noluit , sed & hanc & il-
lum Piscatori socios dedit :

Οὗτος τοῖς ἀλιεῦσιν ὁ πᾶς Πόρος , εἴτος ὁ πλεύτος .

— — πάντα περισσά

Ταῦτ' ἐδόκει τάνοις : Ἀγραν Πενίας φάν εταιραν .

Redimus in viam , unde paulum deflexera-
mus . Fragmentum , quod modo emendavimus ,

ut

ut Incerti laudat *Stobaeus*; negari vero nequit, colorem, ut modo dicebamus, inesse illi Euripidéum. Eiusdem Fragmentum est ex *Antiope* in eodem Titulo *STOBAEI Ecl. Phys.* vii. (pag. 123. *Grot.*)

Δίνε τοι, Δίνε χρόνιος*

Ἄλλ' ὁμῶς ἐπιπέσοται
Σ' ἔλαθεν, σταυρῷ ΕΧΗ;
Τιν' αἰσεῖη βεοτῶν.

Horatiana:

*Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Poena clando,*

apte adhibuit ad istud Fragmentum *Barnesius*, quae eadem Flacci verba cum pluribus aliis in eandem sententiam conjunxit *Valcken. Diatr. Eurip.* Cap. xviii. pag. 186. Sed neque Barnesius, neque (quod magis miramur) *Musgraveius*, *Fragm. Eurip.* pag. 547. duplici vitio istas Antiopes reliquias laborare vidit. Manifestum satis est, nisi fallimur, a Tragico scriptum esse:

Δίνε τοι, Δίνε χρόνιος*

Ἄλλ' ὁμῶς ἐπιπέσοται
Σ' ἔλαθεν, σταυρῷ ΕΛΗ;
Τιν' αἰσεῖη βεοτῶν.

Quam Valckenaerio, ante hos viginti-septem annos, nos pene pueros conjecturam probare meminimus; illa peritis, ut speramus, nunc etiam non displicebit. Ἐπιπίπεδα dicuntur mala, quae nec opinantibus ingruunt. In Andromache est v. 1025.

— — εχι σοι μόνια

Δύσφρονες ἐπέπεσον,

Οὐ φίλεισι, λύπαι.

Ἐλᾶν hic est; alibi μάρπειν, in Fragmento nempe, quod merito peregregium dixit Valckenaerius l. cīt. quodque praeter Stobaeum conservavit Plutarchus: Η Δίκη στέχεια καὶ βραδεῖ ποδί.

— — στέχεια καὶ βραδεῖ ποδί.

Στέχεια μάρπεις τοῖς κακοῖς, ὅταν τύχῃ.

Optimus dicti interpres PLUTARCHUS verbo ἐπιπίπεδα utitur (pag. 9. ed. Wyrt.) οὐ δὲ ἀτρέμα καὶ βραδεῖ ποδί, κατ' Ευριπίδην, καὶ ως ἔτυχε, ἐπιπίπεδα Δίκη τοῖς πονηροῖς κ. τ. λ. In eis, quae praecedunt (pag. 7.) una litterula addenda videtur, τὸ μὴ παρ' ἔκαστον αἰδίκημα τοῖς πονηροῖς ἐπακολεύθει κακὸν, ἀλλ' ΤΣΤΕΡΟΥΝ, εἰς ἄτυχή ματρῷ χώρᾳ τιθέμενος. Quae tardo pede antecedentem scelestum persequitur Poena divina, Δίκη ἐπιπίπεδη, ὑσερεῖ vel ὑσερίζει eleganter dicitur.

Sunt

Sunt alia Tragicorum apud *Stobaeum*, *Justinum Martyra*, *Theophilum*, etiam in contraria sententiam loca, (sed a scelestis, quales *Ixion*, *Sisyphus*, *Bellerophontes*, in scenâ prolatâ) de quibus hac cùdem occasione quaedam disputari possent: Verum ad unicum, qui nobis in hisce scribendis fuit, sineim, *Exercitationis* nimirum *Academicae* gratiâ, paucae, quas expromsimus, animadversiones sufficient; reliquas, confirmationem quoque emendationis *Plautinae*, tertio *Specimini* reservabimus, unâ interim adjectâ conjecturâ, quam simplicitate & facilitate suâ plerisque placitaram considimus.

Nullum ex totâ Antiquitate Graecâ superest Carmen, venustate & suavitate conditus, nullum etiam, in quo clarissimorum Criticorum felicius se exercuerit industria, quam dulcissimi *Moschi Επιτάφιος Βίων*, & vel sic tamen in eo quaedam ulcera latent, quae partim sanabilia sunt, partim talia, ut eorum sanatio non nisi a Codice exspectanda videatur. Ad utramque classem referimus v. 119.

Φάρμακον ἥλθε, Βίων, ποτὶ τὸν σόμα, φάρμα-
κον εἶδες. ποτέδημε, καὶ οὐλυ-
πᾶς τεν τοῖς χείλεσσι ποτέδημε, καὶ οὐλυ-
πᾶς τεν τοῖς χείλεσσι ποτέδημε, καὶ οὐλυ-

Τίς δὲ βροτὸς τοσῦτον ἀνάμερος, οὐ περάσαι τοι,
ἢ θέναι λαλέοντι τὸ Φάρμακον; ἐκφυγεν οὐδαν.

³ Αρχέτε οὐ. Οὐδὲ δικαίωσιν τοιούτην τὴν αἰτίαν.

⁴ Αλλὰ δίκαια κίνηται πάντας. —

Quippe illud λαλέοντι vitiosum esse viderunt Editores, nuperrime Valckenaerius; & res ipsa clamat: Nobis in mentem venit:

Τίς δὲ βροτὸς τοσῦτον ἀνάμερος, οὐ περάσαι τοι,
ἢ θέναι περάσοντα τὸ Φάρμακον; —

Quis mortalium tam immitis, tam ab omni humilitate alienus, ut vel miscere tibi sustinuerit venenum, vel etiam, postquam miscuisset, tibi perfida manu propinare? Melior haec lectio vulgato, sed absurdo, λαλέοντι certe habebitur, nisi malit forte quispiam, secundum lectionem Aldinam:

³ Η δέναι παλέοντι τὸ Φάρμακον; —

atque interpretari, — qui miscere tibi venenum sustinuerit, aut, cum poculum posceres, tibi pro sano potu in manus tradere? Veram & a Moscho profectam lectionem minime praestamus. De alterâ in hoc eodem versu emendatione spōnsionem lubentius recipimus.

— ⁴ Εκφυγεν οὐδαν.

commodo dici potuisse, judicabat Valckenaerius, de eo, qui caruit omni sensu elegantiae Musicae. At vero (fatebimur enim) ita quidem Viri summi interpretatio receptam lectionem tuendi caussa inventa magis est, quam ut vel ex ingenio Linguae Graecae, vel ex simplicitate Bucolicâ, possit defendi. Nos certe illud ἐκφυγεῖν ὡδῶν vehementissime semper offendit, minime credentes, id posse significare, *Musas odiſſe*, vel *nullo moveri erga Musas sensu*: Praeterea abruptissima foret phrasis, & cum praecedentibus nullo plane vinculo conjuncta. Sequentia, Ἀλλὰ Δίκαια μήχε πάντας, perspicue significant, *Vindictam divinam* eos adsecutam esse omnes, qui veneficii in Biuenem fuerant autores & adjutores. Quo autem modo *Ultricem* se adversus sceleratos istos ostenderat Nemesis vel Δίκαια? *Orcus*, *Vindictae minister*, illos rapuerat. Una mutetur litterula; & ὡδῶν transibit in Ἀσθεν.

Τίς δὲ Βρετός, τοσῦτον ἀνάμερες ἢ περάσας τοι,
"Η δένεις περάσοντα τὸ Φάρμακον, ἐκφυγεῖν ἈΙΔΑΝ;
"Αρχετε η. τ. λ.
Ἀλλὰ Δίκαια μήχε πάντας. —

Quis tam crudelis, tibi qui miscere venenum,
Vel dare sustinuit, post atque effugerit Orcum?

Plan.

324 EXERCITATIONES ACADEMICAES

*Plangite, Sicelides, primae vos plangite,
de Musae,
Sed Nemesis cunctos ferit —*

Scilicet, quae Nemesi, Fato, Ὅπι, Ποινή,
Ἐρυνῆς, Ἀη, Αἰση, Δικῆ in Theologîa Veterum
tribuntur partes, eadem aliquando &
Plutonis sunt, Ditis, Orci, vel τὰ Αἴδες. In
Analeolis Brunckianis Tom. III. Epigr. 465.
v. 7. est.

Μήτης μὲν σὺν παισὶ κατέφειτο, αὐτὰς ἵπε
αὐταῖς

Ποίνης ἔκτεινε φῶτα λιθοπονίη.

Καὶ ταῦτ' εἰτ' Αἴδες, εἰτ' Αρεός, εἰτ' Ερωτες,
Δεύσομεν, οἷς παιζει κένος ὁ νηπίαχος.

Luculentior etiam illa τὰ Αἴδες significatio est
in Euripidis Andromache v. 1188. (Brunckiana
nam sequimur lectionem.)

Ω γάμος, Ω γάμος,
Ὄσ ταῦτα δώματα καὶ πόλιν ἀλεγασο.

ΑἼ, αῖ, εῖ, έ, ω παῖ,

Μητὸς σῶν λεχέων τὸ μύσωνυμον

Ωφελ' ἐμὸν γέιος ἀμφιβαλέσσαι,

Ἐξμίνεις Αἴδεαν ἐπι σοι, τέκνον

Ἄλλα κεραυνῷ πέσειν οἰλεσσαι.

Ubi

Ubi Hermiones Αἴδης ira est Deorum, seu Vindicta, quae totum Atridarum genus persequebatur. "Ἄλαυ, Δίοσδοτον." Ἀλαυ alibi dixit Euripides. Verum, ne amplius haereat quispiam, en ipsum, quem Moschus ob oculos habuit, vel exscripsit etiam, Tragici nostri locum, in Troasin v. 596. ex editione Musgravianâ! Hexasmetris Chorus canit.

Οἵδε πόθοι μεγάλοι, τάδε χέτλια παχύομεν ἄλγη
Οἰχομένας πόλεως, ἐπὶ δὲ ἄλγεσιν ἄλγεα κεῖται,
Δυσφροσύναις Θεῶν; ὅτε σὸς γόνος ἜΚΦΥΓΕΝ

"ΑΙΔΑΝ,

Οἱ λεχέων συγερῶν χαρίν ὀλεσσε Πέργαμα Τροίας.
Λιμαζόεντος δὲ θεᾶς παρὰ Παλλαΐς σώματα
νεκρῶν

Γυψί φέρεν τέταλαι. Ζυγὰ δὲ πνυσε διλιτα Τροίας.

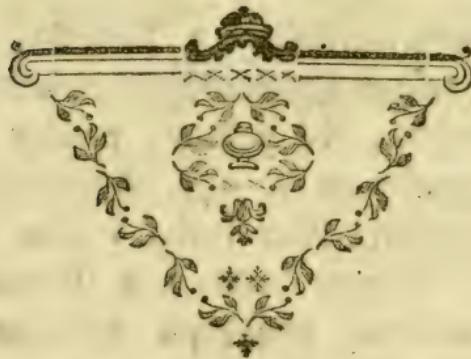
Locum non intellectum a Barnesio, (quippe qui, Άδην Vulgari significatione accipiens pro *Morte*, legendum, sed pessime, putabat εἰ φύγει ἄδαν) apposite ex v. 297. Andromaches tueritur Musgravius: Nam Paris, οὐ γόνος τῆς Ενάβης, tum effugerat "Ἄδην, i. e. Orcum, futurorum malorum præscium custodem, quum frustra Cassandra, illius soror, peteret, clamaret, obsecraret, ut occiderent recens natum infantem, olim urbis Trojanæ gernicem & ruanam:

"Ote

Οὐε νιν παρὰ Θεσπεσίω δάχνε
Βόσε Κατάνδρα κτανεῖν,
Μεγάλαν Πειάμβρο πόλεως λώβαν.

Non effugerunt autem Orcum scelesti Bionis
venefici; sed quae sera saepius tacitis Poena
venit pedibus eos prompta magis affecuta est,
ita ut, quum Epitaphium suum Moschus con-
deret, omnes Parca jam rapuisse, seu natura-
li, immaturâ licet, morte extinctos, seu debi-
to veneficis suppicio sublatos. Quidquid sit,
Poena illos non deseruit, de quo, Veteribus
laudatissimo, arguento alia alio tempore diffe-
remus: Jamjam

*Desine plura, puer; &, quod nunc instat,
agamus.*

THESES AD NEXAE.

I.

Vere dixit Ampl. BYNKERSHOEK in Praef.
Librorum IV. Observationum Juris Romani:
“ Sine Criticâ non est, qui perfecte sapiat
“ in ullâ Arte.”

II.

Critica autem nobis dicitur “ illa facultas in-
” genii, felici naturâ insita, institutione ex-
” culta, exercitatione perfecta, qua in unâ
” quaque Disciplinâ vel Arte a falsis vera,
” a specieſis pulchra, a corruptis sincera
” ſecernimus: ” Cujus definitionis conſequens
est, primarium Critics in re Grammaticâ
officium versari in dignoscendis Veterum
ſcriptis germanis a ſuppositis, alterum in
dijudicandis eorum virtutibus & vitiis, ter-
tium in emendandis illis, quae longa aetas
corrupit, aut Librariorum depravavit in-
ſcītia vel incuria.

III.

Duplex videtur fuſſe aetas, qua fraud homi-
num mendacium licentius graſſata eſt in fin-
gen-

THESES AD NEXAE

gendiis sub alieno nomine scriptis; altera, sub successoribus Alexandri Magni, praesertim Ptolemaeis; altera, secundo & tertio post Christum natum saeculis. Priore aetate in ista fraudum officina excelluerunt tum nonnulli ex Aristotelicis, tum Judaei Alexandrinii: Postiore, illi inter Christianos, qui (ut JOS. SCALIGER ait Epist. 115.) adeo verbum Dei inefficax esse censuerunt, ut Regnum Christi sine mendaciis promoveri posse diffiderent.

I V.

Ad priorem aetatem, & Falsarios quidem Judaeos, referendus est mendax ARISTEAE, qui dicitur, Libellus, & ridicula de LXXII. Interpretibus narratio; item, quae de Judaeis sub HECATAEI aliorumque nomine vulgarata sunt. Horum autem Falsariorum Coryphaeus fuit Judaeus, idemque Peripateticus; ARISTOBULUS, quem sub Orphei, Lini, Homeri, aliorumque nomine versus scelestâ fraude confinxisse putabat, re explorata, VALCKENAERIUS, cuiusque artibus JUSTINUS MARTYR, aliique post eum Patres Ecclesiæ, turpiter sunt delusi.

THESES AD NE X A E.

V.

*Inter Peripateticos, πολυσοπίαν afflantes,
(Heraclidem Ponticum dicimus, Hieronymum Rhodium, Hermippum, Satyrum, alias)
fuerunt, quorum fallax auctoritas Historiae
Philosophicae scriptores, maxime DIOGENEM
LAERTIUM, haud subtilissimi judicii Virum,
decepit: Atque inter haec mendacia insignis
est, cuius ARISTOXENUM praesertim aucto-
rem tulit PORPHYRIUS, fabula de gemi-
nâ Uxore, quam eodem tempore habuerit
Socrates. Hanc enim in Virum sapientissi-
mum accusationem, ut & similem, quam
in Euripidem memorat GELLIUS, meram
esse calumniam defendimus.*

V I.

*Viventibus adhuc Apostolis, ac Luca scribente
Euangelium, multa Apocrypha ac Pseude-
pigrapha otiosi temerariique homines edebant,
ut vere, Origenis testimonio usus, JOANNES-
BAPTISTA COTELERIUS scripsit (Patr.
Apost. Tom. I. pag. 183.) similiterque JOAN-
NES DALLAEUS (de vero usu Patrum, Cap. 3.)
“ Iisdem studiis ducebantur antiquissimi illi
” Chri-*

THESES AD NEXAE.

“ *Christiani, qui Sibyllina Vaticinia de Christo ejusque Regno primi in vulgus sparserunt, ut facilius fidem ab Ethnicis impetrarent: — Sed, quod longe maximi momentum est, ipsi etiam Patres, seu propriae sententiae studio tenerentur, seu affectibus nimis indulgerent suis, has artes interdum adhibuerunt.* ” — *Istam quippe Sibyllinorum Carminum, quam nunc habemus, farraginem, antiquam quidem satis esse, sed tamen ex Judaicis & Christianorum fraudibus conflatam censemus.*

V I I.

Critica emendatrix, modesta illa & temperans, sed attenta & severa, eruditionis perfectae utilissimum est instrumentum.

V I I I.

Sententia STRABONIS, eruditissimi Geographi, (Lib. I. pag. 34.) “ Poësin in Graecia tempore priorem fuisse oratione, quae metri legibus est soluta,” probabilior est opinione contraria ARISTIDIS Rhetoris (Opp. Tom. I. pag. 84. Ed. Canteri.) — Poësis

au-

THESES AD NEXAE.

autem, *Ars vere divina*, jam ab antiquissimis seculis multo plus utilitatis generi humano attulit quam noxae; nec dignus erat Homerus, qui coronatus & unguento delibutus e Rep. Platonicā ejiceretur.

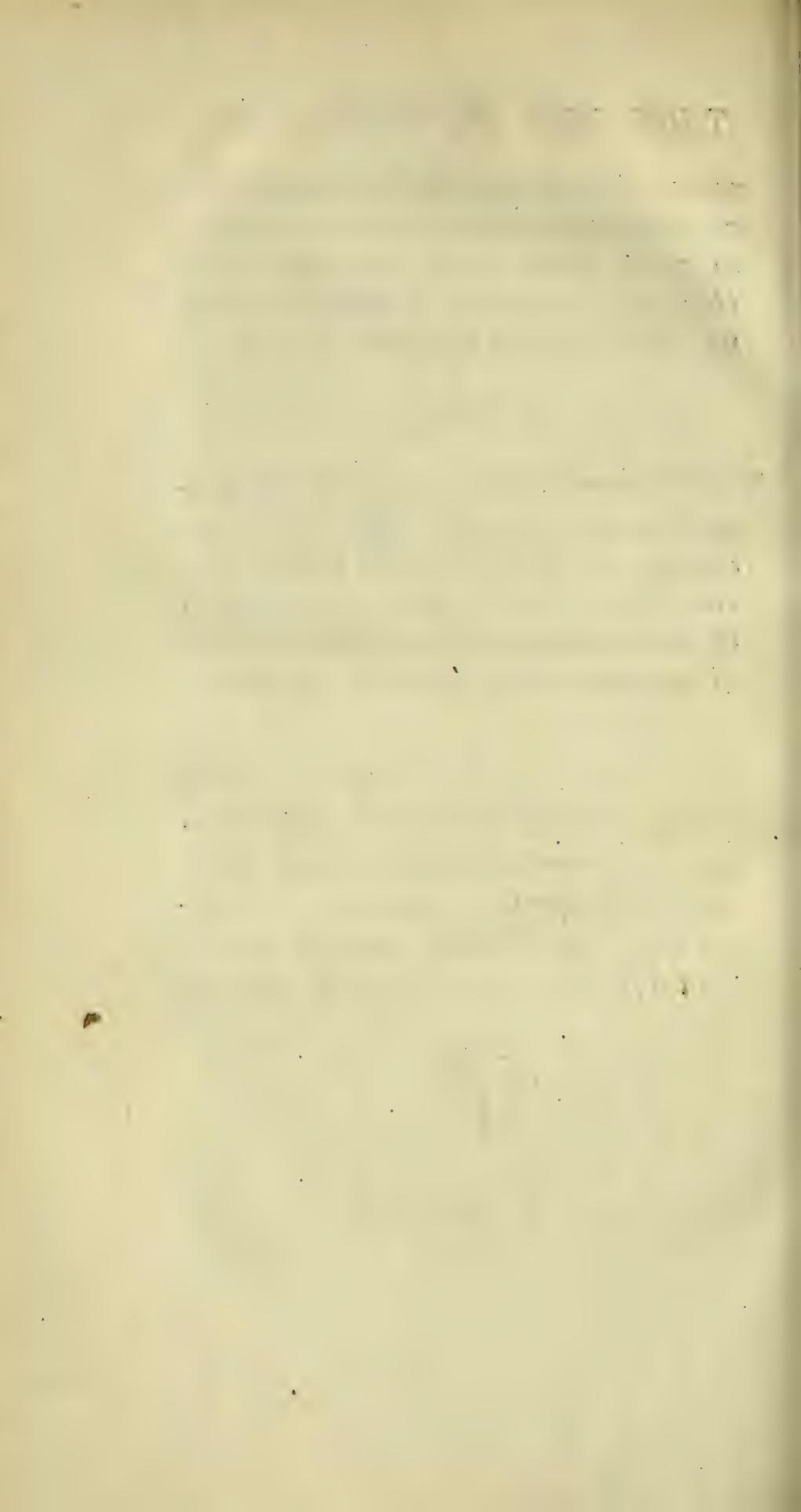
I X.

Si usus Linguae Latinae, qua sapienter Disciplinas Litterasque humaniores nostri majores tradiderunt, negligatur, peritura est omnis eruditio: Hujusque adeo Linguae exsiliū e scholis & scriptis hominum Listeratorum certissimum est ingruentis jamjam barbarie augurium.

X.

Quod Cato Uticensis violentas sibi intulerit manus, ne Tyranno, libertatem Patriae opprimenti, sese permittere cogeretur, animi neque impii erga Numen, neque sub adversa fortundā fatiscentis, in tali viro, fuit indicium.

**E X E R C I T A T I O N U M
A C A D E M I C A R U M
S P E C I M E N   T E R T I U M.**

OBSERVATIONES
IN LOCA VETERUM, PRAECIPUE
QUAE SUNT *DE VINDICTA DIVINA.*

EXERCITATIONUM ACADEMICARUM
SPECIMEN TERTIUM.

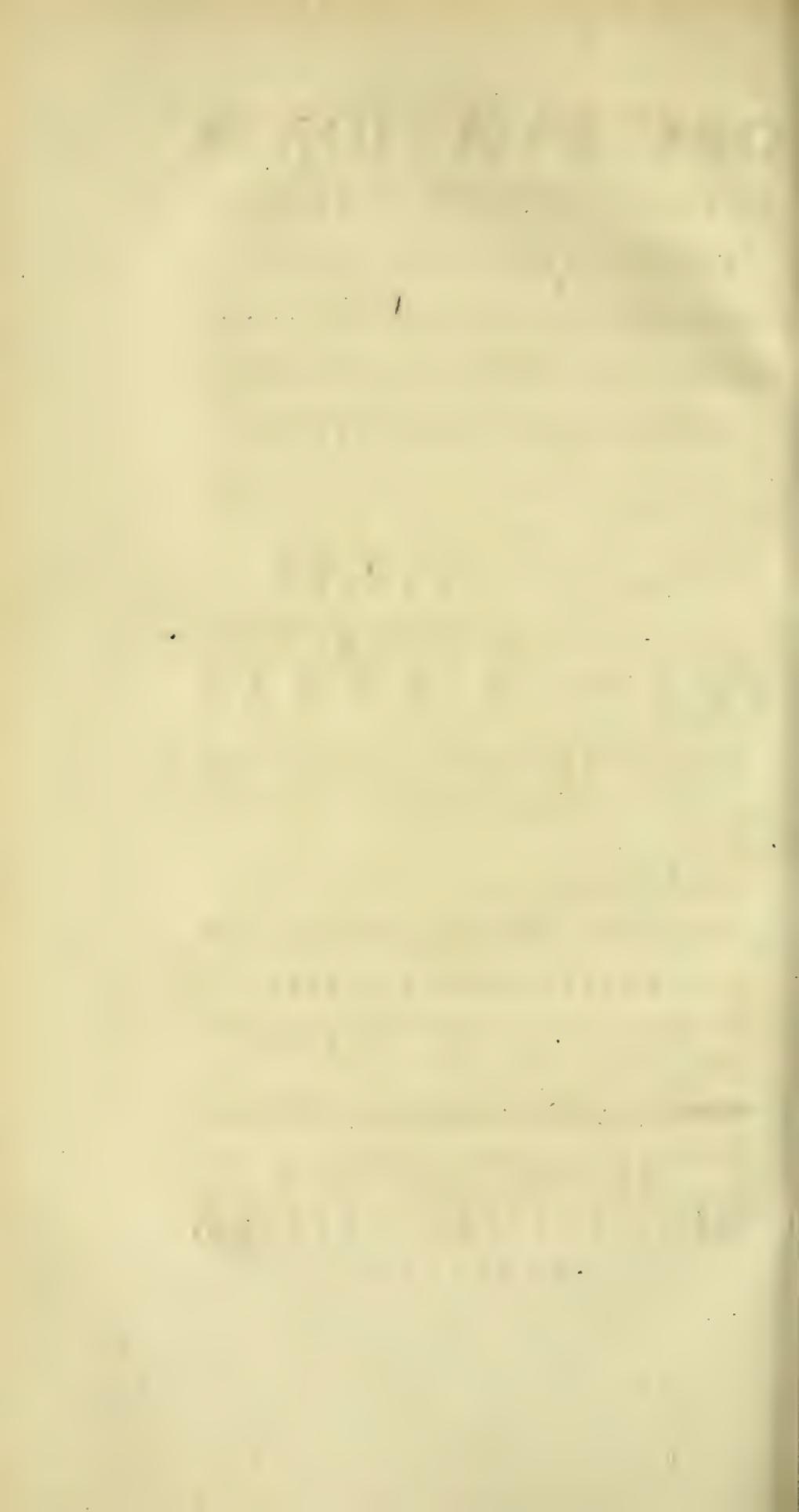

Q U O D ,
F A V E N T E   N U M I N E ,
P R A E S I D E
J O A N N E   L U Z A C ,
*J.U.D. ET IN ACADEMIA BATAVA LINGUÆ
GRÆCÆ ET HIST. PATRIÆ PROFESSORE
ORDINARIO,*

In Auditorio Litterario publice defendet
JOHANNES JACOBUS SCHULTENS,
AMSTELODAMO-BATAVUS,
Die 26 Junii MDCCXCIII. Horâ undecimâ.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD HENRICUM MOSTERT,
M D C C X C I I I .

OBSERVATIONES IN LOCA VETERUM, PRAECIPUE QUAE SUNT DE VINDICTA DIVINA.

EXERCITATIONUM ACADEMICARUM

SPECIMEN TERTIUM.

CAPUT SEPTIMUM.

Patribus Ecclesiae, Fragmenta Poëtarum Graecorum laudantibus, cautē credendum. Fons erroris, seu primus fraudis in fingendis ejusmodi Fragmentis Auctor, Aristobulus, e Schola Peripateticā Philosophus Judaeus: Ejus Commentarius in Legem Moy-sis, & de illo VALCKENAERII Dissertatio. Prolegomena ad Stobaeum Grotiana. Fragmentum Comici Veteris, Philemonis aut Diphili, a suppositis versibus purgatum. Phrases Hellenisticae, Θεὸς ὁ πάντων δεσπότης, ἔνομα Φοβερὸν, πλανᾶθαι pro peccare,

I

falsā

130 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

falsâ opinione deludi. *Fragmentum e Phryxo Euripideo, quinque versibus adulterinis pariter auctum.* Aristonis vel Aristophontis Comici *Fragmentum, aliquā quoque parte vōdicas suspectum.*

A quo pronunciato Philosophico alterum nostrum *Specimen exordiebamur*, ab eodem tertium etiam nobis est inchoandum. *Omnis virius, ut vere dixisse vetus videtur Academia, mediocritas est, seu, ut alibi magis perspicue Cicero, virtutes omnes mediocritate quadam sunt moderatae.* Illi mediocritati, sine qua nulla virtus est, in Litteris excolendis quis locum quoque tribuendum esse negabit? — Ergo, roget quispiam, Litteris mediocriter incumbendum? — Absit omen! — Hoc nobis volumus. Opinionis, etiam verae, aut studio in rem quamcunque mediocriter, vel, ut apertius dicamus, caute & cum modo indulgendum est, neque ita existimandum, ac si quidquam in universum sic adfirmari possit, ut adassertioni certi non sint ponendi fines. Scriptores veteres Christianos, qui contra Gentilium calumnias meliorē

rem Religionem tutati sunt, harum *Exercitationum* Capite IV. commendavimus merito; & neglectos vehementer doluimus, quippe qui eximie faciant ad demonstrandum consensum, qui inter praecepta Veterum de disciplinâ morum, officiaque ac sententias illius Religionis reperiatur: Et tamen aperte fatemur, nisi quis ad istam comparationem judicium adhibeat, animumque ab omni in credendo levitate alienum, periculum esse, ne turpissimis fraudibus deludatur; non quod ipsi *Patres*, qui dicuntur, *Ecclesiae*, viri boni & pii, *Justinus Martyr*, *Clemens Alexandrinus*, *Theophilus*, *Eusebius*, *Theodoreetus*, volentes scientesque falsa pro veris nobis venditarint; sed quod ipsi, dolo alieno capti, alios secum in eundem ducant, aut imprudentes ducere saltim possint, errorem. Nemo enim est in eorum scriptis vel mediocriter versatus, qui ignoret, quantum illi tribuerint Carminibus, *Sibyllinorum* titulum mentientibus, quantum Hecataeo, Eupolemo, Artapano, Aristaeae seu Aristaeo, sub quibus, ex remotiori Antiquitate Graecâ desumptis plerisque, nominibus late mendacem aliquem Judaeum Graeciensem, atque ex Alexandrinâ Synagogâ Graecis Litteris eruditum Doctorem, si post Philonem Herennium, qui id de ficto *Hecataeo* jam scripsit

olim, suspicati sunt Viri maximi, *Josephus-Justus Scaliger & Richardus Bentlejus*, nihilo minus tamen huic Virorum pari haud inferior *Hugo Grotius*, aliique, in adserendâ puriori Religione operam dum ponerent, turpi fraude Judaïcâ sese post veteres Scriptores Christianos deludi sunt passi: Sed non est, cujus in hoc genere impudentia, dicamus, an singendi ars & licentia incredibilis plures, homines etiam eruditissimos & perspicacissimos, circumvenerit, quam **ARISTOBULUS**, origine Judaeus, disciplinâ Philosophus, sectâ Peripateticus: Quod nostrâ nos auctoritate solâ non adfirmamus, non nostris opibus subsidiisque tantum instructi defendimus, sed summi LUDOVICI-CASPARI VALCKENAE-RII. Est hujus Viri, quem nihil latebat in Litteris Graecis, nec quae sacrae dicuntur nec quae profanae, inedita *Dissertatio de ARISTOBULO JUDAEO*, Scriptore Commentarii in Legem Moy-sis, & conditore versuum sub nominibus *Lini*, *Homeri*, & aliorum, fidei nostrae credita a Valckenaerii Filio, Jurisconsulto clarissimo, **JANO VALCKENAERIO**, quam Dissertationem, post absolutam (in qua versamur) *Callimachorum Fragmentorum* editionem, opus quidem posthumum sed consummatissimum, cum *Historiae Maccabaicae veteri Epitome*, Graece &

& Latine, publicae luci donabimus. In hac igitur Dissertatione Valckenacrius argumentis invictis demonstravit id, quod mirum est a nemine, si ab uno forte Eschenbachio discedamus, fuisse aut animadversum aut in suspicionem vocatum. JUSTINUS MARTYR, tum in Libello *de Monarchia*, tum in *Cohortatione ad Graecos*, CLEMENSQUE ALEXANDRINUS, exemplis probaturi, quam vere Gentiles, praesertim Poëtae, de uno *Deo*, de *Providentia*, de *Justitia Divina*, de *cultu Numinis ac sacrificiis*, scripserint, pleraque eadem proferunt loca: Illa etiam reperiuntur apud THEOPHILUM ANTIOCHENUM, EUSEBIUM, THEODOREM, alios. Quid ergo? An haec loca velut classica fuerunt, &, ut millena alia, praeceptorum moralium instar, in Antiquitate habita, laudata, omnium ore celebrata? Minime. Si pauculos versus excipiamus, ne a Plutarcho quidem, de eodem quamvis arguento saepius disputanti atque in laudandis Poëtarum locis uberrimo, illa memorantur, neque in ditissimo talium rerum & utilissimo Thesauro, Joannis Stobaei Florilegio, reperiuntur. Latuerunt scilicet omnem Antiquitatem! Unde igitur eos habuerunt Justinus, Clemens? An ipsi confinxerunt? Minime etiam; Sed fuit illis in mani

bus ARISTOBULI *Commentarius in Legem Moysis*, Ἐξηγήσεις τῆς Μωϋσέως γραφῆς, seu βίβλοι ἐξηγητικαὶ τῆς Μωϋσέως νόμου, in quo Commentario id agebat Philosophus Judaeus, ut veteres Scriptores Graecos cum Legibus Judaïcae Religionis divinis compararet; & Ptolemaeo Philometori, apud quem & ipse & tota gens Judaeorum aliquā valebant gratiā, persuaderet, Gentiles optima quaeque, quae de Religione docuissent, ex divinis Hebraeorum scriptis hauſiffe, & in suos Libros suaque Carmina transculiffe. Id autem ut apertius esset magisque, uti existimabat, omni dubio vacuum, veritus haud est, pro innatā fingendi licentiā, (& quis Judaeorum in hisce, quis Graecienſium praefertim Alexandrinorumque fertile, aut audax potius, ingenium ignorat?) versus Homeri, Hesiodi, Tragicorum etiam, Aeschyli, Sophoclis, Euripidis, quin & Comicorum, Menandri, Philemonis, Diphili, nonnullis mutatis, demtis, additis, sic interpolare, ut a Judaeo aliquo, in Libris Mosaicis versatissimo, potius quam ab homine Gentili scripti viderentur. — Haec, quae nos brevissimis verbis indicamus, Valckenauerius, immensā eruditioſis copiā, luculentissime quondam demonstravit: Atque illud est, quod aiebat in *Diatr. Eurip.* pag. 34. “ Ju-
daicis

„ daeis cur hanc fraudem (sistorum Orphicorum aliorumque versuum) imputari malim,
 „ quam Christianis, exemplo mendacis Judaei
 „ nitar aliquando demonstrare, qui si homines
 „ etiam primarios decepit, quid de aliis erit
 „ existimandum? ”

Verum miretur quisquam, quo tendat hoc nobis exordium, qui de *Loco Plautino*, non de *Justino Martyre* aut *Clemente Alexandrino*, multo minus de *Aristobulo* aut mendacibus Judeis eramus disputaturi. Verbo dicemus. Quum ad Litteras Graecas animum primum applicaremus adolescentuli, felici casu (nam ejus temporis semper cum voluptate quadam recordamur) in manus nostras incidit **S T O B A E U S G R O T I A N U S:** Atque, uti tanta verissimorum praeceptorum copia, Poëtices dulcedine condita, non poterat non perplacere, ita & *Prolegomena Grotiana* legentes hac præsertim delectabant novitate gratissimâ, quod Gentiles tam diserte, tam perspicue, scripsisse docerent talia, quae non nisi ab hominibus, Religione revelatâ initiatis, exspectanda viderentur. De his, quum istâ jam aetate ad Valckenaerium scriberemus, monuit nos Vir Magnus his verbis: “ Quae tanquam Sophoclea ex Christianis Scriptoribus Grotius nobis adnumerat, Εἰς ταῦς αλλ-

„ θείας γνῶσης ἐστὶν Θεὸς &c. neque Attica sunt,
 „ nedum Sophocle digna. Totum locum spu-
 „ rium & fictum demonstravit R. BENTLE-
 „ JUS in Ep. ad Jo. Millium pag. 12. 13. —
 „ Iстiusmodi loca, a Christianis vel homine po-
 „ tius Judaeo conficta, multo plura supersunt,
 „ quam vulgo solet existimari. Iстis talibus
 „ capitalia hominum ingenia se passa sunt de-
 „ ludi." Et revera, his monitis Valckenaeria-
 nis excitati, animumque attendentes, fraudem
 hominis minime Attici perspeximus; & perle-
 ctā de Aristobulo Dissertatione omnino sic cen-
 semus, Justinum Martyra, Clementemque Ale-
 xandrinum, forte & Antiochenum Theophilum,
 Commentariis Aristobuli, saepius non nominati,
 (qua forte in re unā culpandi sunt) esse usos,
 sed fide bonā; inde exscripsisse loca, quae ad
 vindicandam novam Religionem aptissima vide-
 bantur; illos autem, qui Triumviros istos fecuti
 sunt, recentiori aetate, Theodoretum atque
 alios, Alexandrinum Clementem eādem fide bo-
 nā exscripsisse, qua is Aristobulum.

Igitur, cum jam Speciminis hujus id esset ar-
 gumentum, ut locum Philosophicum, qui est
 de Divinā in sceleratos vindictā, tractantibus
 Prologus Rudentis Plautini telae nostrae velut
 stamen esset quoddam, partibus minus recte
 fun-

functi videremur, si celebratissimos sub Tragis-
corum Comicorumque nominibus servatos locos
omitteremus, Plautino tam similes, ut hic inde
derivatus censeri posset: Illos itaque haud ne-
gligemus, sed ita memorabimus, ut fateamur,
minime inde probari sententiam, quam caetero-
quin verissimam existimamus, nullum esse in di-
sciplinâ morali praceptum, nihil de Deo, de
mente nostrâ, de Providentiâ certum, quod
a sapientioribus inter Graecos haud fuerit
dictum aut perennibus etiam litteris consig-
natum.

Quinque omnino sunt loca, quae in hoc censu
agendo spectanda sunt, & ea quidem praecipua
omnium eorum, quae in isthoc genere vel Ari-
stobulus, vel quisquam alias ex Alexandrinarum
fraudum opificinâ confinxit; trianimirum *de certâ
Numinis in sceleratos vindictâ & de bonorum
praemiis*, quae convenient cum Plautinis jam
ante tractatis; duo *de inutilitate sacrificiorum*,
de inani statuarum cultu, ac *de vanâ impio-
rum Religione*, quae cum ultimis Prologi ver-
sibus conspirant. Primus locus decem, unde-
cim, vel tredecim est versuum, (nam saepius
in laudandis Veterum versibus mirus est Scripto-
rum Christianorum dissensus,) quos *Philemoni*
JUSTINUS MARTYR in Libello *de Monar-*

chid (pag. 38. Ed. nov. Bened.) *Diphilo* tribuunt **CLEMENS ALEXANDRINUS Strom.** Lib. V. pag. 605. (pag. 721. Ed. Pott.) ex Clemente Alexandrino **EUSEBIUS Praep. Euang.** Lib. XIII. Cap. 13. pag. 683. tum etiam **THEODORETUS Therap. Serm. VI.** pag. 88. 89. quibuscum conf. **GROTIUS in Proleg. ad Siebaeum** pag. 22.

Οἰει τὸν τὸς Θανόντας, ὃς Νικήρατε,
Τρυφῆς ἀπάσης μεταλαβόντας ἐν βίῳ,
Κατὰ γῆν καλύψειν, οὐ πότε τῷ πάντι εἰς χρόνον
Πεφευγέντας τὸ Θεῖον, ὡς λεληθότας;
Ἐστιν Δίκαιος ὁ φθαλμὸς, ὃς τὰ πάντα ὄρῃ.
Καὶ γὰρ παῦτ' ἔδην δύο τρίβυς νορίζομεν,
Μίαν δίκαιων, χατέρων ἀσεβῶν ὄδόν.
Εἰ γὰρ δίκαιος παῦτεβης ἔχεστιν ἐν,
Ἄρπαξ ἀπελθὼν, ηλέπτη, ἀποσέρει, πύκα.
Μηδὲν πλανηθῆσθαι εἴτι πάντα ἀδειά περίστις,
Ηνπερ ποιήσει Θεὸς ὁ πάντων δεσπότης,
Οὕ τ' ἄνεμα φοβερὸν, ἀδ' ἀν δονομάσαιμ' ἐγώ,
Ος τοῖς ἀμαρτάνυσι πρὸς μῆκος βίον
Δίδωσι.

Nemo facile, aliquâ judicandi facultate praeditus, haud sentiet, esse in his versibus, quae & scenâ Atticâ & seu Philemonis seu Diphili ingenio sint digna, alia quae sermonem Judaeorum

rum Graeciensium seu Linguam Hellenisticam sic redoleant, ut scripta esse nequeant nisi ab eo, qui Hebraeorum Libros Graece versos legerit: Et primo quidem versus quintus,

"Εστιν Δίκης ὁρθαλμὸς, ὃς τὰ πάντα ὁρᾷ,

germanus est veteris alicujus Poëtae foetus, quippe quem, haud appellato auctore, laudavit PLUTARCHUS *adv. Colotem* Tomo II. Opp. pag. 1124. F. cuius plura jam attulimus verba *Specim.* II. pag. 114. — Tertius versus,

Κατὰ γῆν καλυψειν, πάπο τῷ πάντι εἰς χρόνον,

quam alienus sit, quam toti sententiae incommodus, quivis per se ipse intelligit: Quare & cum omissus sit a Clemente Alexandrino, neque eum habeat Theodoretus, probabile existimamus, illum perperam in Codices Justini Martyris e margine irrepsisse: Is autem hac iterum parte Clemente Alexandrino & Theodoreto potior videtur, quod sextum & septimum versum huic Comici *φύσει* eximat & alteri inserat loco, quem Sophocli affingit. Jam, tribus hisce versibus respectis, nihil in reliquis, usque ad decimum, supererit, quod ab antiquo Comico prosectorum censerit nequeat.

Οῖει σὺ τὸς θανόντας, ὡς Νικήσατε,
Τευφῆς ἀπάσις μεταλαβόντας ἐν βίῳ,
Πεφευγέναι τὸ Θεῖον, ὡς λελιθόλιας;
Ἐστιν Δίκης ὄφθαλμὸς, ὃς τὰ πάντα ὄρχη.
Εἰ γὰρ σίκαιος κάστεβης ἔξεστιν ἦν,
Ἄρπαξ ἀπελθὼν, κλέπτη, ἀποσέρει, κύκνος.

Postrema illa vim habent Comicam; Graecosque imitati Latini asyndetis in ejusmodi Imperativis cumulandis frequenter sunt usi. ATILIUS apud VARR. de L. Lat. Lib. VI. pag. 79.

Cape, caede, lude, come, conde;
ad quem locum alia ex PLAUTO attulit III.
J. J. SCALIGER, haec praesertim *Pseudoli*,
quae ex Philemonis vel Diphili verbis expressa
propemodum credamus, Act. I. Sc. 2. v. 7.

— — *rape, clepe, tene, harpaga,*
Bibe, es, fuge. Hoc est eorum opus.

At vero, uti priores Fragmenti, quos modo ponebamus, sex versus nihil prorsus habent, in quo phrasin Hellenisticam deprehendas, aut hominem Judaeum vel leviter suspiceris, sic contra omnes, qui sequuntur, conficti sunt ab eo, qui a purpurâ veteris Comici colore quoque, seu potius fidem, panno, quem adsuebat, se conciliare posse putavit.

Μηδὲν πλανηθῆσ· ἔσι καὶν ἀδεις ορίσις,
 Ἡνπερ ποιήσει Θεὸς ὁ πάντων δεσπότης,
 Οὕ τ' ὄνομα φοβερὸν, γέδ' αὖ ὄνομασαιμ' ἡγω,
 Ὅς τοις ἀμαρτάνγσι πρὸς μῆκος βίου
 Δίδωσι.

Quis Atticorum aut ποιεῖν ορίσιν dixit, aut ἀμαρτάνοντας homines, qui a virtutis discedunt normā, aut τὸν Θεὸν opinatus est judicem sedere ēν ἀδει, aut huncce Deum, qui judex sedeat apud Inferos, appellavit τὸν πάντων δεσπότην, aut illi tribuit ὄνομα φοβερόν; Qui ita scripsit, is certe legerit oportet, quam Atticis incognitam fuisse putamus, *Interpretationem ALEXANDRINAM*, atque inde meminerit, οὐριος ὑψιστος, φοβερὸς, βασιλεὺς μέγας· μέγας, φοβερός ἐσιν ἐπὶ πάντας τὰς Θεὰς, καὶ φυλακέσσων τὴν διαθήκην, aut ipsa etiam verba PSALMI CX. Comm. 9. ἄγιον καὶ φοβερὸν τὸ ὄνομα αὐτῷ. Neque minus Θεὸς ὁ πάντων δεσπότης Valckenario olim Alexandrina phrasis visa est, haud immerito; e. gr. Jobi Cap. v. Comm. 8. τὸν πάντων δεσπότην ἐπικαλέσομαι. Denique nulla locutio harum interpolatarum sententiarum artifici, seu Aristobulus is fuerit, seu quisquam alius, familiaris magis fuit quam verbum πλανᾶθαι significatione peccandi vel se ipsum fallendi. Ita est in Fragmento, quod ex Justino

Mar-

Martyre, Clemente Alexandrino, Eusebio, & Theodoreto, personati Hecataei fidem secutis, inter Sophoclea retulit H. GROTIUS *Exc. Trag. & Com.* pag. 149. & de quo postea agemus:

Θυντοὶ δὲ πολλοὶ καρδίαν πλανώμενοι,

atque in alio, quod, Justino laudatum tanquam Philemonis, Clementi tanquam Menandrēum, GROTIUS inter Menandrēa posuit, (pag. 269. Ed. Cler.)

πλανᾶται ἐκεῖνος οὐ φένεις πάθεις ἔχει.

Adhaeserat scilicet ipsi istud πλανᾶθαι ex lectis frequenter Interpretibus Veteris Testamenti Graecis, penes quos illud censes & ultra reperitur, οὐ καρδία μη πλανᾶται, οὐ οὐδομία μη βαπτίζει γνάσονται οἱ πλανώμενοι τῷ πνεύματι. apud SIRACHIDEM Cap. xvi. Comm. 24. ἀνὴρ ἄφεω πλανώμενος διανοεῖται μωρός. Sed in re perspicuâ demonstrandâ diutius non haerebimus, unoque tantum observabimus verbo, idem judicium ferendum esse de altero trium, quae modo dicebamus, locorum, in quibus *de certâ Numinis vindictâ & de bonorum praemiis* agitur. Illud est Fragmentum, quod, velut ex EURIPIDIS *Phryxo* servatum a Justino Martyre;

Cle-

Clemente Alexandrino, & Eusebio, H. GROTIUS edidit & vertit in *Exc. Trag. & Com.* pag. 415. ut & in *Proleg. ad Stob.* pag. 23.

Ἐγ τις δὲ Θυτῶν οἴεται ταῦφ' ἡμέραν
Κακὸν τι πράσων τὰς θεάς λελιθέναι,
Δοκεῖ πονηρὰ, ναὶ σοκῶν ἀλίσκεται.
Οὐτε δ' ἀν χολὴν ἄγραστα τυγχάνῃ Δίκη,
Τιμωρίαν ἔτισεν ὡν ἥρξεν κακῶν.
Ορᾶτ' ὅσοι νομίζετε̄ ων εἶναι Θεὸν,
Δίς ἐξαμαρτάνοντες ων εὐγνώμονως.
Ἐσιν γὰρ, ἔτιν. εἰ δέ τις πράσει κακῶς,
Κακὸς πεφυκὼς, τὸν χρόνον κερδαίνετω.
Χρόνῳ γὰρ ἔτος νικέρω φάσει δίκην.

Idem, inquam, de hoc Fragmento judicandum, ac de versibus *Comici*, quos modo tractabamus. Piores quatuor vel quinque cum habeant etiam *SEXTUS EMP. adv. Gramm.* Lib. I. Cap. 13. pag. 275. & 279. *STOBAEUS Ecl. Phys.* pag. 8. *Ed. Cant.* pag. 121. *Ed. Grot.* nullum dubium est, quin vere sint Euripidéi atque ex Phryxo servati; sed qui sequuntur Judaei esse foetum, in ipso *Dissertationis de Aristobulo* limine tam luculenter ostendit, invictisque stabilivit argumentis exemplisque Valckenaerius, ut messi alienae, quam ipsi servamus custodes, falcem immittere religio sit.

Fas

Fas itaque tantum arbitramur quinque priores
versus, quos *suavissimos* & Euripidi prorsus
convenientes pronunciabat Vir Magnus, cum
Plautinis tanquam simillimos conferre:

*Iterum ille eam rem judicatam judicat;
Majore multā multat, quam litem auferunt.*

*"Οταν οχολὴν ἀγεσα τυρχάνῃ Δίην,
Τιμωρίαν ἔτισεν ὡν ἥρξεν κακῶν.*

Quod & ante Euripidem Oraculum dixerat apud
HERODOTUM Lib. vi. Cap. 86.

*— κεαπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσόκε πᾶσαν
Συμμαχὸς ὁλέσῃ γενεῖν, οὐδὲν ἀπαγῆσαι.*

Tertius locus, in hoc censu spectandus, & in
quo plura etiam esse ab alienâ manu vel addita
vel in rem suam mutata quondam existimabat
Valckenaerius, versus sunt **ARISTONIS** vel
ARISTOPONTIS Comici apud **THEOPHIL.**
ad Autolycum Lib. III. Cap. 7. (pag. 385.
Ed. Bened.) qui versus cum inter ipsa Scriptori-
tis verba laterent, senarios esse Jambicos vidit
GROTIUS, hic tamen & illuc vel pede vel syl-
labâ claudos: Quare, ut metro eos restitueret
suo, vocem unam alteramque ex ingenio addi-
dit Vir maximus in Notis *ad Exc. Trag.* pag.
1004. & in *Prolegom. ad Stobaeum* pag. 20.

21. Adiecta haec versibus fulcra quandoquidem ex arbitrio pendent cujusque, ad certam veritatem revocari nequeunt; neque nos in singulis ad examen trahendis jamjam occupabimur, Valkenaerio assentientes, esse in iis nonnulla, qualia ista προεδρία τις καιμένη, & τοῖς ζῶσιν ὅσιας προεδρίας, quae ab usu Attico recedere videantur, in universum tamen fassi leviorem esse suspicionem νοθείας, quam est in gemino superius excusso Fragmento. In ultimo etiam versu, si pro Grotiano ςδὲ ἐν, quod substituit vulgatō ςδὲν, legamus ςδὲ τι, hiatus ingratissimus evitabitur. In reliquis Grotium sequemur, in distributione praesertim personarum, quas duas minima in hoc Fragmento loqui vere existimabat.

- A. Θάρσει· βούθειν πᾶσι τοῖσιν αὔξοις
Εἴωθεν δὲ θεὸς, τοῖς δὲ τοιότοις σφόδρα.
Εἰ μὴ παρέσαι προεδρία τις καιμένη
Τοῖς ζῶσιν δὲς δεῖ, τι πλέον ἐξιν εὐσεβεῖν;
B. Εἴη γὰρ δύτως· ἀλλὰ καὶ λίαν ὄρῳ
Ταὶς εὐσεβῶς μὲν ἐλομένες διεξάγειν
Πραττοῦντας αὐτόπως· ταὶς δὲ μιδὲν ἔτερον αὐτῷ
Σκοπεῦντας ἡ τὸ λυσιτελὲς αὐτοῖς μόνον,
Ἐντιμοτέραν ἔχοντας ημῶν διεύθεσιν.
A. Επι τῷ παρόντος. ἀλλὰ δεῖ πόρρω βλέπειν;
Καὶ τῶν ἀπάντων αἴραμένειν κατασροφήν.

Oὐχ ὅν τρόπον γὰρ παρ' ἐνίοις ἔχει τις
 Δόξα πανοίης, τῷ βίῳ προσγίνεται
 οὐς ἔτυχε πάντα· ταῦτα γὰρ κρίνεται ἔχειν
 Ἐφόδια πρὸς τὸν ἴδιον οἱ Φαῦλοι τρόπον.
 Άλλος εἴτε καὶ τοῖς ζωσιν δύσις προεθρία,
 Καὶ τοῖς πονηροῖς, ὡς προσῆκε, ἐπιτίμια.
 Χωρὶς προνοίας γίνεται γὰρ οὐδέ τι.

Quum infimae paginae id sinat spatum, interpretationem itidem Grotianam addemus.

- A. *Animaequus es; nam solet dignos Deus
 Juvare, tales qualis es tu, maxime.
 Quod decet agentes, nisi quid eximum ferant,
 Oro, quid ultra colere pietatem attinet?*
- B. *Utinam quidem id sit! saepe sed video nimis,
 Ad sanctitatis regulam qui se exigunt,
 Premi miseriis; at quibus cordi est nihil
 Privata nisi quod res & utilitas jubent,
 Florere nobis melius. A. In praesens ita
 Fit nempe, sed prospicere nos longum decet,
 Et opperiri, dum orbis in se se redit.
 Haud namque vera est, quae tenet sententia
 Plerisque prava, fortuitis lapsibus
 Hanc fluere vitam: Quod sibi viaticum
 Corrupta turba sumit ad mores malos:
 Sed & piorum facta mercedem ferent,
 Et impiorum scelera supplicium manet,
 Fit absque nutu quippe coelesti nihil.*

CAPUT OCTAVUM.

Perjurium Vindictae Divinae maxime obnoxium: Fragmentum Phryxi Euripidei vel Incerti emendatum & constitutum; item Tetrametri Trochaici Archilochéi. Vindictam erga male meritos ultiōnemque privatam laudarunt Veteres. Jusjurandum per vim aut injuriam expressum, si violetur, a Diis condonatur, arbitro Euripide. Illius Fragmentum a crisi defensum & illustratum. Τὸ ἐπιεικὲς, aequum & bonum, summo juri oppositum. Συγγένεια & ἐπιεικῆς propemodum synonyma. Veterum religio in contrahendo piaculo. Homicidae lare & tecto exclusi. Suppositum Sophocli Fragmentum. Fraus hominis Iudaici, etiam in altero, quod sub Philémonis vel Menandri nomine existat, Fragmento: Color in utroque Fragmento Hellenisticus.

In hac miserrimâ saepius rerum humanarum scenâ, illa tamen plerumque est caussae moralis cum effectu fatale quasi vinculum, ut scelesti suorum ipsi scelerum erga se sint vindices; atque, uti aiebat Xenophontéus ille Socrates, ἐπούλων πανεγγύταλος reperiantur. Unum est *Perjurii* crimen, quod naturâ suâ homines latet, & ab illo solo possit vindicari, ὃς ἀμα πάντα ὄρῃ, καὶ πάντα ἀκόψῃ, καὶ πάνταχθε παρεῖται, καὶ ἀμα πάντων ἐπιμελεῖται. Idcirco vix unquam argumentum istud de *Vindictâ Divinâ* tractatur seu a Scriptore ethico, seu a Poëtâ, Gentili an Christiano, quin exemplum a Perjurio sumatur. Noverat illud Euripidéus Bellerophontes, qui, cum videret florentes aliquando scelestos,

Ορκος τι παριθυίνωντας ἐκπορθεῖν πόλεις,

ratione contrariâ hinc efficiebat, εἰναὶ οὐρανῷ θεός. Longe aliter Philosophus in scenâ **PLAUTUS.**

*Atque hoc scelesti in animum inducunt suum,
Joyem se placare posse, donis, hostiis,
Et operam & sumptum perdunt. Ideo fit, quia
Nihil ei acceptum est a perjuris supplici.*

Fa-

*Facilius, si quis pius est, à Dis supplicans,
Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.*

Sententia profecto digna, in qua cum aliis Veterum locis comparandâ diutius occupemur, cum iis potissimum locis, quae Critices auxilio indigere videantur. Ex hoc genere Fragmentum est, quod quinque versibus ex *Phryxo Euriptidē* superstitibus, & Capite superiori tractatis, adhaeret hunc in modum apud STOBAEUM *Ecl. Phys.* Cap. vii. pag. 8. Ed. Canteri.

'Οξὺς θεῶν δρθαλμὸς εἰς τὰ πάντα' ἴδειν,
'Εσώς ἔστιν ἔστιν όχι δρώμενον
Τοῖς ζῷσιν ἡμῖν, ωδὴ προσθοκάμενον,
"Ως τε τῆς ἐπικυρίας.

GROTIUS (*Exc. Phys.* pag. 121.) eos exhibuit tanquam *Incerti*, a superioribus sejunctos, & sic scriptos.

'Οξὺς θεῶν δρθαλμὸς εἰς τὰ πάντα' ἴδειν.
'Εθ' αὐτὸς ἔστιν, ἔστιν όχι δρώμενον
Τοῖς ζῷσιν ἡμῖν, ωδὴ προσθοκάμενον
Δαιμόνιον, φῆ μέλι τι τῷ Θυντῷ βίσ,

Postremum versum e MS. addidit: sed, qui in
K 3 eodem

150 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

eodem Codice sequebatur, & cuius partem dederat Canterus,

Δίκην δέσμων ὅς ε τῆς ἘΠΙΚΟΥΡΙΑΣ,

hunc omisit, censens ista *δίκην δέσμων* hemistichium esse, depravatum ex Euripidēis *δίκην δέσμων*, quae pertinerent ad Fragmentum sequens ex Eleétrâ Euripideâ v. 953. At vero ista tamē *ὅς ε τῆς ἐπικυρίας* non erant de nihilo, neque pro nihilo ejicienda, propter fortuitam convenientiam verborum *δίκην δέσμων* in utroque Fragmento. Integer senarius est levi operā restituendus, quā & indiget versus quartus a Grotio additus. Quin vitii suspectus quoque secundus. Repetitio ista, *ἴσιν, ίσιν θεός*, Euripi haud infrequens, atque ejus exemplo adhibita ab illis, qui Tragicorum Fragmenta confinxerunt, ad confirmationem habet validissimam.

*Εἰς χάρε, ίσιν. —

& in laciniâ, Sophoclis nomen mentitâ,

Εῖς ταῖς αἰλιθείαισιν, εῖς ίσιν θεός,

quemadmodum contra vehementissima est negatio in dicto Bellerophontis *Euripidēi* apud JUSTINUM MARTYRA *de Monarchia* pag. 41. A.

Φησίν τις ἔναις δῆτ' ἐν ὑρανῷ Θεός;
Οὐκ εἰσιν, εἰπεῖσθαι. —

Sed quam male cum tali adseveratione convenit dubitandi formula, ὡς ἔοικεν, ex Grotii conjecturâ enata? Perperam, nostro quidem judicio, istud ἐξως sic in duas partes dissecuit. Senarius est Tragicus, quem tractavimus *Spec. II.* pag. 114. Πέλας, vel ex Valckenaerii conjecturâ,

Ἐκάς γὰρ ἐτώς ὁ Θεός ἴγγυθεν βλέπει.

Ad eundem modum Incerti verba reformanda esse existimamus.

Οἶκος Θεῶν ὄφθαλμίς εἰς τὰ πάντα ἰδεῖν.
Ἐτούτος θεός ἐνεστιν ἢχος ὄφωμενον
Τοῖς ζῶσιν ἥμιν, γάδε προσθοκάμενον
Δαιμόνιον, ὡς μέλει ΤΑ' τῷ Θνητῷ βίῳ,
Δίκην δέδωκεν ως τε τῆς ἘΠΙΟΡΚΙΑΣ.

Acutus oculus est & omnituens Deum;
Ac, cum procul sit, adest tamen de proximo
Mortalibus, nil tale suspicantibus,
Humana curans Numen aliquod proyidum,
Cui vindici poenas dedit perjurii.

Sunt, praeter Stobaeana, alia Poetarum dicta, hic paucis a nobis tractanda, praesertim nonnulla eorum, quae collegit THEOPHILUS ad

Autolycum Lib. II. Cap. 37. pag. 377. (Ed. nov. Bened.) indicata Spec. II. pag. 115. Nam, cum Theophilus ex Veteribus Poëtis demonstrandum sibi sumisset, ὅτι οἱ νακῶς δράσαντες ἀναγνώσταις ἔχοσιν καὶ ἀξίαν τῶν πρᾶξεων πολαθῆναι, illa nobis exhibit, quorum pleraque alibi frustra quaerantur. Inter ea tanquam senarii ponuntur *Archilochéi*:

"Ἐν δὲ ἐπίσαμαι μέγα, τὸν νακῶς
Τι δρῶντα δεῖνοις ἀνταμείβεσθαι νακοῖς.

Sed claudi mancique Jambi consueto more in Trochaeos vertantur, rotundique current tetrametri Trochaiči:

— "Ἐν δὲ ἐπίσαμαι μέγα,
Τὸν νακῶς τι δρῶντα δεῖνοις ἀνταμείβεσθαι νακοῖς.

— *Unumque novi maximum,*
Si malum mihi fecerit quis, graviter huic
rependere.

Istud quippe Jus Rhadamanthi, τὸν νακῶς δρῶντας ἀνταμείβεσθαι νακοῖς, tantum aberat ut pro vita haberetur apud Graecos, ut contra illud in laude ponerent & viri esse censerent.

"Ἐχθρὸν νακῶς δρᾶντας ἀνδρὸς ηγεμόνας μέρος?

Quod

Quomodo non tantum Tragicus sensit Euripides; sed sapientissimus ipse PLUTARCHUS in *Libello de Serâ Num. Vind.* p. 85. Ed. Wytt. Viro optimo, qui ad virtutem revixerat, Thespis Solensi, neminem dixit istac aetate fuisse ἔτε πρὸς τὸ Θέσον ὁσιώτερον, ἔτε λυπηρότερον ἐχθροῖς, ἢ βεβαιότερον φίλοις. Atque istâ forte unâ parte disciplina morum apud Graecos Philosophos diversa fuit ab eâ, quam nos is docuit, cui merito displicebat vetus dictum, ὅφθαλμὸν ἀντὶ ὁφθαλμῶν, ἢ ὁδόντα ἀντὶ ὁδίντων. jus tamen, quod GROTIUS in *Comm. ad Matth. Cap. v.* Comm. 38. vere ait *vetustissimum fuisse apud omnes prope gentes*. Nimirum & in illo jure Rhadamantheo *Vindictae Divinae* quaerebant rationem. — Sed, missis pluribus quae apud Theophilum melius leguntur, animadvertisimus, quod Trochaicis Archilochi, id accidisse etiam geminò Euripidis Tetrametro, non tantum ibid. apud THEOPH. ad Aut. pag. 378. sed in STOBAEI quoque *Floril. Tit. xxviii.* (pag. 123. Ed. Grot.) ex quibus, egregie conspirantibus, priorem horum versuum EURIPIDI *Iphig.* Aul. v. 395. postliminio, sed rectissime, restituerunt Heathius & Musgravius.

Οὐ γὰρ αἰσύνετον τὸ Θέσον, ἀλλ' ἔχει συνιέναι
Τες κακῶς παγέτας ὄρκους ἢ κατηναγκασμένους.

Quippe, uti violatum jusjurandum Justitia Divina severissime vindicat, si *jure exactum* sit, *jure & libere praestitum*, ita ex contrario haud tam superstitionis erant Graecorum sapientes, ut *injusto* atque *per vim expresso* sacramento fidem praestandam esse opinarentur. Quin magis, si servanda vel vitae vel libertatis caussâ, aut ut hostium manibus se suaque bona quis eriperet, jusjurandum, mente injuratâ, interposuisset, aut, pietati erga liberos suos homicidas indulgens, tectum cum iis, nondum factâ expiatione legitimâ, habuisset commune, atque adeo Religionem violasset, — in ejusmodi igitur rerum conditione, in qua humanitas cum summo jure, aequitas cum severitate Legum pugnaret, perjurium a Numinine nequaquam vindicari existimabant. Illa sententia est, quam EURIPIDES expressit egregio Fragmento, quod Cl. VALKENAERIUS tractavit *Diatr. Eurip.* Cap. XVIII. pag. 187. sed ita, ut vix ulla eximii operis pars sit, in qua, ut nobis quidem videatur, potiori jure a Viro Magno sit dissentendum.

Συγγνώμονάς τοι τὰς θεὰς εἶναι δοκεῖ,
Οἴλαν τις ὅρκῳ Θάνατον ἐκφυγεῖν θέλη,
Ἡ δεσμὸν, ἡ βίασα πολεμίων κακά,

⁴Η παισὶν αὐθένταισι κοινωνῆ μόριαν·

⁵Η τ' ἄρα Θυντῶν εἰσὶν ἀσυνετώτεροι,

⁶Η ταπιεικῇ πρόσθεν ἡγενῖαι δίκης.

Tres priores versus sunt in STOBAEI *Flor.* Tit. XXVIII. pag. 123. Grot. omnes in *Ecl. Phys.* Tit VII. pag. 125. Verba velut interrogantis accipiens, Valckenaerius locum corrigit ac constituit hunc in modum.

Συγγράμονάς τοι τὰς θεὰς εἶναι δοκεῖς,

¹Οταν τις ὅρη Θάνατον ἐκφεύγειν θέλῃ,

²Η δεσμὸν, ή βίαια πολεμίων κακό,

³Η τοῖσιν αὐθένταισι κοινωνῆ μόριαν;

⁴Η τ' ἄρα Θυντῶν εἰσὶν ἀσυνετώτεροι,

Εἰ ταπιεικῇ πρόσθεν ἡγενῖαι δίκης.

Postrema autem sic interpretatur: *Huiccine tu Deos esse putas ad condonandum faciles? sunt profecto mortalibus Dii minus sapientes, si juri & aequo nimiam lenitatem anteponunt.* Miror Valckenaerium, cui in isto loco *stun* sit *jus* & *aequum*, τὸ ἐπιεικὲς *nimia lenitas*, quae certe ipsius non fuit sententia *ad Herodotum* pag. 215. qui, si quisquam alias, & originem vocis vimque primitivam, & constantem illius, etiam apud Philosophos, usum habebat perspecta. Optime *Etym. Magnus* pag. 359. *ἐπιεικῆς*

παρά

πάρα τὸ ἔικεν καὶ ὑποχωρεῖν· καὶ γὰρ οἱ προεῖσις ὑποχωρέσι, καὶ σκόντιτείγσιν, ἐνθεν ἐπιεικεῖα. Ἐπιεικῶς συμβάνει καὶ τὸ μετρίως, ἢτοι συμμέτρως, καὶ τὸ ἴσως. Igitur ἐπιεικῆς est, qui, notissimum illud μηδὲν ἄγαν, μέτρον ἀρίστον, semper in animo habens, in omnibus dictis factisque eam mediocritatem servat, quae virum bonum decet.

ISAACUS CASAUBONUS, quo nemo melius voces hasce ἐπιεικῆς & ἐπιεικεῖα explicit in *Comm. ad Polyb.* pag. 155. & quicum jungendus est J. J. WETSTENIUS *ad Ep. Pauli ad Cor.* Cap. x. *Comm. i.* — Casaubonus, inquam, opportune adfert definitionem **GALENI**, quae exstat in *tertio Comment.* εἰς τὸ προφῆτικὸν Hippocratis Tom. v. Opp. pag. 217. Ed. Bas. ἀνθεωπον ἐπιεικῆ καλλίμεν τὸν μέτριον, ὡς μηδὲν ἄγαν προσττεῖαι κατὰ τὸν βίον· atque adeo τὸ ἐπιεικῶς apud Hippocratem explicat εἰς τῷ μεταξὺ τῶν πολλὴν ἐλπίδα καὶ τῶν ὀλιγην ἔχοντων. Quemadmodum itaque apud Homerum τύμβος ἐπιεικῆς est *tumulus*, non nimis *amplus* & *latus*, quippe quem post fata Achillis facturi erant Graeci τύρυν Φιλόν τε, *decorus tamen* & *Patroclo dignus*, adeoque *mediocris* & *modestus*, sic ἀνθεωπος ἐπιεικῆς est, qui haud semper severae est *justitiae custos rigidusque satelles*, sed qui, ut Micio Terentianus, non necesse habet omnia

pro

pro suo jure agere, & qui offensis & erroribus in loco ignoscit: Quomodo & PLATO ἐν "Opois Tom. III. Opp. pag. 412. B. Ἐπιείκεια δικαιών καὶ συμφερόντων ἐλάττωσις, μετριότης ἐν συμβολίοις, εὐταξία ψυχῆς λογισμῆς πρὸς τὰ καλὰ καὶ αἰσχρὰ: Et magis etiam ad rem ARISTOTELES Eth. Lib. VI. Cap. II. τὸν γὰρ ἐπιεικῆ μάλιστα Φαμὲν συγγνωμονικὸν, καὶ ἐπιεικὲς τὸ ἔχειν περὶ ἔντος συγγνώμην, qua definitione nihil aptius est ad declarandam mentem Euripidis in Fragmento, de quo agimus: *Tu Deos censeto faciles esse aliquando in condonandis offensis hominum, talesque qui & errantibus cum venia interdum possint ignoscere, συγγνώμonas εἶραι καὶ ἐπιεικεῖς.* "Ipsi
,, homines aequitatem summo juri nonnunquam
,, norunt esse praferendam: Atque adeo im-
,, mortales mortalibus minus essent prudentes,
,, si summum jus moderatae aequitati antepone-
,, rent." Verissimam sententiam, servato uno
alteroque senario ex geminâ interpretatione Gro-
tianâ, sic metro illigavimus.

*Speranda Divūm facilis indulgentia est,
Si quis periculum mortis aut iram hostium,
Aut dira vincla jurejurando fugit,
Tective socius sit cruentis liberis:
Namque aut Dii sapiunt minus mortalibus,
Aut aspero juri aequitatem praferunt.*

Ex

Ex quibus Latinis nostris patet, nobis ne unam quidem litteram in eximio Fragmento mutandam videri, multo minus v. 4. legendum $\eta\tau\sigma\tau\pi\alpha\sigma\tau$, quae mutatio vocis $\pi\alpha\sigma\tau\pi$ in $\tau\sigma\tau\pi\alpha$ pessimumdat elegantiam loci Euripidei. Dispar scilicet erat Tragicus hominibus nostris, qui, si fallax dictum, nemini prorsus noxium, pluribus utile aut nonnulli etiam salutiferum, propterea licitum dicatur, nec vindictâ Divinâ prosequendum, nescio quas olim non excitaverunt Tragoedias. Ille contra jusjurandum, per vim extortum, non valere, & si quis sacramento mortem, aut vincula, aut injurias hostium effugere conatus esset, faciles esse Deos erga violatorem talis jurisjurandi arbitrabatur. Quin accidere poterat, ut severa Religionis officia pugnarent cum $\sigma\omega\gamma\eta$ & amore erga liberos aut parentes. Quid? si quis filium homicidii convictum, & propterea exulem ac solo patrio extorrem, tecto recepisset? Piaculo certe se obstrinxerat, sed facili ad ignoscendum Numine, cum pietas patris erga liberos misero parenti veniam pararet. “Cum homicidis, inquit Valckenaerius, sub eodem tecto, aut in eadem esse navi, nefas arbitrabantur: *Fili i sint an patres, nihil intererat.*” Verum intererat omnino *filios esse* in isto, de quo agitur, casu. Hacc Veterum erat opinio

nio, scelus ab eo commissum, qui Religionem violasset Deorum, contagione suâ polluere, vindictaeque Divinae obnoxios reddere, non eos tantum, qui *sub iisdem essent trabibus fragilemque cum scelesto solvissent ratem*, sed totam, in qua esset, civitatem, classem, exercitum. Idcirco non tantum vetitum erat τὸν βέβηλον καὶ αὐτόσιον testo recipere:

Oὐ γὰρ θέμις βέβηλον ἀπτεθαι σύμων,

(vid. PERIZON. ad Ael. Var. Hist. Lib. VIII. Cap. 5.) sed & qui receperisset, nisi ejusdem criminis particeps haberetur, hanc tamen erga Patriam contraxisse culpam videbatur, quod illam, reverso contra Leges exule, piaculo foedasset. Id est, quod LIBANIUS ait in Progymn. (Tom. I. Opp. pag. 38. D.) ἐτῶ δὲ οὐδεὶς οὐδὲ θρόνον ἡγάπαντο τὸν αὐτόφερόν τον, ὡς καν τὸν αὐτὸν ὄροφον ὑπέλθοι τις τῷ τέτολμηνότι, ποινωνὸς τῆς αδικίας νενόμισαι. Alia habet MEURSIUS Them. Att. Lib. I. Cap. 15 — Quin dici vix potest, quam late pateat haec Graecorum opinio de *Vindicibus violatae Religionis & commissi perjurii Diis*, etiam in Jurisprudentiâ Atticâ: Sed, ne jam longius a proposito divagemur, istam argumenti nostri partem in aliud Caput reservabimus, eâque nunc

tan-

160 EXERCITATIONES ACADEMICAЕ

tantum utemur, ut demonstremus, optime sese habere ista Euripidæ:

Ἡ παισὶν αὐθένταις κονωνῆ δόμων.

& rectissime vertisse HEATHIUM *Notis in Frag. Eurip.* pag. 184. aut filios homicidas in domum receperit. Nimirum, quando (ut ait idem) “apud veteres Graecos nefas habent, retur, quemquam humanâ caede pollutum intra tecta recipere,” ignoscabant tamen, arbitro Euripide, Dii, nec piaculum severius vindicabant, si quis, excusandâ facile σοργῇ mortus, liberis homicidii reis domum suam pateficeret, aut profugis hospitium non negasset: Illaque Tragico haud erat *nimia lenitas*, sed *ἐπιστήμη*, *aequitas justitiam temperans*, Numini haud minus conveniens & decora quam mortali. Scelera Dii & delicta exsequuntur, non pietatem, timidam etiam aut humanitus errantem: Nam,

*Facilius, si quis pius est, a Dis supplicans,
Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.*

Neque id ignorabat, qui genus optime noverat humanum: *Il. I. v. 495.*

Καὶ μὲν τὸς Θύεσι καὶ εὐχωλῆς ἀγαπῆς,
Λοιβῆ τε, κνίση τε παρατρωπᾶσ' ἀνθρώποι
Διασόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἀμάρῃ.

Sed & noverat idem ille *Il. A.* v. 218.

"Ος νε θεοῖς ἐπιπεθῆται, μάλα τ' ἐκλυον αὐτοῖς."

dictum tam eximum, ut ipse Deus Chrysanthio illud in somnio accinerit, referente, cui ipse Chrysanthius rem narraverat, *EUNAPIO in vita Maximi* pag. 79. Ed. *Commel.* utque, si ejus meminisset, priorum censurā abstinuisset *ATHENAGORAS Leg. pro Christ.* Cap. XII. pag. 49. Certe vel unus ille versus Homericus praestat gemino Fragmento, quod de sacrificiis inutiliter oblatis ab iis, qui mente impurā Nūmen adeunt, nobis adnumerant Patres Ecclesiae. Primus ille locus est, quem mendacis Iudei, sub ficto *Hecataei* nomine latentis, sicut seculi, Sophocli adsingunt partim idem *ATHENAGORAS Leg. pro Christ.* Cap. vi. pag. 24. plenius *JUST. MARTYR Cohort. ad Graecos* pag. 20. *de Monarchia* pag. 37. *CLEM. ALEX. Strom.* Lib. v. pag. 717. Ed. *Pott.* ex Clemente *EUSEBIUS Praep. Euang.* Lib. XIII. Cap. 13. pag. 680. denique *THEODORETUS Therap. Serm.* VII. pag. 109.

Εἰς ταῖς ἀληθείαισιν, εἴς ἐστιν Θεὸς,
 "Ος ψρανόν τ' ἔτευξε καὶ γαῖαν μακραῖν,
 Πόντῳ τε χάροπὸν οἶδμα κάνεμων βίας.
 Θυντοὶ δὲ πολλοὶ καρδίαν πλανώμενοι
 Ἰδρυσάμεθα πημάτων παραψυχᾶς,
 Θεῶν ἀγάλματ' ἐν λίθων ἢ χαλκέων,
 Ἡ χρυσοτεύκλων ἢ λεφαντίνων τύπως,
 Θυσίας τε τεθοῖς καὶ καλὰς πάνιγυρεις
 Τευχοῦτες, θτῶς εὐσεβεῖν νομίζομεν.

Provocabat ad eos, qui luculenter Graece
 sciunt, RICHARDUS BENTLEJUS in *Epist.*
 ad Jo. Millium pag. 12. seqq. 91. seqq. ut
 istos versus *non esse a Sophocle demonstraret.*
 Actum post Virum maximum non agemus, cum
 persuasissimum nobis sit, ne opus quidem esse
 luculentā Graeci sermonis peritiā, ut colorem
 dicendi Hellenisticum, phrasin Alexandrinam,
 hominem denique Judaicum in istis scenariis agno-
 scamus, uno forte excepto versu tertio, quam
 laciniam aliunde adsumferit: Sed comparet,
 quaeso, quisquam istam φήσιν cum alterā, quam
 Philémoni JUSTINUS MART. de Monar-
 chia pag. 39. Menandro tribuit CLEMENS
 ALEXANDR. Strom. Lib. v. pag. 605. ex
 Clemente EUSEB. Praep. Euang. Lib. XIII.
 Cap. 13. pag. 682. & 683.

Εἰ τις δὲ θυσίαν προσφέρων, ὡς Πάμφιλε;
 Ταύρων τε πλῆθος ἢ ῥίφων, ἢ, νῦ Δία;
 Ἐτέρων τοιχτῶν, ἢ παταγκεύσματα
 Χρυσᾶς ποιήσας χλαμύδος ἢ τοι πορφυρᾶς;
 Ή δι' ἐλέφαντος, ἢ σμαράγδῳ ζώδια;
 Εὔνυν νομίζει τὸν Θεὸν παθίσαντα,
 Πλανῶτ' ἐκεῖνος ἢ φρέστας κύριος ἔχει.
 Δεῖ γὰρ τὸν ἄνδρα κρίσιμον πέφυκέναι;
 Μὴ παρθένος φειρόντας, μὴ μοιχώμενον,
 Κλέπτοντας ἢ σφάττοντας χρημάτων χάριν.
 Μηδὲ βελόνης ἵναμι επιθεμῆς, Πάμφιλε;
 Ο γὰρ Θεὸς βλέπει σε πληστοὺς παρῶν.

Quum *Prolegomena* sua in *Stobaeum* scriberet
 hominum vere religiosorum longe eruditissimus;
 idemque eruditorum longe religiosissimus *Hugo Grotius*, in id unum mentem intendebat suam,
 ut demonstraret, “ plenioris illius lucis, quae
 , in sacris Codicibus appareat, scintillas passim
 , apud Scriptores Gentiles Graecos conspicimul-
 , tas atque varias:” Sed, id agens unice, oc-
 cupatum animum ad πρίσιν nisi deslexit, utrum-
 que Fragmentum in rem suam adhibens pag. 18:
 & 29. At vero quem in uroque *Judeus Alexandrinus* lateat? Belle scilicet convenienter ista
 adjuratio, νῦ Δία, & mox ε Θεός, τὸν Θεόν!
 Qui per *Jovem* jurabat in scēnā, non hūc uni-

cus in ore fuisset *Dens*: Tum illud iterum in
 utroque πλανᾶθαι, quod & merito jam offendebat Bentlejum: Tum denique θεῶν αγάλματα
 ἐν λίθοις, τύποι ἐλεφαντίνοι, ut scripsit Hellenista, seu, ut scribere Tragicus debuisset Atticus,
 τύποι ἐλεφάντινοι, ζωδία δι' ἐλεφάντος καὶ σμαραγδών, (quemadmodum loqui se posse credidit Poëta
 semi-barbarus,) πατασκευάσματα χλαμύδος κευ-
 σᾶς ἦτοι πορφυρᾶς, — omnia homine sane Judaico
 digna! Novimus αναθήματα in Templis Jovis
 Olympii, Apollinis Delphici, Dianaes Ephesiae,
 Junonis Argivae, Minervae Atticae, aliisque
 pretiosa & magnifica; novimus statuas ex auro,
 ebore, marmore: Sed quis unquam memoravit
 ζωδία ἐλεφάντινα καὶ εἰς σμαραγδῶν; Magnifica ista
 & plane Asiatica luxuriantis sunt ingenii Orientalis,
 non sobriae mentis Atticae. Legerat larva-
 tus iste Hecataeus seu quisquis fuerit, quam
 splendida ex auro, lapidibusve pretiosis, Tem-
 pli Hierosolymitani summique Pontificis fuissent
 ornamenta: Legerat ille in Interpretatione suâ
 Alexandrinâ, καὶ οἶκον ἐλεφάντινον ὠκοδόμησε· τρα-
 ψιλός σε ὡς πύργος ἐλεφάντινος· σίχος λίθων, το-
 πάζιον, σάρδιον, καὶ σμάραγδος· καὶ λάψη τὰς δύο
 λίθους, λίθους σμαράγδων. Quin consideret, quaes-
 so, quispiam phrasin ποιήσας πατασκευάσματα,
 ζωδία δι' ἐλέφαντος καὶ σμαραγδών, conferatque
 cum

cum loco SIRACHIDÆ Cap. XXXV. (XXXII.)
 Comm. 6. ἐν πατακησίματι χρυσῷ σφραγὶς
 σμαράγδῳ. Formam dicendi prorsus esse ean-
 dem, id est, Judæicam & Alexandrinam, nos,
 quovis pignore posito, contendamus. — Atque
 hic commode Cl. noster RUHNKENIUS in
 memoriam nobis revocat scripta ab ISAACO
 VOSSIO ad Catilium pag. 196. de more Ju-
 daeorum Alexandrinorum, quos cum Lex Divina
 vetaret imagines hominum aut animalium expri-
 mere, monstra & fabulosa pingebant animalia,
 & tapetia contexebant ζωτὰ, quae animalia seu
 magis monstra alata, atque id genus alia, illi in aede
 sacrâ collocabant ornatus gratiâ, pari ratione at-
 que Aegyptii Sphingas, Cynocephalos, Sirenas,
 similiaque ζώσια.

Igitur, ut hujus disputationis faciamus finem,
 nos certe, ut vere & pie sensisse Gentiles de
 Numine, de precibus, de sacrificiis, probemus,
 non nisi caute utendum esse Fragmentis, quae
 Patres Ecclesiae sub Veterum nominibus in me-
 dium proferunt, existimamus; libentiusque lo-
 cum nostrum Plautinum conferimus, non cum
 PLATONIS *Alcibiade secundo* similibusve illius
 Philosophi sermonibus, (ista etenim ad Philo-
 sophiam pertinent, non ad quotidianum vitae
 usum,) sed cum iis, quae magis populariter

dicta sunt, quale est illud Cyri apud XENOPHONTEM *Cyropaed.* Lib. 1. pag. 15. ed. Steph. merito a Plutarcho laudatum, *eikότως ἀν*
ὴ παρὰ τῶν Θεῶν πρεστικώτερος εἴη, ὥσπερ καὶ πα-
ρὸς αὐθεόπων, οὗτος μὲν, ὅποτε ἐν αἰπόροις εἴη, τότε
κολακεύει, ἀλλὰ ὅτε ἀριστα πρέπει, τότε μάλιστα
τῶν Θεῶν μεμρνᾶται. aut illud Socratis XENOPHONTÉI *Mem.* Lib. 1. Cap. 3. Ed. Ern.
Ἐς ἐνόμιζε τὸς Θεὸς ταῖς παρὰ τῶν εὐσεβεστῶν
τιμαῖς μάλιστα χαίρειν. — *Nec in victimis qui-*
dem (SENECAE sunt verba de Benef. Lib. 1.
Cap. 6.) licet opimae sint, auroque praeful-
geant, Deorum est honos, sed piā ac rectā vo-
luntate venerantium. Itaque boni etiam farre-
ac fritillā religiosi sunt; mali rursus non effu-
giunt impietatem, quamvis aras sanguine multo
cruentayerint.

C A P U T N O N U M.

Juris Attici excellentia, praesertim in caussis criminum & homicidii. Accusati Athenis nullis cruciatibus vinculisve eneatis, immo nec in carcere aut custodia habiti, sed fuga iis & exilium liberum, etiam in Iudicio, usque ad secundam Orationem. Hujus juris constituti ratio. Ordo iudicij in caussis caedis vel homicidij. Διωμοσία & ἀντωμοσία. Locus Demosthenis in Oratione contra Aristocratem expositus. Duplex Oratoris euphemismus. Τειλανδ̄ seu ultimus cujusque mensis dies, Manibus Diisque inferis sacer. Pars διωμοσίας triplex. Lexicon Rheticum MS. bis emendatum & explicatum. ο πρότερος λόγος in Foro Attico. Praestantia Juris Attici in vindicanda pietate erga parentes. Quid επιφέρει τὸ ψῆφον. Jusjurandum & execratio

*partis victricis post latam sententiam.
Communis in Areopago & apud Ephetas agendarum caffarum forma.
Persuasio de Vindicta Divina & certo Ultionis eventu. Ratio liberi exili, quod reo Athenis permittebatur.
Solemnia judicii ad istum metum horroremque animis incutiendum parata. Oratorum Atticorum eam in rem loca.*

Superiori Capite dicebamus, cogitari vix posse, quam late pateat haec, quam tractamus, Graecorum persuasio de *Ultione Divinā*, vindicibusque violatae Religionis & commissi perjurii Diis, etiam in Jurisprudentiā Atticā. Quod pluribus poteramus, nunc uno probabimus exemplo, cum re nostrâ proxime conjuncto. — *Non omnium, quae a majoribus constituta sunt, ratio reddi potest*, scribenti JULIANO Jurisconsulto si vix est ut adsentiamur, multo minus NERATIUM sequimur censem, ideo rationes eorum, quae consisuuntur, inquire non oportere; alioquin multa ex his, quae certa sunt, subverti. Sed ista ferri scilicet possunt in illo,

illo, quo Trajanus amico & familiari utebatur, quique ipse forsitan non infra spem erat Imperii potiundi, dummodo scripta accipientur de iis, quae a summo Imperante recens constituuntur, non de illis quae olim constituta sunt aut a majoribus tradita: Namque Legum caussas cognoscere, atque ex caussis de sententiâ & vi Legis judicare, id demum est Jurisconsultum se praestare: Et in Jure quidem Romano, qui receptorum opinionum Forique disputationis rationem in ipsâ Reip. formâ, Religione, moribus quaerit, nae is reperiet, eam reddi posse in plerisque, quae ab antiquis Romanis constituta sunt; neque immerito istud *Juliani* pronuntiatum displicuisse videri *CUJACIO Obs. Jur. Rom. Lib. xviii. Cap. 15.* Idem in Jure Attico obtinet, quod si ab iis altius exquireretur, qui tum de aliis rebus ad Jurisprudentiam pertinentibus, tum maxime de vindicandis crimini bus puniendisque reis disputant, foret aliquando, quod veteranum istorum Graecorum sapientiam atque humanitatem demirarentur, & sondere sibi p̄ae illâ, nisi Imperatorum Romanorum Constitutiones, recentiorum saltem Prudentum spissa volumina faterentur. Quid ni enim mirum accidat iis, qui non nisi de indagandis, exquirendis, convincendis reis, de quaestione

habendâ, de necessario in re criminum equuleo, somniant, — quid ni mirum accidat huic Juris-consultorum genti, reo Athenis defensionem caussae liberaliter fuisse permisam; nullis neque judices neque accusatorem eum ursisse interrogationibus, nullis territasse minis, nedum carnificum tormentis; nec unquam apud Graecos, praesertim Athenienses, cuiquam nisi Tyranno in mentem venisse, liberos homines cruciatibus ad confitendum crimen adducere? Sed hoc parum: Plus est, tam longe absuisse Athenienses ab adsciendo malis nondum convicto reo, ut illum ne vinculorum quidem incommodis aut squalori carceris subjicerent. Quin, reo, post caussam jam dictam habitamque primam a se orationem, licebat, si, auditis probationibus adversarii, defensioni suae diffideret, fugâ saluti suae consulere, & eâ, quae ipsi integra manserat, eundi redeundique liberâ uti facultate, ut, amissis tantum & in aerarium redactis bonis, caetera salvus in peregrinum solum evaderet. Classicus & nemini, qui hanc Juris Attici partem haud ignorat, incognitus locus est *DEMOSTHENIS in Orat. c. Aristocratem* pag. 413. §. 108. “ Homicidii reo, „ inquit, licet adhuc, primâ oratione habitâ, „ foro cedere & in peregrinam terram abire: „ Ac

„ Ac neque accusator, neque ipsi judices,
 „ neque aliorum mortalium quisquam, jus ha-
 „ bet impediendi, ne fugâ saluti suae consulat:”
 Τὸν προτερον δὲ ἔχειν εἰπόντων λόγον μετασῆμα.
 οὐδὲ τοῦ ὁ διώκων, τοῦ οἱ δικαιοῦντες, τοῦ ἀλλων αὐτῶν
 θεωπων εὐθεῖς κύριος πωλούσαι. Tanti erat pri-
 scorum istorum mortalium etiam erga illum,
 qui non casu & fortuito, *accidens*, sed qui ob-
 firmato animo destinatoque consilio, *ex προ-
 νοίᾳ*, caedem commiserat, id est, in hominem
 deterrium, lenitas! — At vero crudelitatem erga
 cives innocentes, ignaviam erga Rempublicam,
 hanc adversus fontes clementiam esse, dicat quis-
 quam ex severiori Juridicorum scholâ. — Ac-
 cusare desinet, cum caussam cognoverit. Ipse
 in illam inquiret DEMOSTHENES. “ Quid,
 „ inquit, o Athenienses! haec ita sese ha-
 „ bent? — Quod illi, qui haec jura sic ab ini-
 „ tio constituerunt, quicunque demum fuerint,
 „ sive Heroës, sive Dii, infortuniorum pon-
 „ dus gravius reddere noluerunt, sed humanitus
 „ infelicium casus allevarunt, quantum quidem
 „ recte pôterant.” Τί δύποτ', οὐδὲνδέργεις ἀλη-
 φαῖς, τοῦθ' ἔτις ἔχει; οὐτὶ οἱ ταῦτ' εἰςαρχῆς τὰ
 νόμιμα διαθέντες, οιτινές πολ' ἥταν, εἴδ' ἕρωες,
 εἴτε θεοί, οὐκ ἐπέθεντο τοῖς ἀτυχήμασιν, ἀλλ' αὐ-
 θεωπίνως ἐπεκουρέσαν, εἰς οὓς εἶχε πατῶς, τὰς

συμφοράς. Et vere profecto! Jurisprudentiā enim Atticā in exsequendis criminibus nihil moderatius, nihil acquiūs cogitari potest: Sed erat, quod praeterea diceret Demosthenes, si illud suum εἰς ὅσον εἶχε παλᾶς latius explicuisset. Ratio hujus juris constituti in opinione de *Vinaietà Divinâ*, non quidem adeo *caedem*, sed *perjurium ulturâ*, & in *Διωμοσίᾳ*, quaerenda est.

Res ita sese habet. — Quum, re summatim a Rege Sacrorum cognitâ, accusatio de caede ad Tribunal Areopagi, vel, si caedem fortuitam seu casu factam diceret reus, ad Judices in Palladio esset delata, antequam caussam orarent, facerrimum praestabant uterque, & actor & reus, facerrimis ritibus, jusjurandum: Namque accusator, insistens prosectis victimarum, immolatarum ab iis, qui in proximo ad Areopagum Fanō Furiarum sacris praeerant, apri scilicet, capri, & tauri, die aliquo Diis inferis, ut videatur, sacro, jurabat, ad earundem τῶν σεμνῶν Θεῶν seu Eumenidum aram, *exitium sibi, & generi suo, totique familiae, si per calumniam accusaret:* Similiterque reus, iisdem ritibus atque diris, & *sibi & liberis posterisque, & toti domui, ultimam perniciem imprecabatur, nisi criminis sibi illati innocens esset, & falso ab accusatore in periculum capitinis adductus.* Tum praec-

praefito ab utrâque parte tali jurejurando, quale in nullâ aliâ re praestabatur, — (*εἰδὲ τὸν τυχίνα τὸν ἔργον*, inquit DEMOSTHENES d. l. §. 106. *ἄλλ’ ὅτι εἰδεῖς ὀμνυσιν ὑπὲρ εἰδεῖς ἄλλες*) — accusator adscendebat in Lapidem *γύρηως*, reus in Lapidem *Αραιδείας*, in quâ argenteâ basi collocati alternis vicibus caussam agebant; accusabat actor; ad accusationem respondebat reus; hujus argumenta, probationes, testes, accusator refellebat, diluebat; auditisque adversarii argumentis & ad defensionem suam responsionibus, integrum accusato erat, praesentibus judicibus, spectante adversario, audientibus videntibusque, qui judicio aderant, civibus, loco cedere, fugam capessere, & relictis, quae auferre non poterat, bonis, solum vertenti vitam servare, *δεδιότα δίκαιος ἐνεκά θεωράζεται*, ut Legis hujus Atticae verbis utamur, quae habet LYSIAS *adv. Theomnestum* pag. 178. Ed. Tayl. & de quibus praeter TAYLORUM in *Lect. Lys.* pag. 716. agunt MEURSIUS de *Areop.* Cap. VIII. pag. 51. PETITUS ad *LL. Att.* Lib. VII. Tit. I. §. 2. Sin, vel innocentia sua fretus, vel spretis adversarii probationibus, in negando crimine perseveraret reus, jurabat iterum, *se in defensione suā vera dixisse & justa*, quemadmodum & actor, post primam orationem, sacramento

ite-

iterum adsirmabat, se in agendā caussā veri & justi fuisse observantem: Ac tūm demum, quando sic, iterato sacramento, secundā oratione se defenderat accusatus, velut litis contestatae quodam quasi-contractu, ad exspectandum judicium obstringebatur, quod judicium, postquam injectis numeratisque suffragiorum calculis perlatum esset pronunciatumque, tertiā vice jurabat pars victrīx, “judices, qui sententiam secundum se tulissent, vere & juste statuisse, & nihil falsi se dixisse; sin minus, ipsum sibi & familiae suae pestem precari & interitum; judicibus autem ut multa evenirent bona, optare.”

Hic judiciorum Atticorum in caassis homicidii nobis videtur fuisse ordo, in quo constituendo nonnulla sunt a Sighonio aliisve aut omissa aut secus intellecta. Ac primo quidem, quod diximus, victimas, quarum prosiciis sacramento sese devoentes insistebant, immolatas fuisse a sacerdotibus, qui in Fano prope Areopagum Eumenidibus operabantur, id colligimus ex verbis Demosthenis, τὰ τέτων ἐσφραγίζεντων δοκ' οὖν δεῖ, mactatarum ab iis, a quibus oportet. Solemnis euphemismus, qui Furiis Eumenidum & τὰς σεμνῶν Θεῶν nomina peperit, Oratori servandus erat; pariterque de die, quo Furiis sacra facere fas erat, locutus, favebat

linguae dicens, ἐν αἷς ἡμέραις προσίκει. Nempe tricesimus cujusque mensis dies non tantum Diis Manibus sed & Diis inferis sacer erat, atque appellabatur τριῶνας vel τριῶναῖς, uti discimus ab HARPOCRATIONE v. τριῶνας, quem eleganter &, ut putamus, vere emendat summus HEMSTERHUSIUS ad *Lucian.* Tomo I. pag. 330. τοῖς τετελευτημέστι οὐγέλο οἱ τριῶνας ἡμέραι (id est, οἱ τριῶνας τὰ μυνὸς) διὰ τὴν Ἐκάτην. Igitur, quum jam haberetur judicium de vindicandâ nece caesi, solemne jusjurandum praestabatur illo die, qui & Manibus defuncti & Eumenidibus cum reliquis Inferis erat sacer: Atque has τριῶναῖς Orator vocat τὰς ἡμέρας, αἷς προσίκει, euphemismo simili aliis, quos in ejusmodi arguento memorat POLLUX Lib. VIII. Segm. 25. ἀποι; δ' ἐν οὐ φιλόδικον τινα, οὐ ἔνδικον, σὲ μένον ἀρδεῖς, αἰλλὰ οὐ ἡμέραν, ἐν δὲ δικαίζεσθαι. τὸ γὰρ ἀδικοεῖτεν ἐν δὲ μὴ δικαίζεσθαι, βιαιότερον. — Quanto βιαιότερον fuisset, si ipsas τριῶναῖς Demosthenes memorasset? Atque hanc, quam conjecturâ ducti facimus, interpretationem, aequis rerum arbitris placitaram speramus. — Porro est, in quo ab aliis de Antiquitate Atticâ Scriptoribus discedimus, triplex nempe διωμοσία, seu potius ejusdem διωμοσία pars triplex, quam unam tantum memorant plerique, Grammaticos secutis,

quos

quos editos habemus, quique hac de re parum dilucide egerunt. Minus plene certe quam solet, utilissimus caeteroquin HARPOCRATION V. διωμοσία, νυπίως ἡ παρὰ τὸν διαδικαζομένων. Paulo plenius POLLUX Lib. VIII. Segm. 55. Ἀντωμοσία δὲ ὄρκος, ἐν ᾧ πατηγορούμενος αὐτομνύει, οὐ μὴ μὴν αἰδίνειν. Διωμοσία δὲ ὁ παρ' ἑκατέρῳ ὄρκος. Quomodo sere & SUIDAS V. Διωμοσία ηγετή αὐτωμοσία. ὅταν οἱ πατηγορεῖντες ὀμνύσσουν, ὡς αλιθῶς πατηγορεῖσιν, τότο διωμοσία. ὅταν δὲ οἱ πατηγορεῖμενοι ὀμνύσσουν τὸν αὐτὸν ὄρκον διαλυόμενος τὰ ἐγκλήματα, τότο αὐτωμοσία. Et supra, iisdem verbis quibus TIMAEUS Lex. Plat. pag. 89. ed. ult. Διωμοσία. ὄρκος οἱ υπὸ τῶν δικαιομένων γενέμενοι, τῷ μὲν ὀμνύντος, ὅτι παθὰν ἔγκλητι, τῷ δὲ ἄρα, ὅτι εἰς ἐποίησεν. Alia addi possent ex ULPIANO ad Demosthenem, ETYMOLOGO MAGNO, aliisque, quae habent Interpretes ad POLLUCEM d. I. PETITUS Lib. VII. Tit. I. §. I. pag. 606. ibique Cl. Wesselingius; sed quae omnia haud comparanda sunt ad explicacionem, quam hujus actus legitimi praebet LEXICON RHETORICUM MS. quod beneficio amicissimi RUHNKENI nobis ad manus est, quodque, inter plura eximia, sed & alia minoris momenti, aut manca & mutila, (nam, ut omnia sere Lexica ejusmodi, ex pluribus conflatum est)

est) haec habet v. Διωμοσία. Locum jam protulit Vir. Clar. ad TIMAEI Lex. Plat. v. διντωμοσία p. 38. sed eum hic adscribemus, utpote qui, ad rem nostram apprime utilis, ope criticâ etiam indigere videatur. Διωμοσία (inquit) ὅρκος ἐστιν, ὃν ὄμυσον οἱ φόρες ἀγῶνα διώκοντες ἢ φεύγοντες· ἀμφότερος γὰρ ὄμυνον μετὸ τὸ εἰπεῖν τὸν παρόντα λόγον· ἢ μὴν ἀλιθῆ κατηγορηνέναι καὶ δικαῖως, ὁ δὲ ἢ μὴν ἀλιθῆ ἀπολελεγόθαι καὶ δικαῖως· ὄμυνον δὲ ναὶ, περὶ εἰπεῖν, τὸν αὐτὸν ὅρκον ἀμφότερος, ἐπεινχθείσας ἡδη τῆς φύσεως, εἰ μὴ δικαῖως νενικηνέναι, ἐξάλειπαν ἑαυτῷ ἐπαρώμενος, εἰ ἐξηπάτησεν. Primum optime jam amicissimus Timaei Editor ante ista priora ἢ μὴν, addit ὁ μὲν, ἢ μὴν· nempe actor, cui respondet sequens; ὁ δὲ, nempe reus. Sed praeterea, quid est, ὁ παρὼν λόγος; quideiπεῖν τὸν παρόντα λόγον; Voxista παρόντα debetur male intellectae notae tachygraphicæ pro τὸν πρότερον λόγον, qualia vitia & errores ex characteribus celeriter scribentium p̄speram explicatis in isto Lexico saepius reperiuntur. Ὁ πρότερος λόγος est prima rei defensio; prima quam vel ipse, vel pro eo Rhetor aut amicus habebat, oratio, post quam, si ulteriori defensioni dissideret, licebat ipsi salutem fugâ parare, uti ex Demosthenis verbis supra apparuit;

POLLUX Lib. viii. Segm. 92. officium descri-

bens τῶν πωλητῶν, qui pecuniam publicam in aerarium redigebant, inter bona ista Reip. vindicanda memorat τὰς τῶν ἐξ Ἀρείου πάγχ μετὰ τὸν πρότερον λόγον φυγόντων εἰσις. Et perspicue magis Segm. 117. de formâ litis apud Areopagum contestandae agens, ἐγίνετο δὲ θαυμασία, inquit, καὶ μετὰ αὐτὴν εγίστις προσομιάζεθαι δὲ εἰς ἐξῆν, εἰδὲ οἰκτίζεθαι μετὰ δὲ τὸν πρότερον λόγον ἐξῆν φυγεῖν, πλὴν εἰ τις γονέας εἴη ἀπεκτονώς. Quantivis pretii particulam πλὴν verissime addendum censebat summus HEMSTERHUSIUS, cui si hypothetae dicto fuissent audientes, illa inter Pollucis verba jam legeretur. Nimirum & hoc Juris Attici placitum, ut omnibus homicidis post priorem orationem, atque ex ipso judicunt conspectu, liceret sese poenae per exilium subducere, praeterquam parricidis, — ista Lex Attica, inquam, pertinet etiam ad eximiam istam adversus parentes pietatem, qua Athenienses cunctis aliis gentibus praefliterunt, & quae in omni eorum Jure tam excellenter reperitur, ut istud argumentum inter plura sit, quae ad commendandam, haud cognitam satis, humanissimam & aequissimam Jurisprudentiam Atticam forte alias a nobis dicentur, interim ea in memoriam revocantes, quae superiorius (Spec. II. p. 83.) sunt scripta.— Igitur in *Lexico Rhetorico* omnino legendum censemus, ἀμφό-

πέρος γὰρ ὄμινον μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸν πρότερον λόγον· ὁ
μὲν, ἢ μὴ ἀληθῆ κατηγορικέναι καὶ δικαιώσει ὁ δὲ, ἢ μὴ
ἀληθῆ ἀπολελογίσθαι τὴν δικαιώσεις. “Ambo jurabant,
habitâ jam priori Oratione, & accusator &
reus; ille quidem, se vere & juste seu sine
calumniâ in accusatione fuisse versatum; hic
autem sese vere & juste sui egisse defensionem;”
nisi tamen reus, ultra pejerare veritus, jacturam
bonorum & exilium novo crimi & verendae
Deorum irae praetulisset. — Alterum in *Lexico*
Rhetorico latens vitium est in hisce, quae se-
quuntur, ὄμινον δὲ καὶ, πρὸν εἰπεῖν, τὸν αὐτὸν
ὄγρον αἱμότερος, ἐπενεχθείσους ἡδὺ τῆς φύσεως, εἰ μὴ
δικαιῶς νενικημέναι, ἐξάλεισαν ἔσυτῷ ἐπαρώμενος,
εἰ ἐξηπάτησεν. Manifesto contraria sunt πρὸν
εἰπεῖν & ἐπενεχθείσους ἡδὺ τῆς φύσεως. Nam ἐπιφέ-
ρεθεῖς ἡ φύσης dicitur cum calculus urnae immit-
titur, sive praeco cados circumferret, ut seden-
tes in loco judices suffragia singuli sua alterutri
injiccerent, sive ipsi de sede surgentes ad gemi-
nam urnam accederent, ut colligere est ex *Scho-
liis ad ARISTOPHANIS Vespas* v. 750. At-
qui, datis jam suffragiis, præpostorum illud est
πρὸν εἰπεῖν. Nobis quidem videtur de duplii sa-
cramento in istis postremis egisse Lexicographus,
primum quod praestaretur πρὸν εἰπεῖν, alterum
(sed a victore solo) ἐπενεχθείσους ἡδὺ τῆς φύσεως.

Prius, quod descriptum seu oblatum putamus in ipso libello ad Archonta exhibito, qui causa futurus erat εἰσαγωγὴς (v. HARPOCRAT. & TIMAEUM v. ἀντωμοσία) ab omnibus Oratoribus & Grammaticis memoratur, tanquam quod locum habuerit ante introitum litis. De altero, post lata suffragia praestando, plus esset, quod dubitaremus, nisi egregius superesset AESCHINIS locus de prava Leg. pag. 39. in f. Ed. Steph.

Ἡ πᾶς ἐκ εἰκότας οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν ταῖς Φοινικαῖς δίκαιαις ἐπὶ Παλλαδίῳ πατέδειχαν, τέμνοντες τὰ τόμη, τὰς νικῶντας τῇ Φύφῳ ἔξορκιζεσθαι (καὶ τῦτο ὑμῖν πάτριον ἐγίνετο καὶ νῦν) ταληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῷ φυρίζεσθαι τῶν δικαιῶν ἄστος τὴν Λήφον ἕνεκαν αὐτῷ, καὶ φεῦδος μηδὲν ειρηκένει. εἰ δὲ μὴ ἔξωλη τε αὐτὸν ἐίναι ἐπαράσθαι καὶ τὴν οἰκίαν τὴν αὐτῷ· τοῖς δὲ δικαιοῖς εὑχεσθαι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἐίναι; Ergo, qui judicio in caussâ caedis victor fuerat, quasi Deorum iram & vindictam (si male judicatum esset) a judicibus in suum ipsius caput aversurus atque imprecaturus, iisdem, quibus ante actam caussam, ritibus jurabat, vere & juste suffragia tulisse judices, quotquot in victricem urnam calculos injecissent, & in sententiâ sua nihil pronuntiasse falsi; quod nisi esset, se ipsum ultimo devovebat exitio familiamque eiusdem execrabatur diris; judicibus autem (accul-

culpâ, quam in se derivarat, immunibus) multa bona appreocabatur, felicia & fausta. Neque est, quod quisquam miretur de solo ibi loqui Aeschinem Judicio, quod in Palladio habebatur, quemadmodum saepe sit in enarrandâ Antiquitate Atticâ, ut ad unum Tribunal restringantur, quae omnibus fuerunt communia: Nam quae aut in Areopago, aut apud Ephetas in Palladio, legítime fuerunt acta, ea locum habuerunt in omnibus Tribunalibus, seu potius in omnibus locis, ubi de cassis homicidii, *δικαιοσύναις*, *φυρίαις*, fuit judicatum. Quin, si vita nobis suppetat & vires, aliquando sumus demonstraturi, Areopagum a cacteris quatuor Tribunalibus, quae de caede pronuntiabant, non nisi loco olim suisse diversum, & ante Solonis aetatem sub communi Ephetarum nomine suisse comprehensum; quo in nodo solvendo haeserunt Veteres, PLUTARCHUS praesertim *in vita Solonis* pag. 88. uti & magnus iste, qui Athenis practerea suisse fertur, Tribunalium numerus, facile ad unum, sed magnum, Heliastarum Collegium, in varia *δικαστήρια* divisum, redigetur. — Idcirco, quod de *Διωμοσίᾳ* ad Areopagum praesitâ docetur, id omnibus Tribunalibus *φυρίαις*, quantum res sineret, fuit commune; & contra, quod de uno Palladio (quia sic occasio serebat)

narrat Aeschines, id de aliis hujus generis Judiciis (uno forte, post Solonis tempora, excepto Areopago ob rationes, quas hic referre longum foret) certo adfirmatur. — Jam, his observatis, facile patet, in Glossâ *Lexici Rhetorici* copulam saltem desiderari ante ἐπενεγθέοντας, dein transponendas voculas εἰ μὴ post νεικηκέντας: Sed, si nostri res esset arbitrii, qui novimus quoties in illo Lexico Librarius voces omiserit, ex collatis Etymologo Magno, Suidâ, aliisve, vel ex ingenio supplendas, totum locum constituemus, additâ voce ὁ νικῶν, quae propter similitudinem ductuum in sequenti δικαιώσ absorpta fuerit, hunc in modum: ὀμνυον δὲ οὗ, πρὸν εἴπειν, τὸν αὐτὸν ὅρκον αἱμόστεροι, οὗ ἐπενεγθέοντας οὐδὲ τὸν ψήφον ὁ νικῶν, δικαιώσ νεικηκέντας, εἰ μὴ, ἔξαλειαν ἔσυτῷ ἐπαράμενος, εἰ ἐξηπάτησεν. Atque ita *Lexicographi Rhetorici* haec erit sententia, ex qua totam hanc judicij partem supra formavimus: “*Διωμοσία* jusjurandum est, quod jurabant quicunque criminè caedis aut postulabant aut postulabantur: Ambo enim jurabant, postquam priorem habuissent orationem, ille quidem vere se & juste accusasse; hic autem se in defensione suâ vera dixisse & iusta: [Illa accusati propria erat *ἀντωμοσία*.] Praestabant etiam, antequam caussam orarent, „ idem

„ idem sacramentum; tum &, latis jam suffratis, victor, se secundum jus & leges discedere superiorem; quod nisi esset, exitium sibi, qui judices fessellisset, imprecatus.”

Ista, quae huc usque disputavimus, ab argumento nostro de *Vindice criminum & perjurii Numine* minime sunt aliena: Sed in rem praesentem veniamus, videamusque, quae & quanta vis fuerit illius, quae Graecis, Atheniensibus praesertim, firmiter haeret, persuasionis in constituendâ illâ Jurisprudentiae Atticae parte. *ANTIPHON* in *Oratione de caede Herodis* pag. 139. 36. disquirens, quare in iudiciis de homicidio res judicata pro veritate haberetur, magis quam in aliâ quacunque caussâ, hanc reddit rationem, quod in illis omnia sic essent composita ad religionem metumque animis injiciendum, ut condemnatus, post tot & tam horrenda sacramenta, ab accusatore ac testibus praestita, ipse sententiam judicum, etsi in insontem latam, culpare nefas haberet; quod certe ex vero dici potuit, de Areopago saltem, quandoquidem nunquam reus ab illo Tribunali fuit damnatus aut accusator victus, qui sententiam judicum ut injustam reprehenderit: *Testimonium est DEMOSTHENIS* in eâdem *Orat. c. Aristocr.* pag. 413. §. 104. Atque adeo, post

sacerrimos ritus & talia sacramenta , qualia in
 nullâ aliâ re praestari solebant , jus , quod Tri-
 bunal etiam praeter verum pronunciaverat , ipso
 vero potentius esse videbatur , etiam si non esset
 Numen , perjurii , quo reus damnatus fuerat ,
 vindicta , ἐὰν μὴ ἦ ἡ τιμωρίσων . Sed aderant Dii
 tanti sceleris in innocentem admissi ultores.
 Φονέα δὲ τὸν μὴ αἴτιον φυγιῶντας , αἰματία ἢ
 αὐτόβεταί ὅσιον εἰς τε τὰς θεὰς καὶ εἰς τὰς νόμους . Et
 revera non sine ratione colligere Antiphonta , vix
 vero esse simile , ut & accusator per calumniam
 accusasset , & judices perperam pronunciaissent
 (καὶ σὺ οὐρανὸς εἶς , inquit , τόν τε διάνοιαν μὴ ὀξ-
 θῶς αἰτιᾶσθαι , καὶ ψυχὰς τὰς δικαστὰς μὴ ὀξθῶς
 γνῶντας) — id non sine ratione adsfirmare Anti-
 phonta , liquet , si consideremus totam ab initio
 ad finem judicii formam , — considentes sub dio
 judices , ne sanguinis labes contagione eos suā
 pollueret ; (ANTIPHON ib. pag. 130. 30.) —
 sacra , maestatis victimis , facta in ipso ultricium
 Furiarum Fano , die atro & nefasto , invocatis
 ad vindictam tum terribili Eumenidum choro ,
 tum reliquis Inferorum Numinibus , appellatis
 que velut ad testimonium occisi Manibus ; —
 horribilem , sacerrimis ritibus , jurisjurandi formu-
 lam ; — diras exquisitissimas , ultimamque perniciem
 non sibi soli , sed toti domui , sed familiae , sed generi

posteriorisque destinatam; — dein solemnum πρωτηρίου, qua Rex, hujus Judicij praeses, universorumque sacrorum Atticorum caput, utrique & accusatori & reo, alterutri perjuro, concepitis verbis interdicebat religionibus, sacris, templis, aris Deorum, foro, omnique communione divinâ & humanâ (POLLUX Lib. viii. Segm.

66. ibique KUHN IUS, STANLEJUS ad Aeschylī Eumen. v. 586.) — denique ipsam, cui insistebant, basin, Actor Lapii ἔργον, reus Lapii Αὐτοδεῖας. — Ista omnia, inquam, si consideremus, vix est, ut quisquam, nisi Numen esse negaverit, animo vehementer non fuerit commotus, & ad certissimam pestem, quae ipse posterosque devovebat, non inhorruit. “ Horum omnium gratiā (inquit ΛΑΤΙΦΟΝ pag. 139. 40.) & jura ista sunt constituta, & sacramenta, & victimarum immolationes, & interdictiones sacrorum, & quaecunque alia fieri solent, in caussis homicidii, diversa omnino ab iis, quae in caeteris rebus locum habere solent;” αὐτῶν δὲ τούτων ἔνεσι τε νόμοι, καὶ αἱ διωμοσίαι, καὶ τὰ τόμια, καὶ αἱ προφήσεις, καὶ τὰλλα ὄπόσα γίγνεται τῶν δικῶν ἔνεσι τῇ φύῃ, πολὺ διαφέρονται ἐσιν οὐ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀλλοις. Igitur & AESCHYLUS, cuius in Tragoediā Eumenidibus cum eximiā Areopagi laude

totus coram hoc Tribunali judiciorum ordo ob oculos ponitur, ne sacerdandi quidem hujus Jurisjurandi obliviscitur, quod jure optimo vocat *justitiae praesidium*, Eum. v. 486.

*Τμεῖς οὐδὲ μαρτύρια τέ καὶ τεκμήρια
Καλεῖθ' ἀρωγὰ τῆς δίκης ὁρμάματα.*

Neque quisquam est Oratorum Atticorum, qui istius ὁρμάτων non ut maxime horrendi meminerit. *Lysias* inde *Apologiam in Simonem* coram Areopago habitam orditur, pag. 70.
 “Nor eo usque audaciae, (inquit) Simona processum arbitrabar, ut praefito tanto tamque verendo sacramento ad vos veniret, ἐτῷ μέγαν καὶ σεμνὸν ὄγκον διομοσάμενον εἰς ὑπᾶς ἐλθεῖν. Pariterque *Antiphon de caede Herodis* pag. 130. 32. “Oportuerat te maximum validissimumque praestare jusjurandum, per niciem imprecatus tibi & generi tuo & univ. versae domui; δέον τε διομόσασθαι ὄγκον τὸν μέγιστον, ἔχαλεσσαν αὐτῷ, καὶ γένει, καὶ οἰκεῖ τῇ σῇ ἐπαράμενον. Cujus adeo verendi sacramenti haec erat vis, ut haud rara videantur fuisse exempla eorum, qui, vindicem metuentes Deum, vel sponte, post primam orationem, abirent in exilium, aut etiam vadimonium desererent, vel in ipso Judicio crimen faterentur,

poe-

poenamque exspectarent. Quod prius, pro more sontium, Helus non fecisset, argumentum inde pro innocentia clientis ducit ANTIPHON *de caede Herodis* pag. 131. 1. "Quod si
 „ meā non interfuisset, in qua versarer civita-
 „ te, integrum mihi erat aut in jus vocato non
 „ venire, ac vadimonium deserere; aut, post
 „ habitam primam defensionem meam, licebat
 „ & judicio & civitate excedere; καὶ τοι ἐμοὶ
 εἰ μηδὲν διέφερε τῆςδε τῆς πόλεως, ἵσον δὲν μοι καὶ
 προσκληθέντι μὴ ἐλθεῖν ἀλλ' ἔρμην ὄρλειν τὴν δίκην.
 Τιω δὲ ἀπολογησαμένῳ τὴν προτέραν ἐξῆν (sic re-
 cete legit REISKIUS) ἴξελθεῖν. Neque tantum
 horrore percussus reus a Tribunali saepius, re-
 lictis bonis, secedebat in exilium; sed & illa
 aliquando religionis vis erat, ut pejerare veri-
 tus, poenamque humanam irae Divinae praefec-
 tens, in ipso judicio crimen fateretur. Auctorem
 habemus LYSIAM *in Orat. c. Andoc.* pag. 110.
 Ed. Tayl. "Ad Arcopagum, inquit, sanctissi-
 „ mum justissimumque Tribunal, qui se crimen
 „ commisisse fatetur, capitis damnatur; si litem
 „ contestetur, probationibus arguitur:" καὶ τοι καὶ
 ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ἐν τῷ σερινοτάτῳ καὶ διαισιτάτῳ δι-
 πατηρίῳ, ὁμολογῶν μὲν ἀδικεῖν, ἀποθνήσκει· εὰν δὲ αἰ-
 φισθῇ, ἰλέγχεται. Sin contra omnium opinionem
 exspectationemque accideret, quod certe admodum
 fia-

raro accidisse videtur, ut quis falso jurejurando judices decepisset, & vel innocentem reum injuriā accusasset atque oppressisset, vel debitam reus evasisset condemnationem ac poenam, censebant Athenienses, Deorum reverentissimi, quod, narrante TACITO Ann. Lib. I. Cap. 73. Consulibus scripsit turpissimus post id tempus TIBERIUS: *Jurisjurandum perinde aestimandum, quam si Jovem sefellisset: Deorum injurias Diis esse curae;* & Tiberio longe melior Imperator ALEXANDER Felici in L. 2. C. de Reb. cred. *Jurisjurandi contemnam religionem satis Deum ultorem habere.* Igitur, cum Διωμοσία ipsius esset litis contestatae initium, apparet, quod in ipso hujus Capitis principio dicebamus, cur reus, etiam homicidii, nullis in Foro Attico vinculis, nullā custodiā teneretur, sed liberā uteretur eundi redeundique facultate, quin immo posset ipso Judicio excedere, & solum vertens poenae se subducere: Existimabant enim iram Divinam in perjurum eundemque homicidam, id est, in hominem pessimum, qui se & piaculo sanguinis ac criminis erga homines, & contemnā Deorum religione, injurius erga Numen, obstrinxisset, ocius serius ad vindictam sui esse processuram; cujus vindictae haud dubia jam erant auspicia, amissis bonis paupertas, vita
ege-

ogenia & misera in solo alieno, sacra interdicta, tempa Deorum occlusa, negata fori, tecti, mensae ab omnibus communio, denique animus horrore percussus, Furiae peccatus exagitantes, nulla quies, *post equitem sedens atra cura.* Et prosector, an ullum est supplicium, quod vitae tam aerumnosae ab eo non praeseratur, qui Deum esse haud negaverit? Illud erat, quod aiebat Demosthenes, εἰς ἄστον εἴχε παλώς. — Quamdiu reus perjurium non cumulaverat perjurio, & post primam orationem secundum nondum praestiterat sacramentum, οὐ μὴν ἀληθῆ απολεογόθαι τούτῳ δικαιως, poterant judices miseri fortunam adlevare, Diis & piaculi & prioris perjurii vindictam relinquentes. At vero si fugae, tum etiam liberae, alterum jusjurandum, idque falsum, praelulisset, atque praefracto sic animo, & fronte nullâ, contemtui Deorum spretam addidisset Tribunalis reverentiam, tum demum reo etiam nolenti judicium & poenam exspectanda arbitrabantur. Admirabili simplicitate DEMOSTHENES, — illâ, inquam, simplicitate, quae firmissimae constantissimaeque apud Athenienses de *Vindice Deo* opinionis tellis est, contra Aristocr. pag. 413. §. 107. “Quod si falsa dixisse arguatur, perjurium istud defensum in caput liberorum & posterorum, nihil

, am-

„ amplius, quodcunque fuerit, inde experies
 „ tur mali;” ἀλλ’ ἐὰν ἔξελεγχθῇ μὴ λέγων ἀλη-
 θῆ, τὴν ἐπισρήναν ἐπενεγκάμενος τοῖς ἑαυτῷ πα-
 σοι, καὶ τῷ γένει, πλέον εἰδότι τὸν ἔχει. — Sed
 quantum illud erat, ultimam perniciem, exqui-
 sitissimis diris, in suum liberorumque, totius-
 que progeniei, caput derivasse? Certe, qui in
 legendis Oratoribus Atticis haud plāne hospes
 est, novit is, quibus illi coloribus *Vindictam*,
 quae scelestos a tergo, clauda licet & saepius
 tarda, certa tamen & dira insequitur, depinxer-
 int, ruinas, interitus, naufragia, non scelesti
 tantum & piacularis hominis, sed omnium, qui
 cum illo in eadem fuerant aede, domo, vel
 navi. Legantur quae habet saepius laudatus AN-
 TIPHON de caede Herodis pag. 139. 5. & quae
 in impium Andocidem LYSIAS pag. 113. Ed.
 Tayl. “ Deus illum mari salvum Athenas re-
 „ duxit, ut ad sua ipse luenda peccata illuc
 „ delatus, meo ad judices indicio, poenas pen-
 „ dat. Evidēt spero profecto, ipsum poenas
 „ esse daturum: Atque istud minime mirum
 „ accidat: Neque enim Deus statim & extem-
 „ plo in scelestos animadvertis: Ea est humanae
 „ iustitiae ratio: Sed saepius ego, quid ejus rei
 „ sit, variis indiciis colligere & conjecturam
 „ capere potui, videns alios, qui in pii religio-
     , nem

„ nem Deorum violaverant, tandem interjecto
 „ tempore poenas dantes, quin & ipsos, qui ex
 „ illis ori erant, propter majorum offensas.
 „ Interim, atque per istud intervallum, multos
 „ terrores pluraque pericula injustis ac nefariis
 „ immittit Deus; sic ut plures eorum jam des-
 „ derarent mortem, malorum miseriarumque su-
 „ rum medelam; finemque tandem adfictae,
 „ illatis calamitatibus, vitae interitum Deus im-
 „ posuerit:” ὁ δὲ Θεὸς ὑπῆγετο αὐτὸν, ἵνα ἀρ-
 „ ούμενος εἰς τὰ ἀμαρτίματα, ἐπὶ τῇ ἡμῇ προφάσει,
 δάινον δίκην. ἐλπίζω μὲν δὲν αὐτὸν καὶ δώσειν δίκαιην.
 Σαυμάτιον δὲ γέδεν ἂν μοι γένοιτο. Σὺν γὰρ ὁ
 Θεὸς παραχρῆμα κολάζει· ἀλλ' αὖτι μὲν ἔστιν ἀν-
 θρωπῖνη δίκη. πολλαχόθεν δὲ ἔχω τεκμαρέμενος
 εἰκαίσαιν, ἵρων καὶ ἑτέρως ιστέμενοί τας χρόνῳ δεδω-
 κότας δίκην, καὶ τὰς ἐξ ἐμείνων, διὰ τὰ τῶν προ-
 γόνων ἀμαρτίματα. ἐν δὲ τῷώ τῷ χρόνῳ δέν
 πολλὰ καὶ κινδύνες ὁ Θεὸς ἐπιπλέει τοῖς αἰτι-
 κεσιν. ὥστε πολλὰς ἡδονὰς ἐπιθυμήσας τελευτήσαντας
 τῶν κακῶν ἀπιλλάχθας. ὁ δὲ Θεὸς τέλος τότῳ
 λυμηνάμενος τῷώ βίῳ Σάντον ἐπέθηκε.

Atque ista erant, quae, de pluribus delibata,
 jamjam dicenda habebamus, ut constaret, quan-
 tum in Republicā & Foro Athenarum valuerit
 persuasio de *Ultione Divinā*, vindicibusque vio-
 latae Religionis & commissi perjurii Diis; quae
 per-

persuasio fons etiam fuit & origo veteris Juris Romani, secundum quod nulla omnino erat perjurii, qua talis, poena, quippe *σθεῖς κατὰ τὴν Θεῖον ὄμικραν πινδυνέει, οὐαρὲς δὲ ὁ ἔργος ἔχειν τημωρὸν τὸ Θεῖον*, ut pulchre ait **CONSTANTINUS HARMENOPULUS** *Prochiri* Lib. I. Tit. 7. §. 18. cuius verba habet eā de re **CUJACIUS Obs.** Lib. II. Cap. 19. neque perjurium Romae Legibus coercitum, nisi quando sub Imperatoribus cum ipsā Libertate frons de rebus & candida virtus periisse videbantur. Apud antiquos Graecos Romanosque stabat *Ultionis Divinae* non concussa fides, *quod nobis quidem nunc mirabile videtur* (**CICERONIS** verbis utimur *de Off.* Lib. III. Cap. 31. cum quo jung. **GELLIUS N. A.** Lib. VII. Cap. 17.) *illis quidem temporibus aliter fieri non potuit.* — *Nullum enim vinculum ad adstringendam fidem jurejurando maiores arctius esse voluerunt.* — Et hac quoque parte veteres istos Graecos Romanosque proprius cognovisse, quam nostris jam moribus & nostrâ aetate fieri solet, suam forte haberet utilitatem. — Sed de illâ quidem neglectarum Litterarum querelâ, uti scriptum est olim, *silere praestat quam pauca dicere!*

THESES AD NEXAE.

I.

Uti Litterae humaniores, severâ Lege cultae, ingenium ad omnem doctrinam & elegantiam informant, sic studii, quod legendis Scriptoribus Graecis Latinisque impenditur, ea maxime vis est, ut pectora roboret, animumque ingenuo justae moderationeque Libertatis amore incendat.

II.

Roma magnam partem a Colonis Graecis condita est; & tota Reip. Romanae ratio ad normam civitatum Graecarum composita fuisse videtur.

III.

Juris adeo Civilis Romani insignis quoque pars origine Graeca est: Et, quae e. gr. de Jure adoptionis, tutelae, substitutionis pupillaris, testamentorum, in Legibus Romanis traduntur, vel quae in Foro Romano in usu erant sacramenta, actionum formulæ & libelli, exceptiones, aliquæ,

N

eg-

eorum omnium vestigia, aut potius exemplaria, apud Oratores Atticos, ISAEUM praeſertim, reperiuntur.

I V.

Quam Ampl. BYNKERSHOEK Obs. Jur. Rom. Lib. I. Cap. 16. proposuit, emendatio in L. 4. π. de Coll. & Corp. Φράτορες ἱερῶν ὁργίων, illa sermoni Attico ipsiusque Antiquitatis Atticae rationi adeo est contraria, ut vexatissimi loci pejor nulla facta videatur; neque minus male BYNKERSHOEKIUS vitiosum ναῦται defendere conatur, probante licet Cl. WESSELINGIO ad PETITI Leges Atticas Lib. V. Tit. 7. pag. 524. GROTIUM proxime vero σύμμαχοι, DES. HERALDUM vere μόσαι legisse arbitramur.

V.

Socratem Juventutis non fuisse corruptorem, & quae de Genio dicebat suo, ex animi sententia professum esse, optimo jure defendit Xenophon.

V I.

V I.

Resp. Attica ab initio, ne sub primis quidem Archontibus annuis, ex omni parte fuit Democratica. Formam regiminis popularrem fundavit Solon, intendit Clisthenes, ad fastigium evexit Pericles, ab eo fastigio mox in praeceps ruituram.

V I I.

Alexander Macedo vere fuit Latro gentium; nec Magni cognomen habuit, nisi a facinorum audacia.

V I I I.

Neque multo meliori jure Magnum Pompejum dixerunt Romani.

I X.

Philippus, Dux Burgundiae, Comes Hollandiae, magis ab adulazione quam ex vero Boni cognomen habuit, si nemo bonus est nisi juris cultor & aequi.

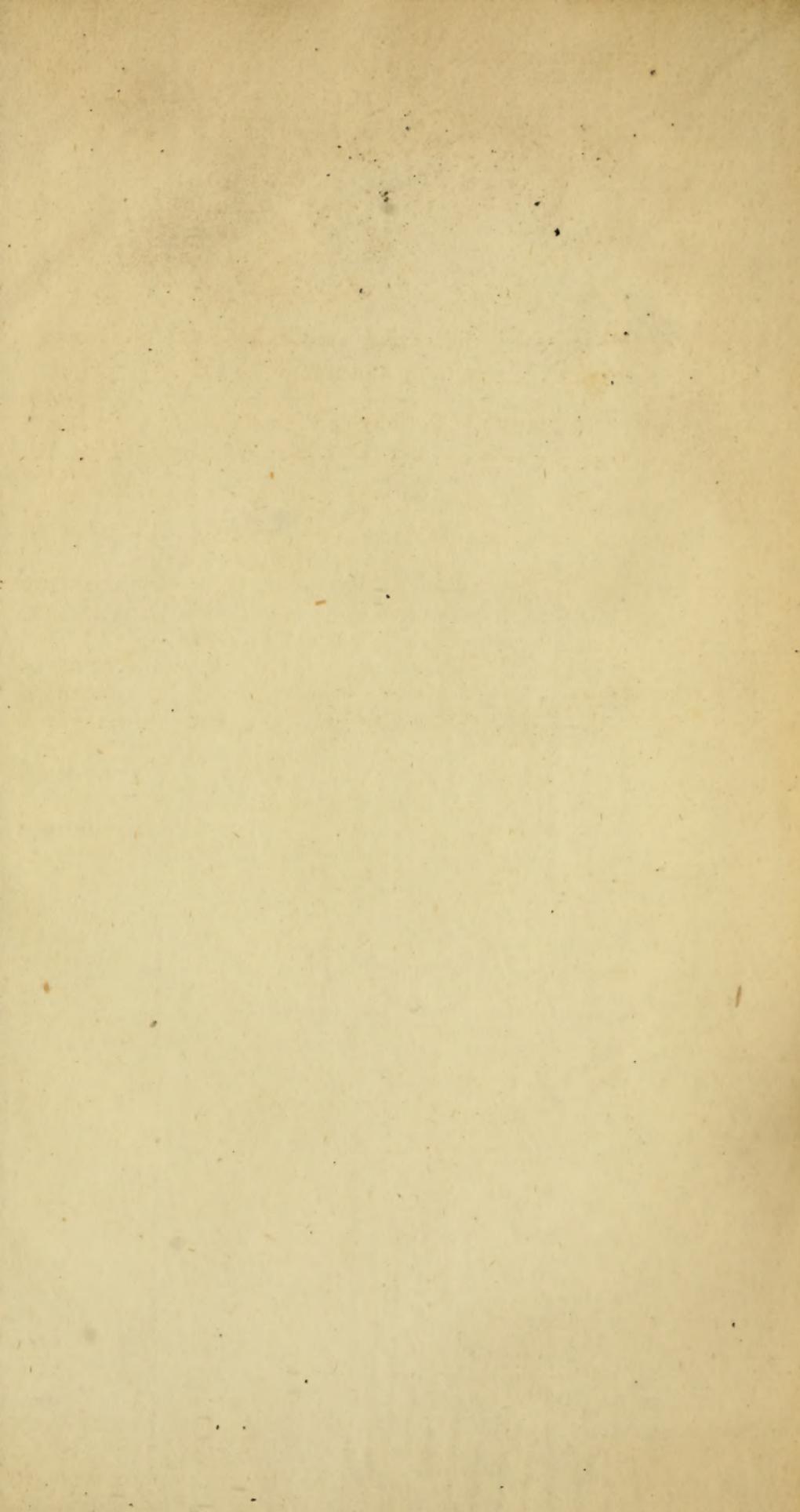
N 2

X.

X.

Inter justissimas Belli caussas, quo Libertatem Patriae vindicarunt Majores nostri, violatio fuit Pacti, quod Margaretae Praefectae nomine die 24. Augusti anni 1566. initum fuerat cum Delegatis Foederatorum Nobilium, ut cessaret Inquisitio, & quae gesta ad id tempus erant, nemini nocerent.

855

